NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12806

VI HOBN MENTSHN GELEBT MIT EYNIKE YOR TSURIK

Pavlovitsh

The original of this title comes from the permanent collection of the YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

№ 1. א. קאַטיק'ס אויסגאַבען.

וויסענשאַפטליכע פאָלקס-ביכער.

ווי האָבען מענשען געלעבט מיט איניגע טויזענד יאָהר צוריק

פערפאַסט פון פּאוולאָוויטש.

איבערזעצט דורך

א. קאַטיק אונד א. ברעסלער.

ע ביבליא[illegible]
אין ברעסט

צווייטע אויסגאַבע.

וואַרשא

דרוק האַלטער עט קאַמפּ., נאַלעווקי 7.

וויססענשאפטליכע פאלקס-ביכער.

וויא האבען מענשען געלעבט מיט איינינע טויזענד יאהר צוריק

פערפאסט פאן פאוולאוויטש.

איבערזעצט דורך

א. קאטיק אונד א. ברעסלער.

צווייטע אויסגאבע

ווארשא —

דרוק האלטער עט אייזענשטאדט, נאלעווקי 7.

תרנ"ח.

Ви гобенъ меншенъ гелебтъ митъ эйниге таузендъ іоръ цурикъ

т. е. Какъ жили люди нѣсколько тысячъ лѣтъ тому назадъ.

Сочиненіе Павловича.

Перевели съ русскаго А. Котика и А. Бреслеръ.

Второе изданіе А. КОТИКА.

ВАРШАВА. 1898.

Тип. М. Я. Гальтера и М. Эйзенштадта, Налевки 7.

Дозволено Цензурою
Варшава, 15 Февраля 1895 года.

I

יעצט אין אונזער צייט פון אייזענבאהנען, טעלעגראפען, טעלעפאנען אונד נאך אסך אזעלכע נוטציגע וויכטיגע מיטלען, וואס ערפילען דעם מענשענס געברויך אונד מאכען איהם איינגענעהם דעם לעבען, קען נאר ניט איינפאלען אין זינען נעמען פערגלייכען אונזער ארט לעבען מיט דעם לעבען פון אונזערע אמאהליגע עלטערען, וועלכע האבען געלעבט מיט פיעל טויזענדער יאהר צוריק. אבער דאס איז זייער וויכטיג צו בעטראכטען, דען דיא אללע פרעדמעטען וואס מיר בענוטצען זיך מיט זיא יעצט, זיינען ניט בעשאפען געווארען ערב שבת בין השמשות, פריטאג פארנאכט צו ליכט בענטשען, נאהר פיעל טויזענדער יאהר זיינען איבער געגאנגען אידער דיא מענשען זיינען ביסלעכוויים דערגאנגען מיטען שכל וויא אזוי דאס אללעס אויסארבייטען.

לעזענדיג דיא ערצעהלונגען פון דיא רייזענדער, וואס שטעלען זיך איין אין סכנות אונד פאהרען אין דיא ווייטע לענדער, וויא דהיינו, אין דיא אויסטראלישע אינזלען, נאקדיגע מדבריות פון אפריקא אונד אין דיא אלטע וועלדער פון אמעריקא, דערוויסען מיר זיך פון אסך וואונדערליכע, נארישע, ווילדע אונד פערגרעבטע מנהגים, פירונגען, וואס עקזיסטירט

ביא דיא איינוואהנער פון דיא אבענגענאנטע ארטער, וועלכע מיר רופען „ווילדע": דיא, גייען נאקעט וויא פון דער מוטערס בויך ארויס, אונ דיא, פערדעקען זיך קוים אביסעל מיט דיא פעל פון טויטע טהיר'ן אדער פערבינדען זיך מיט נארטלען, פארטיכער, צוזאמענגעבונדען פון בוימענבלעטטער אדער פעדערען; דיא, דינען אונד בוקען זיך צו ווילדע חיות, דיא צווייטע — צו א שטיק האלץ; דיא, פארבען זייער נאקעטען קארפער מיט ארויטע, ווייסע אדער גרינע פארב, דיא צווייטע ווידער, שמירען זיך מיט האניג אונד קוועלען קוקענדיג אויף זיך, ווען זייא קלעפען צו דעם צו פעדערען; דיא, שפייזען זיך מיט מענשען-פלייש אונד גרויסען זיך וויא מיט מעדאלען מיט דיא אפגעהאקטע קעפף פון זייערע ניהרגעטע שונאים, וועלכע זייא הייגען איף ביא זיך אויפען האלז, אונד דיא, האבען אין זיך נאך אזא אכזריות אז זייא רעכענען פיר א געוויינליכע זאך הרגענען זייערע אלטע שוואכע עלטערען; דיא, ווען זייא געוואנען זיך איין אויף א ארט וועלען זייא שוין אזוי גיך ניט אוועקגיין פון דעם ארט זייא זאללען אפילו ליידען דארט, דיא אנדערע פארקערט, זייגען שטענדיג נע ונד, וואנדערען ארום פון איין ארט אויפען צווייטען איבער דיא גרויסע מדבריות, אונד האבען גאר ניט קיין בעגריף, וואס איזט דאס אוינס א היימעט לעבען, את, וואס פיר א מענשען עס געפינט זיך נאך אין אונזערע צייטען! געוואנליך, זייא זייגען יעצט א אויס-נאהמע, געפינען זיך נור אין דיא ווייטע פערווארפענע ווינקלען פון דיא ערד, אבער וואס מעהר מיר וועלען זיך אומקוקען צו

ריק אין ווייטען פערגאנגענהייט פון דיא אַלטע צייטען, װעלכע מיר בענענענען בלויז אַװעלכע פאַרטען מענשען.

עס איז געװען אַ צייט װאס אַללע מענשען האבען ניט פאַרזוכט פון עין הדעת אונד האבען געפיהרט אַזא אַרט לעבען וויא דיא ווילדע פון אויסטראליען, אפריקא אונד אַמעריקא.

וויא אַזוי זיינען זייא אַרוים פון אַזא פּאַלאָזשענע (לאַגע) ? ווער האט זיי אויפגעמאכט אַביסעל די אויגען, אויסגעלערנט נוטצליכע אַרבעט אונד וויכטיגע מלאכות ? וואו האבען זייא גענומען סחורה אויף בעקליידען זיך ? ווער האט זיא געבויט הייזער אום צו האבען אַ שטענדיג וואהנונג ? אַט דיא אַללע פראגען ערוועקט זיך באלד וויא מיא ניט נור אַקלער װעגען דעם, דאס אַמאהל אין ווייטען עלטער האבען אַללע מענשען געפיהרט אַזא ווילדען לעבען.

דיא וועלדער זיינען געװען דיא ליבליכסטע אָרטער פון אַמאהליגע מענשען, אונד אין אמת׳ען איז דער װאלד זייער צוניטץ געקומען פיר דעם מענשען; עס האט זיך גימאכט אַ שטארקע בורע, עס גיסט אַ גרויסער רעגען, — אין װאלד איז שטילער אונד מיא קען זיך פערבאהאלטען אונטער דיא געדיכטע בלעטער פון דיא אַלטע ביימער.

אַזא מענש װאס ווייסט ניט וויא צו בענוטצען זיך מיטען קראפט פון דיא ערד, װעט ער גיכער אין װאלד געפינען שפייז וויא אין דיא פוסטע ניט בעארבעטע פעלד. דארט אין װאלד איז דא פיעל חיות, װעלכע ער קען הרגענען אונד עסען זייער פלייש, עס געפינט זיך שװאמען, יאגדעס מיט װעלכע ער

קען שטילען זיין הונגער, אונד אויפען ערנסטען אופן קעמען דערווייל ערהאלטען דאס לעבען מיט קארע פון דיא בוימער אונד מיט דיא ווילדע געוואוקסע וואס וואקסען פון זיך זעלבסט, אבער אין פוסטען פעלד קריגט מען דאס אלעס ניט, דען נור מיט געוועהר האט געלעבט דער אמאהליגער מענש אונד קיין אנדער עצה האט ער ניט געהאט.

אט אזוי האט זיך געלעבט דער מענש נאקעט וויא אין טאג וואס ער איז געבוירען, אהן א שום באלעבאטישקייט. קיין הויז, קיין שטענדיג ארט אוואו אנשפארען דעם קאפף. באהאלט ער זיך ערגעץ אין א פינסטער לאך פיר א שטארקען רעגען, קומט א וואלף אדער א אנדער חיה א מזיק נעמט צו דאס גוטע ארט פיר זיך אונד טרייבט איהם אוועק פון דארט, אלזא, כאין ברירה אז דער נויט שפארט קוקט מען ניט אויף קיין זאך אונד דער מענש שטעלט זיך איין אין געפאהר, פענגט אן מלחמה האלטען מיטען וואלף. דעם מענש ווילט זיך עסען אונד ער מוז זיך שפייזען, ענטוועדער מיט פראסטע גראז אדער איינשטעלען זיך אין סכנות שטרייטען מיטע ווילדע אקס, טאדטען איהם אונד אנזעטיגען זיך מיט זיין פלייש. מיט איין ווארט, דער מענש איז דאן געשטאנען, וויא מיא זאגט, צווישען פייער אונד וואסער אונד קיין מיטען וועג איז ניט געוועזען, ער איז איממער געשטאנען אין געפאהר, דעריבער האט ער געמוזט, כדי ער זאהל קענען עקזיסטירען, באוויזוואיען אין זיך דרייסט, כח, געשיקטקייט אונד אכזריות, שטענדיג האבען אין זינען אז איך וועל יענעם ניט הרגענען

וועט יענער מיך הרגענען אונד מיין לעבען איז פיר מיך טייערער וויא יעגעמס.

ער קוקט זיך צו צום לעבען פון זיינע עלטערע חברים, דיא חיות, אונד לערענט זיך פון זייא אפ דיא געוויינהייטען זייערע וועלכע עס איז פיר איהם נוטציג. ער זעהט דער פוקס גראבט אויס א גרוב וואהין ער באהאלט זיך אין א געפאהר אונד האדעוועט דארט זיינע קינדער, אט, ווען עס האט זיך איהם צופעלליגער ווייזע געטראפען נאהענט א פעלזערנע מערה, האט ער פון דעם געמאכט פיר זיך דאס ערשטע הויז.

ער האט געזעהן אז דער בער, ווען ער שטייט שלעכט אין דער מלחמה מיט זיינע שונאים, האפט ער מיט דיא פאדערשטע לאפעס גרויסע שטיקער האלץ, מאכעוועט מיט זייא אונ מיט דעם פערטרייבט ער זיינע שונאים, אט, איז דער מענש אויך געקומען צום שכל בענוטצען זיך מיט א שטעקען.

נור דער מענש האט אין זיך איין מעלה, וואס איז ניט אפצושאטצען אונד מיט דעם שטייט ער העכער פון אללע חיות, — ער קען ריהרען, ארבייטען מיט זיין מארך פון קאפף מעהר וויא אללע חיות, ד. ה. ער האט שכל. דער שכל איז נאך אפילו ניט צייטיג, ניט ראזוויטענע, נור ער הייבט שוין אן ביסלאכווייס אויפצואפען זיך אונד גיט מיגלאהקייט דעם מענש, מיט אזוינע זיינע קלוגע מיטלען ערפילען זיין געברויך, וועלכעס מיט זיין קערפערליכען גבור איז ער ניט אימשטאנד דאס צו בעקומען. דער מענש האט געזעהן אז דער ווילדער אקס, ווען ער קארעט זיך מיט אנדערע ווילדע טהירן, ארבעט

ער זייער געשיקט אונד פלייסיג מיט זיינע הענדער אונד דורך דעם איז ער זייא מנצח, אט, אז ער האט געפאנגען א בקעלעט פון א געשטארבענעם אקס, האט ער אפגעבראכען דעם האָרן ארויס־ געזעצט אויף א שטיק האלץ, אונד אזוי איז ארויסגעקומען דיא ערשטע פיקע. נאך א צווייטע וויכטיגע מעלה האט דער מענש געגען אללע אנדערע לעבעדיגע בעשעפעניש, — דיא הענד. (נור דיא אפפע קען זיך אין דעם אביסעל פערגלייכען מיט איהם). מיט דיא הענד, קען ער געשיקטער קלאפען מיטען שטעקען וויא דער בער מיט זיינע גראבע פאדערשטע לאפען; מיט דיא הענד, קען ער ווארפען א שטיין אדער א שטיק האלץ אויף א ווייטע שטרעקע אונד טרעפען דערמיט זיין שונא דיא ווילדע טהיר אידער זיא אנקומט ציהען צו איהם. מיט איין ווארט, הגם פיזיש, קערפערליך, איז דער מענש כמעט דיא שוואכסטע בריה פון אללע יצורים פון נאטור, פונדעסט־ וועגען איז ער שוין באלד אין אנפאנג געווען זייער א געפער־ ליכער געגנער זייערער, ווייל ער איז קלוגער אונד [illegible] פיר זייא.

ווען יעצט אז דער יעגער האט בייא זיך א שטאלענעם געשיקט־שיסענדעם פיסטאלעט אונד א גוטע ביקס, פונדעסט־ וועגען איז ער איינגעשטעלט מיטען לעבען, ווען ער בארעט זיך מיט א גרויסע פערפיסיגע טהיר, פארשטייט זיך אז אמאהל ווען דאס גאנצע געווער איז בעשטאנען אין א שטיין אדער א שטעקען מיט א האָרן אויפען שפיץ, האט זיך אזוינע אומגליקען געטראפען זייער אפט אונד געוויס איז דאן זייער

פיעל מענשען אוועק יונג פון דער וועלט. פון דעם לייבס אונד בערס נאגעל, פון דעם וואלפס אונד טיגערס צייגער אונד דיא הערנער פון ווילדען אקס.

ווען מיר שטארבען ניט ווייטער פון דיא קעלט וואס הערשט אין אללע צפון לענדער, האבען מיר צו דאנקען דיא וואס גיעען אונז פעטערס, בייען אונז פערמאכטע הייזער אונד אונזער וויכטען וועלכע שפייז אונד געטראנקע ערווארעמט דעם קערפער. אבער דער צאפאליגער ווילדער מענש האט גאר ניט געוואוסט וויא מיא ארבעט דיא אללע פיר אונז נוטציגע פרעדמעטען. דעריבער פארשטייט זיך אז נור דאן האט דער מענש געקענט זיך בעזעצען אין דיא קאלטע לענדער, ווען ער האט שוין וואס איז דערצייגען נוטציגע וויססענשאפט, אויסגעלערנט זיך מיט אייגענע שטענדיגע מיטלען פארריכטען דיא פעלערען פון דיא נאטור. דער ערשטער מקום מנוחה פון מענש איז געוועזען, וויא עס ווייזען אויף געלערטע, ווארעמע לענדער. געלעבט האבען זיא אין דיא ווארעמע לענדער זא וויא עס זייגען געגייט צו לעבען ווילדע אונוויססענדע מענשען, געוואהנט אין וואלד, פערבאהאלטען זיך אין דיא מערה'ס אונד אויף דיא בוימער, געבארעט זיך שטענדיג מיט דיא ווילדע חיות אונד געגיינגען נאקעט, געשפייזט האבען זיא זיך מיט דיא פלייש פון פערשידענע חיות, וועלכע, ווען זיא האט געגליקט צו פאנגען האבען זיא דאס גיבראטען; ווידער האבען זיא זיך געשפייזט מיט יאגדעס, שוואמען אונד מיט דיא פירות פון דיא פרוכטבוימער, וועלכע וויא עס איז בעוואוסט,

וואקסט אין דיא וואַרעמע לענדער פון זיך זעלבסט, נאר אהן אַרבעט אונד אַבאַכט פון מענשען. געוויס האָבען דאַן שוין דיא מענשען געוואוקסט פון פיש, דען זייא האָבען ניט געקענט ניט בעמערקען אַז איינגע היות שפּייזען זיך מיט דעם. געוויינליך, וועגען קאָכען פיש קען נאר קיין רעדע ניט זיין אַז זייא האָבען נאר ניט געוואוקסט וואס דאס איז אַזוינס. עס איז געוויס אַוועק אַלאַנגע צייט איידער דער מענש האט זיך אויס-געלערענט בעקומען פייער אונד בענוצען זיך מיט דעם אויף זיינע פערשידענע געברויכע. איבעררהויפּט אין דיא וואַרעמע לענדער איז דער געברויך פון פייער אַ קלענערער וויא אין דיא קאַלטע, דעריבער האט מען אויך דעם ווייניג אַבאַכט געגעבען*).

וויא מיר ווייסען שוין, האט דער מענש אנגעהויבען פערבאַהאַלטען זיך אין היילען, מערות, אונד דאס איז געווען זיין וואוינונג. נור אַזעלכע וואוינונגען איז אין דיא בערגערינגע ערטער ניט קיין יקר המציאות, עס געפינט זיך אומעדום, פאַר-שטייט זיך אַז זייא האָבען ניט געוואַלעוועט בייא יעדען קלענסטען צופאל אַוועקוואַרפען דיא וואוינונגען, דען, זייא זיינען געווען

---

*) נאך מיט 300 יאהר צוריק האט דער בעוואוסטער מעער-רייזענ. דער מאַגעלאַן Магеланъ געפינען אויף אַ אינזעל, ווילדע, וועלכע האָבען ניט געוואוסט אַז עס געפינט זיך דער מין פייער אויף דער וועלט אונד מיא קען פון דעם האָבען אַ נוצין. דאס פייער וואס ער האט געמאַכט, האָבען דיא ווילדע אנגענומען פיר אַ שרעק-ליכעס טהיר, דער פלאם האָבען זייא גערעכענט איז דער צונג מיט וועלכען דאס טהיר בייסט, אונד דער רויך איז זיין אָטהעם.

זיכער אז זיא וועלען קריגען אנדערע. דיא באלעבאטישקייט זייערע איז בעשטאנען אין א שטיינערנעם אדער הילצערנעם געוועהר, אונד זעלטען אמאהל אין א פעל פון א טהיר וואס זיא פלעגען טראגען אויף דיא פלייצעס. מיט אזא באלעבא- טישקייט איז ניט קיין טרחה בייטען דיא וואהנונג, דעריבער איז ניט קיין וואונדער וואס דיא ווילדע זייגען ניט איינגעזעסען אויף איין ארט.

כל זמן עס האט זיך נאך געפונען אין דעם ארט אזוינ זיא זייגען געגעסען, אזעלכע טהירן וואס זיא קענען געברויכען זייער פלייש צום עסען, ווען דעם לייב אדער דעם טיגער האט נאך ניט אנגעשטעקט זייער וואהנונג דיא פעטצערע, מערה, אונד כל זמן דיא קינדער זייערע זייגען געווען נאך זא קליין אז זיא האבען ניט געקענט נאכגיין נאך דיא עלטערען אונד מיטהעלפען קריגען שפייז אויף זיך ערנערען, דאן האבען זיא זיך ניטשטארעט וויא ווייט מעגליך, זיטצען אויף איין ארט, ניט זוכען קיין בעסערס. נור וויא באלד דיא פערדמעטען מיט וועלכע זיא שפייזען-זיך ווערט וויניגער, וויא באלד אויף דיא פעטצערע פענגט אן אנפאללען א שטארקעס רייבענדעס טהיר, קים דיא קינדער קענען שוין אליין ערווערבען עטוואס שפייז, טארפט דער ווילדער אוועק זיין ארט, מיט וועלכען ער האט קיינעס וואס זאלל איהם צובינדען צו דעם, אונד גייט ווייטער.

דאן אין יענע צייטען איז ניט געווען קיין חלוק אין לעבען צווישען פרויען אונד מאנספערזאנען. אללע האבען

גלייך געארבעט אונד עס איז ניט געוועזען קיין גרויסע נפקא מינה פון טיינס ביז יעגעבס. נור ווען די קינדער זייען געוועזען קליין האבען די פרויען געזעסען געבען זיא אונד אפגעהיט פון די ווילדע טהירן, אבער קיים זייען די קינדער אביסעל אונטערגעוואקסען אז מיא האט שוין ניט געברויכט אכטונג געבען אויף זיא, האבען זיא זיך צושפרייט יעדער אין א אנדער ארט, זוכען שפייז. פארשטייט זיך אז ביי אזא ארט לעבען, איז וועגען פאמיליע־לעבען אין זינען ווי מיר מיינען, האבען זיא ניט געקענט האבען קיין בעגריף.

דאס ווייזען מיר, אז דער אמאהליגער מענש ווייניגער אין וואלד האט געברויכט אימער פיהרען מלחמות, ערשטענס האט ער געמוזט אפבראנגען זיך פון די ווילדע שטארקע טהירן וואס זייען אנגעפאללען אויף איהם, צווייטענס איז ער געוועזען געניט, אום ער זאל קענען עקזיסטירען אויף דער וועלט, ד. ה. ער זאלל האבען שפייז צו עסען, אנפאללען אויף די טהירן אונד עסען זייער פלייש, ווידער האט ער געמוזט זיך סטארען מיט קונסטליכע מיטלען ערפילען די פעהלערען פון די נאטור. דעריבער האט ער געמוזט ענטוויקלען אין זיך כח געשיקטקייט אונד היטראכט. די יעצטיגע ווילדע האבען אויך די אללע פעהיגקייט. די ריזענדער בעוואונדערן זייער אונגעהייער שטארקייט, וועלכע ניט זיי מעגליכקייט גאר אהן א שום גווער שטרייטען מיט א בער אונד איהם בייקומען. די ריזענדער דערציילען אז די רויטע ווילדע אמעריקאנער קענען אויף א שטרעקע פון 2—3 ווארסט ליופען זא געשיקט ווי

די געשיקטע פאר פערד. די ווילדע, וועלכע וואהנען ביי
א ברעג טייך, שווימען אנדיק, קענען א לאנגע צייט ליגען
אונטען וואסער אונד האפען די פיש מיט די הענד.
ווען ניט די פאראבאגאטען (פעהיגקייט) זייערע וואלטען
די אמאהליגע מענשען ניט געקענט עקזיסטירען ביי די
געפערליכקייט וואס זיי איז פארגעשטאנען אויף יעדען טריט
אונד שריט.

באלד אין אנפאנג האט זיך דער מענש אנגעהויבען
אויסקלויבען פערשידענע קינסטליכע מיטלען אויף אפבראנגען
זיך. די שוועריגע אומשטענדען מיטען לעבען איז געוועזען
די ערשטע לעהרער פון מענש. ווי מיר וויסען איז די
ערשטע געווער זיינע געווען: א שטעקען אונד א שטיין. די
הארטקייט אונד שארפקייט פון שטיין האט איהם געבראכט
אויף א געדאנק, געברויכען דיעזעלבע ניט נור ווי א ווארפענדעס
געווער. מיט דעם צוועק האט ער אנגעהויבען צושלייפען דאס
צו א שטעקען, רייבענדיג אדער קלאפענדיג מיט א צווייטען
שטיין האט ער אנגעפאנגען איהם איבערמאכען אין א אנדער
פארמע, אונד אויף אזא אופן איז ארויסגעקומען אזוינס וואס
האט געהאט א פנים ווי א האק אדער א האמער, וועלכעס
מיט די הארטקייט אונד זייער שווערען קלאפ האבען איהם
זייער אפט גוט געדינט אין א מלחמה מיט די חיות. אזעלכע
העק אדער האמערס האט מען געפונען זייער פיעל אין פער־
שידענע לענדער פון איראפא אונד אזיא. אמאהל וויעדער
פלעגען זיי צובינדען א שטיין מיט א פאס פעל פון א געהרגעטעס

שטיר צו א עק שטעקען אונד עס איז ארויסגעקומען אזא פארט ווי א בולעווע.

מיר וויסען שוין ווי אזוי עס איז ארויסגעקומען די ערשטע פיקע פון א האן. איבער די פיקעס איז געווען אויך אזעלכע וואס איפען עק שטעקען איז געווען אנגעבונדען א שארפער שטיין. אז עס זאל ארויסקומען אזא פארט פיקע האט מען אנגעשפאלטען איין עק שטעקען, אין שפאלט אריינגעשטעלט א שארפן שטיין אונד מיא האט דאס שטארק צוגעבונדען מיט א פאס.

אין איינגע ערטער איז געפונען געווארען שארפע שטיינער וואס האבען א פארמע ווי א ארט אונגעפער א געוויינליכער מעסער, אונד עס זעהט אויס אז עס איז ארויסגעארבעט געווארען מיט מענשליכע הענד, ניט פון דער נאטור זעלבסט איז דאס אזוי ארויסגעקומען.

וואנדערענדיג איבער אין וואלד אונד קוקענדיג אויף אלעס וואס געפינט זיך ארום איהם, האט דער מענש געמוזט ניט ווילענדיג בעמערקען די נאטור פון די חיות אויך די נאטור פון די ביימער. דאס וויסען מיר דאך אז אכטונג-געבענדיג אויף די נאטור פון די טהירן איז ער דערנייגען מאכען זיך אזוינס ווראדע געווער. אכטונגגעבענדיג אויף די נאטור פון די ביימער, האט ער בעמערקט אז די דינע גרויסע צווייגען קענען זיך בייגען. ער האט געזעהן מיט וואס פיר א קראפט א צווייגער ווען מיא בייגט זיא איין, גיט א שטארקע קלאפ צוריק אונד צילעוועט זיך שטענדיג בלייבען

אויף איהר נאטירליכען שטאנד. ער האט בעמערקט דיא אייגענע נאטור אין דיא ביינער פון אייניגע פישען. ניט איינ-מאל האט ער געקריגען א שטארקען קלאפ פון א איינגעבויגענע צווייגעל. פילייכט האט זיך געטראפען אז ווילענדיג האפען א פייגעל וועלכע איז געשטאנען אויף איין צווייגעל אונד איינבייגענדיג דאס אום צו האפען דיא פייגעל, ווען ער האט גראדע ניט ווילענדיג אפגעלאזען דאס צווייגעל. איז מיטען קלאפ וואס זיא האט געגעבען קומענדיג צוריק אויף איהר ארט איז דאס פייגעל געהארגעט געווארען, דאס האט איהם ארופ-געפיהרט אויף א געדאנק בענוטצען זיך מיט דעם קראפט פון איינגעבויגענעס האלץ אונד אזוי איז ארויסגעקומען א באגען (Лукъ).

דער פערוואביטנער אמאהליגער באגען איז בעשטאנען פון א לאנגע ניט זייער קיין איינגעבויגענע דוגא, דיא ביידע עקען זיינען געווען צוגעבונדען מיט דיא אדערען פון טהירן. געוויינליך אנציהען אזא דוגא איז געווען שווער, נור דער אמאהליגער מענש וואס האט געקענט שטרייטען נאר אהן געווער מיטען בער אונד איהם ביישטיין האט געוויס געהאט גענוג כח אויף דעם.

מיט דיא באגענס האט מען געווארפען א שטיק האלץ אונד אויפען שפיץ אנגעבונדען א שטיין אדער אביין. אזא אויס-שאס קלאפ פון א באגען איז געווען שטארקער אונד געפלויגען אויף א סך א ווייטערע שטרעקע וויא א שטיין וואס מיא ווארפט מיט דיא הענד. ווען דער מענש האט זיך ערוואוסט פון דיא

גיפטיגע זאכען פון איינע געוויקסע האט ער אנגעפאנגען שמירען די געווער מיט די זאכען כדי זיכערער טויטען דעם שונא.

אז וואס פיר אלטען אמאל אין ווייטען פארגאנגענהייט האבען מענשען געלעבט. ווי קענען מיר פארשטעלען זיך וועגען זייטען וויסענשאפטליכע נור הערען? ווי זייערע שלעכטע, אכזרים, בייזע, האבען ניט געוואוסט פון קיין פאמיליען־לעבען און האבען ניט געהאט קיין אנדער צוועק אין לעבען ווי: אנשטאפען דעם בויך, קריגען זיך צו שלאגען. די אבדה, דאס איז זייער גרויסער אינטעליגענטער קליגער, און אויך ווי דאס צו בעקומען - איז געווען בעשרענקט מיט פיעל שוועריגקייטען, דעריבער האט דער מענש זיין נאטירליכען געדאנק, פערשטאנד און זעהר אנגעשטרענגט נור אויף ביי־קומען די בעשווערליכקייטען.

קיין איבערקלייבערייען אין זאכען האבען זיי ניט געקענט זיין, ווייל די פערמעגען פון עקאנאמיע איז דאן געווען זייער ווייניג, דען זיי האבען נאך ניט געוואוסט פון די פייגעלע בהמות ווי די נאטור האט געשענקט דעם מענש ווען ער וויל און קען ארבייטען, דעריבער וואס עס איז זיי נור אונטערגעקומען אין זייערען האנד האבען זיי אלעס געגעסען אבי דאס זאל זיי נור קענען שטילען דעם הונגער. געוויס האבען די מענשען פון יענעם פעריאד (צייט) גלייך ווי איינע נאראדען פון אונזער צייט ניט געבראקירט מיט מענשען־פלייש.

בייא אזא פארגרעבטען ווילדען שטאנד האט ניט געקענט זיין קיין קלארער, ריינער אמת'ער פערשטאנד פון גאטטהייט. איינינע פון זייא האבען געהאט רעשפעקט (אוואזשענע) פיר דיא כחראשינע וואונדערליכע אונד שטארקע בעשעפענישען, דעריבער דיא שטארקע חיבדרין, וואס זייא האבען ניט געקענט מנצח זיין, וויא לביא. אלייב, א העלפאנד א. ז. וו. האבען זייא גערעכענט פיר גאטטער, ד. ה. זייא זאגען דיא שטארקערע פון אללע בעשעפעניש דעריבער זייגען זייא דיא בעלי בתים פון דער וועלט אונד מיא מוז זיין אונטערטעני אונד מורא האבען פיר זייא. אנדערע ווידער האבען אפ־געגעבען כבוד דיא פערדעטען וואס האבען זייא געברענגט אנוטצען לכלל, דיא גרויסע בעשטענדיגע ביימער, דיא קלארע ליכטיגע זאנגע א. ז. וו.

נור הגם דיא לאגע זייגע סאי אין גשמיות סאי אין רוחניות איז געוועזען זייער א שלעכטע, פונדעסטוועגען איז דער מענש נאך ניט אין גאנץ העכער געשטאנען וויא זייגע ארומיגע שכנים די חיות, דען וויא מיר ווייסען, באלד אין אנפאנג איז ער שוין דערגאנגען מאכען עבודה געוועהר, ווייל ער האט א ספאסאבנאסט, דענקען. את די מעלה זייגע האט איהם ניט געלאזט בלייבען אויף איין מדרגה ענטוויקלונג, זיא האט איהם געגעבען מעגליכקייט, ביסלאבנויס, לאנגזאם פארבעסערען זיין לאגע ביז אם ענדע איז ער געקומען אויף דיא שטופע אויף וועלכע ער געפינט זיך יעצט. דער וואלף מיט וועלכען עס האט געשטרייט אמאל אין ווייטען עלטער, נאך פאר מהן

תורה, אונזער נאקעטער ווילדער זיידע, איז געבליבען כמעט
דשחעלבער וואלף וואס אמאל, ער איז ניט געווארען, ניט
איידעלער, ניט בעסער, ניט קליגער אונד ניט זיכערער מיטען
לעבען, דען ער האט קיין זאפאס פון ערפאהרונג. אבער דער
מענש וואס איז געוועזען זא ביז אונד ווילד ווי דער וואלף איז
יעצט אין אללע הינזיכטען נאר ניט דער איינציגער.

כדי דער מענש זאל קענען מנצח זיין די שטארקערע
חיות פיר איהם, האט דער ליצטערער געמוסט איבערהערען
פערשידענע געוועהר, ווי א האמער, א שפיז אונד א באגען;
נור דער זעג (בייקומען) איז זיכערער געווען אב וויילען צו-
זאמען שטרייטען אויף די מהיר עטליכע מענשען. "טובים
השנים מן האחד, אשר יש להם שכר טוב בעמלם" האט קהלת
געזאגט. אז צוויי מענשען ארבעטען צוזאמען, ארבעטען זיי
אום מעהר ווי יעדערער וואלט געארבעט בעזונדער. די
פראקטיקע אליין האט זיי געמוסט ערקונדיגען אין דעם.
דעריבער, ווי ווילד דער מענש איז געוועזען פונדעסטוועגען האט
ער פארט ניט געקענט ניט בעמערקען אז אין צווייען איז
שטארקער, אונד עס איז מעגליך חברן זיך מיט נאך אזא
צוויי-פיסיגע בעשעפעניש ווי ער, וועלכע האבען געקענט
מיט די הילפע פון רעדען — הגם ניט זייער קיין פאלקאמענע
שפראך... פארשטיין איינע די אנדערע. דעריבער האבען
די מענשען כמעט באלד ווי זיי זיינען ארויסגעקומען אויף
דער וועלט אויפגעהערט לעבען בעזונדער, אליין, אונד אנגע-
הויבען קאמפאנירען זיך. די נעהנסטע מענשען צווישען זיך

זייען געוועזן. נאך דעם אינבעטריבט (געבויערענער געפיהל)! אייגענע קינדער. ווענדע דער ווילדער פלעגט אין זייער קינד־היים זאגען פיר זיא. זיא האבען זיך זעהר געקענט אונד געווען געטרייע איינע מיט דיא אנדערע. דערצעהלען האבען זיא נאכהער געקענט זעהר לעבען אין אחדות, אונד אזויא איז ארויסגעקומען א פאמיליע, וועלכע דיא מיטגליעדער פון דעם זייען געווען געבונדען מיט איינטרעכטיגע ליבע אונד איבער־היפט מיט דעם וואס יעדער האט זיך געפיהלט אביסעל שטייפער געגען דיא [illegible] קינדער. ווען דיא פאמיליע האט זיך פארגרעסערט, ביי דיא זיהן אונד טעכטער איז געבוירען געווארען קינדער אונד פון דיא קינדער איז ווידער ארויס־געקומען א נייער דור א. ז. וו. דאן איז שוין געווארען א גאנצער שבט אונד דיא מענשען זייען נאך מעהר ארויס פון געפאהר, וויל פיר יעדען זייען געשטאנען צו הילף זייגע קרובים. ווען איינער פון זיא האט איינגעקויפט א נייעם געוועהר, האט דיא ערפינדונג גיהערט צום גאנצען שבט. יעדער האט געוואוסט פון דעם. ווען איינער איז דערגאנגען וויא מאכען פון אדערען אונד פעל א שלינג — פאנג אויף האפען פאגעל, האט שוין יעדער טשלען פון שבט געקענט זיך מאכען אזא געוועהר אונד גרינגער ערווערבען שפייז. געוויס ניט איינ־מאהל האט געמוזט ארויסקומען א קריג צווישען דיא פאמיליע צוליב א געהרגעטעס טהיר, א געפאנגטע פאגעל א. ז. וו. אויף וועלכע יעדער האט געמיינט כולה שלי, עס געהערט נור מיר ווייטער קיינעם. אויסגעפיהרט האבען געוויינליך דיא שטאר־

קערע אונד דיא אונצופרידענע האבען אוועקגעוואָרפען דעם שבט אונד זיינען אוועק וואנדערען, אנטוועדער יעדער בעזונדער אָדער זיא האבען זיך פארפירט א אייגענעם קרי־שאק. נור באו וויא, מענשען זיינען שוין אריים פון געפאהר פיר דיא ווילדע חיות, אזבאלד זייער קאמפאניען זיך; נאך מעהר, פריהער האט דער מענש געוואלט זיך נור אפבראנען, זיא זאל נור איהם קיין שלעכטס ניט טהון, אבער יעצט איז ער געוואָרען א גאנצער בעל הבית איבער'ן וואלד, האט אנגעהויבען פארפאלגען אלעס וואס האט איהם נור עפעס געשטערט. דיא שבטים האבען געוואנדערט איבער פעלד אונד וועלדער אונד געשפייזט זיך פון פאלעוואניע. אז וואנדע־רענדיג האט זיך איין שבט געטראפען מיטען צווייטען, ווען דיא האבען געזעהן אז דיא צווייטע ברענגען חיות, כאפען פיש אונד פויגעל, האבען זיא גערעכענט זיא פיר שונאים וואס נעמען אוועק דעם ביסען פון מויל אונד צווישען זיא איז ארויסגעקומען א בלוטיגע קריג. נאך דער מלחמה האבען דיא זיעגער (דיא וואס האבען דעם נצחון געווען) געמאכט א באל אונד האבען מיט שמחה געפרעסען דיא פלייש פון זייערע געהרגעטע שונאים. אמאל פלעגען זיא אויסשניידען ביי דיא לעבעדיגע פלעניקעס שטיקער ווייכע פלייש אונד פרעסען דאס אין דיא אויגען פון דיא אומגליקליכע. אזעלכע מערדעראייען זעהט מען נאך היינטיגע צייטען ביי דיא ווילדע פון אוסטראליע, אפריקא אונד אמעריקא. אין דיא אלטע צייטען איז דאס געווען ביי אלע נאראָדען איינע פון דיא געוועהנליכע זאכען.

II

וואנדערענדיג איבער דיא דערפער, האבען זיך דיא מענשען געשפייזט בלויז פון פאלענטאניע. וועלכע איז געוועזען שטארק איינגעשטעלט ביי'ן לעבען איהר קיין בעשטימטע ארדנונג לעבען האבען זיא בייא זיך ניט געקענט פיהרען. דער מענש האט געמוזט עסען ניט דאן ווען ער האט זיך איהם געוואלט נור דאן ווען עס האט איהם געראטען די פאלענטאניע. אז מען ברויך איבערלעבען דיא גאנצע וואך פון פאלענטאניע קען מען אמאל אפערהאלטען דיא ציינער אויף דער פאריצע. אפילו היינט אין אונזערע צייטען דערמאנט זיך איך זייער אפט אז דער יונגער קומט אהיים ניט רוהיגען, הגם ער האט א קינסטליכע בקס, בפרט אמאל ווען זיא האבען קיין גוטע ביסען ניט געהאט. נור היינט אז דער יונגער האט אנדערע מיטעל צום לעבען אויך, ווען ער ארבייט זיך אן אין וואלד אבאג אומזיסט האט ער לכל הפחות ווען ער קומט בייא נאכט אין שטאדט, א אורט וואו זיך אפרוהען אונד געפינט אין שטוב א ווארעמען אשטיקעל טרוקענעם ברויט, קען ער שוין דערווייל פערטרייבען דעם הונגער, אבער אין יענע צייטען פון וועלכע מיר רעדען דא האט זיך דער הונגער אדער זעטט געווענדט נור אין פאלענטאניע: האט געלונגען האפען א טהיר אדער א פאנעל איז גוט, קען מען זיך אנעסען אונד אביסעל איינהייטערען דעם אויסגענוגערטען קערפער, ווען עס איז ניט געראטען צוא האפען — זיצט דאר אונד קוואר א הונגעריגער

א גאנצע נאכט ביז אין דער פרי, נאכדעם נים אויסהונגערונגדיג זיך גייא זוך שפייז וועלכע עס קען זיין מען וועט ווייטער ניט געפינען. עס קען אמאל אויסקומען מען זאל מוזען גאנצע וואכען דערהאלטען די נשמה בלויז מיט אביסעל אויבס אדער שוואמען, דאס איז נאך גוט או עס קומט אים אין אזא צייט וואס עס איז דא אויבס, וואס טוט מען אבער אין די צייט וואס דאס איז אויך ניטא? דאן פערבייטען ווארצלען אונד נבלות די געווינליכע שפייז פון מענשען — פרישע פלייש פון ווילדע חיות.

דער ווילדער איז דאן ניט צופרידען מיט זיך, עס איז אים ניט אייגענעם זיין לעבען, דען וואס פאר אין געשמאק פון לעבען קען האבען דער מענש וועלכער איז געניט קלערען נור וועגען הומר, וויא ערפילען דעם ניטיגען געברויך פון זיין קערפער, אונד ווייס ניט היינט וואס מארגען וועט זיין צו ער וועט קענען אפגעבען דעם חוב זיין גוף צו ניט? ווער רעדט עס קומט טאקע דער מארגען ווען דער מאגען מאנט אונד מען האט אים ניט וואס צוא געבען, דאן איז ווייא אונד וואונד דעם מענש.

נור האבענדיג מארד אין קאפף אונד קענענדיג מיט אים ריהרען, פאנגט דער ווילדער אן זוכען מיטלען וויא ארויס־קריכען פון אזא שלעכטע לאגע, אבער וואס קען מען צו דעם העלפען? איז די ערשטע עצה געוואהנליך, געדענקען אין די גוטע צייט או ער קען קומען א שלעכטע, אונד איבער־לאזען א פארראטה (זאפאס) דאן ווען עס איז דא איבעריג אויף

דיא צייט וואס וועט פעהלען · אלזא, נאכדעם וויא ער האט
זיך זא בעטראכט, ווען עס האט איהם געגליקט למשל אמאל
אויף דער פאלעוואניע, האט ער בעהאלטען אזאיאגין (דאס) מיט
א פאר פאגעל, וויא מען זאגט, נא מטארני דין. אויף מארגען
איז איהם גראדע איינגעפאלען איבערבייטען דעם ארט. ער
גייט, טראגט זיך מיט דער מטא אויף דיא פלייצעס אונד עס
איז איהם צוליעב דעם דער גאנג שווערער, עס פארמאטערט
איהם. ער קען זיך ניט רוהרען, ער איז עפעס וויא געבונדען
דעריבער האט ער ניט געקענט האפען צווייא הערשען וועלכע
זענען איהם פארביא געלאפען איפ'ן וועג. נור פונדעסט-
וועגען האט ער וויא עס איז פארט געהאפט א טהירקען
(אהיהלע) האט זיך אנגעגעסען אונד גייט ווייטער אונד צו-
פרידען מיט דעם וואס זיין זאפאס איזט גאנץ אונד קען איהם
נאך דינען אמאל אין א נויט. אין איינגע טעג ארום איז טאקע
געקומען דער טאג אויף וועלכען ער האט זיך שטארק געריכט
אונד אונזער ווילדער נעמט זיך צום פעקיל וואו עס ליגט דער
זאפאסנער זאיאגין. אבער דער לעצטערער איז ניט געלעגען אויף
אלעדניק, נור דיא היסע שטראהלען פון דער זאננע האבען
איהם געווארעמט דעריבער איז ער געווארען פארעפוטט אונד
פארווערימט. דער יעגער ווערט בייז אויף דעם זאיאגין, ווארפט
איהם אוועק אונד נעמט זיך צוא דיא פאגעל. נור דא זעהט
ער איז אויך דאס זעלבע וויא ביי'ן זאיאגין. „גוא, קלערט ער,
שוין גלייבער לייען אביסעל הונגער, איבערקומען וויא עס
איז מיט א ביסעל יאגדעס - קוואסען, איידער עסען אזא שמוטץ.

נור צו וואס האט מיר נאך געטויגט טראגען אזא פארדארף בעגעס עסן וועלכעס איך קען ניט געברויכען? ציא וואסערע כפרות האב איך מיך איינגעפאקט מיט דעם, אונד זא די וואס איך האב מיך ניט דערשלאגען ביא איהר. האב זיא מיר נאך געשיקט מאכען דעם געבאקענעם הקדש״. דבר. דער ווינטער איז געקומען ציא דער הויך אז קיין נאפאקען מיט פלייש קען מען ניט מאכען.

ווען אנגערייכטען א פאראדאבה פון פלייש פיר איין מענשען אין שווער היינט ווייל דאס קען מען אנגרייטען פיר אגאנצע קלייניע (שבת, וועלכע געשטייט פון 20 פונדען זאלץ? אזוי. האט מען געמוזט בעקלאגען אנאנדער ריכטער ווייל פארדינען נור אין א האלבען צייט פון הונגער. אונד איינער ווידער האט קיין רעכענונג. אז ווען מען זאל קענען האבען ביא זיך גרייט לעבענס מיטלען אונד מידעלען ניא באן ווען מען ווייס דאך אין דעם ניטהייגען, וואלט דער פרישעדיגער פעקער אבאם. נור ווען דיא מידעלע מיסא וואס קען אליין ניט אויך גיין פערטשטייען האט זיא געשיקט דעם ווידעען אין זיין פאקעטאנגע. מכל שכן אונזער וועט זיך שרעקען מיט לעבעדיגע מחיה ווען דאס איהם געווען ווער שיקען מען מוז אבגעבען געבען עס זאל ניט אנברייטען, ווארגען עס זאל האבען וואס צו עסען. אויסער דעם, עס קען זיין אז דיא גאנצע ארבייט וועט זיין אומזיסט, דען, אין געשפרינגען ווען דאס מהדר ניט וועלען עסען אונד וועט ווערען פרישער איידער דער מענטש וועט ברויכען זיין פלייש. בכלל עס איז אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי, גרייט

אן לעבעדיגע מתים אין שלעכט. גרייט ניט אן אין ווייטער
שלעכט. וואס בחוט מען פארט? בלייבט מען זאל מאכען א
פראבע. געווענליך, שלעפט זיך מיט א ווילדען אקס אין
איטעליען. יענע דארט מען געבען אייגענעם קעלבעל, אונד
דיא יעגער האבען געמאכט גרויסע שריק אויסגעשריען
זייא מיט זיך. דער מאראס איז געווען קבראשיגע, דיא פיה
זענען צו־קאפען אין אלע ריכען אונד דאס האט געשטערט דיא
וואנדערונג איבערהויפט. דאס איז נאך אלעס ווינציג, עס איז
דא נאך א גרעסערע צרה: דיא יונגע מתים וואס זענען אפ־
געריסען געווארען פון דיא מוטערס ברוסט האבען אנגעהויבען
קרענקען אונד זענען אזוי ביסלעכווייז כמעט אלע אויסגע־
פגערט. פון דיא אלע געפאנגענע איז געבליבען איינס,
צוויא קעלבלאך וועלכע האבען פון אנפאנג אביסעל געקרענקט
נאכדעם אנגעהויבען זיך פאפראווען, מאקען, ביז אם ענדע
האבען זייא שוין ניט געברויכט אנקומען צו דיא מוטערס הילף.
נור זעהט וואס פאר א פארענדערונג עס איז געשעהען אין זיין
האראקטער, פון א ווילדען אונד א אונתאמטבענעם איז ער גע־
ווארען א שטילער אונד א פראמער. פריהער האט ער זיך אלין
געריסען אנטלויפען, יעצט ברויכט מען שוין אפילו ניט א נוקע
געבען אויף איהם, נור ער גייט אליין נאך דיא מענשען.
מיט דער צייט איז ער געווארען א געזונטער גרויסער אקס אונד
אללעס מיט דעם וועלכען האראקטער. הכלל, מען איז דער־
גאנגען דעם סוד, מען קען איבער האבען בייא זיך לעבעדיגע
מתים אונד טוידטען זייא דאן ווען מען וועט ברויכען זייער

פליוש. עס איז נור א שאד וואס פון א גאנצע סטארע נע-פאנגענע קעלבלאך איז געבליבען נור צוויא, אז מען זאל זיא מיידען וועט דיא פרעמיא (שבט) לעבען אין זעט א באג אדער צוויא. וואס טהוט מען אבער אז דער הונגער וועט זיך באווייזען אויף א וואך אדער מעהר? וועט מען ווידער מוזען ליידען הונגער וויא פריהער. אונד פארגרעסערען דיא צאהל פון דיא טהירען איז ווייניג אין וואלד אוממעגליך, ניט איינמאהל מוז מען זיך בארען מיט'ן לייב אדער מיט'ן בער וועלכע האבען שטארק הייק זיך בענוצען מיט מענשענס ארבייט. אט, אויפ'ן פרייען פעלד איז גאר עפעס אנדערש, דארט איז שוין דיא געפאהר פאר דיא וואלדהיבערס קלענער אלזא דארף מען אנהייבען אביסעל זיך געוועהנען מיט'ן וואלד נור פריהער מוז מען, מען זאל קענען א היבשע צייט אויס-קומען אן וואלד פערגרעסערען דיא צאהל זא יעצט געגאנגענע „היימישע פיה” ד. ה. צוגעוואהנטע צום מענש. דער מענש פאנגט אן מאכען פראבעס אויף פערשידענע מינים ביז ער איז דערגאנגען אז א אקס, א ציג, א שעפס, א איזיל, א קעמעל, א פערד, א חזיר אונד א הונד קען מען לייכט צוגעוויינען צו זיך. דער לעצטער, הגם זיין פלייש איז ניט געשמאק צום עסען, דערפאר אבער בינדט ער זיך זא צו צום מענש אז ער איז גרייט היטען גאנצע טעג אונד נעכט אום צו פארהיטען דעם בעל הבית זעלבסט מיט זיין פארמעגען.

אזויא האט זיך איינגעגעבען מיט גרויס מיה איין פלעמיא ווילדע יעגערס צוגעוויינען א געוויסע צאהל טהירן וועלכע

מיט זייער פלייש האבען זיא זיך געקענט שפייזען א בעשטימטע
צייט. דיא ווילדע נאראפען אוועק דעם וואלד אונד גייען ארויס
אויף דיא פרייע פעלד, וועלכע דיא גראז איהרע איז אימשטאנד
צייטיגען גענוג שפייז פיר דיא בהמות. דער פרייער ארט
געבט ארויס דעם מענש אביסעל פון געפאהר פיר דיא רויבענדע
טהירען אונד ער פיהלט זיך אביסעל פרייער. עס גייט אוועק
א געוויסער פעריאד, דיא בהמות פארגרעסערט זיך, דיא
קליינע פיה ווערען שוין ניט אזויא פיעל געשעצט ווייל זיא
ווערען ניט אפגעריסען פון דיא מוטערס אונד פארליהרען ניכט
זייער געוועהנליך שפייז־מילך. עס ווייזט זיך מיט דער צייט
ארויס אז דיא לאגע פון דיא מענשען וואס האבען אוועק־
געווארפען דעם וואלד איז גאר ניט אין ערך בעסער סאיי אין
עסען סאיי אין זיכערהייט, אינגעפאהרהייט. פון דיא צוגעוויינטע
טהירן האט דער מענש בעקומען מילך, — א שפייז וועלכע איז
כמעט אונמעגליך בעקומען פיהרענדיג א יעגערשען לעבען.

ניר עס קען זיין אז ווייל אין פוסטען פעלד איז ניטא
דיא בריטבלעטיגע ביימער אונד דיא נאטירליכע פעשטונגעס,
מבצר'ס (פון דער נאטור זעלבסט בעשאפענע) וואו דער מענש
זאל קענען אין א שלעכטעס וועטער זיך פארבעהאלטען,
דעריבער ווערט ער פון דיזע זייטע אנהייבען זאלעווען דעם
וואלד? ניין, עס הייבט זיך גאר ניט אן; פארקערט, ער האט
יעצט בעסערע וואהנונגען וויא פריהער, דען אויסער מילך אונד
פלייש שטעלט איהם צו דיא פיה אויך פעל. דיא אראפגענומענע
פעל האט דער מענש ניט אוועק געווארפען, זאנדערען מיט

גענומען מיט זיך ווייל דאס איז שוין ניט געווען קיין גרויסע
טרחה שלעפען זיך מיט דעם. דען ער האט געקענט ארויפלייגען
דאס אויף דיא ציגיינערשע בהיין.

ווען דער מענש הערט זיך, פון דיא פער צו ציילען עס
קען ניט צייהלען קיין וואסער, מיט שטעקענס. מיטען מאכען
אזא קארט פאלאמאנקעס, קען דאס איהם פארהיטען פון א רעגען,
אונד אזויא האבען מיר שוין אליין א געמאכטע סוכה. וואהין
דער מענש קען זיך באהאלטען אין א רעגען. ווען איינער פון
זייא פלעגען זיך ניט באגעגענען מיט אזא קארט הויז וואס
שטייט, וויא מען זאגט, אויף הינערשע פיסלאך, פלעגען
זייא גראבען גריבער אראפ באדן אונד דיא גריבער האבען זייא
געדינט פיר א בית מקלט. וואהין זייא פלעגען זיך באהאלטען
אין א שלעכטעס וועטער. געווינליך, אויף מאכען דיא לעצטע
וואהנונגען איז אזויך אסך מעהר ארבייט וויא אויף דיא פא-
לאמקעס. נור אזויא וויא דאס הויב האט דיא מאדע געקענט
נאך מעקוועם בלייבען אויף איין ארט א היבשע צייט, האט שוין
געלוינט פארברענגען אביסעל ארבעט אויף דיא קארט הייזער,
וועלכע האבען געדינט ניט אויף איין טאג זאנדערען אויף
א געוויינליכע בעשטימטע צייט.

דער קארט לעבען הייסט: נאמאדיש (וואנדראונגער,
פאסטוכער, רועי צאן). אין דיא סטעפעס פון מזרח אונד צפון
אייראפיאישע רוסיא, אין סיביר, טורקעסטאן אונד אין אסך
אנדערע קאנטען געפינט מען נאך יעצט אויך אזויגע וואנד-
ראוניקעס. אז דער מענש זאל קענען איבערגיין פון יעגערשע

לעבען אין נאמאדישען (פאסטוכישען) וועלדט זיך איבערהויפט אין דעם אָרט אין וועלכען מענשען לעבען. ווען דער אָרט איז דורך בעדעקט גור מיט אַ געדיכטען וואלד, קיין סטעפּעס מיט געוויקסע אין ארום ניטא, פאַרשטייט זיך אַז דאָרט קענען מענשען ניט אַזוי גרינג איבערבייטען זייער יעגערשען לעבען; ווען אָבער דיא וועלדער זיינען איבערגעהאַקט מיט פוסטע ערטער. ווען דער קאַנט האָט גענוג דיא טהירען וועלכע מען קען ציהען צו זיך, איז דאָרט געוויינליך גרינגער דעם ווילדען יעגער אַפּגעוואוינען זיך פון יעגערשען לעבען אונד איבערבייטען זיך אין אַ נאמאַד (וואנדראווניק).

מען דאַרף ניט זיין קיין גרויסער משכיל צו פאַרשטיין וואס פאַר אַ גרויסע מעלות דער נאמאדישער לעבען האָט געגען דעם פריהערדיגען. דער לעבען פון מענשען איז יעצט מיט אַבֶּהֶר אונד אודאָבנער וויא פריהער, ער איז ניט אַזוי אין געפאהר פאר דיא איבעריגע טהירען, ער האָט מעהר שפּייז, ער ברויכט שוין ניט זיין גאַנצען געדאַנק אָנשטרענגען אויף זוכען שפּייז, ער האָט צייט קלערען וויא נאָך מעהר פאַרבעסערן זיין לאַגע אונד קלערענדיג ענטדעקט ער אַזעלכע בעקוועמליכ-קייט פון לעבען וואס פריהער האָט דאָס איהם נאָר ניט געקענט אין קאָפּף אַיינפאַלען. — דיינע פיה געבען איהם ניט נור שפּייז צום עסען, נור אויך, וויא מיר וויסען שוין, וואהנונגען פון פעל. דיא פיה זענען ספּאָסאָבנע (פעהיג) טראָגען אויף זייערע פּלייצעס פערשיעדענע משאות, דעריבער קען זיך דער מענש אָנ-גרייטען נייטיגע בעלי-בתישקייט. וועלכע וועלען איהם שוין ניט

בעשטעהען זיין איבערגאנג פון איין ארט אויפ'ן צווייטען, דען עס וועט ווערען איבערגעטראגען ניט מיט די הענד נור מיט די פלייצעס פון דיא פיה. וועהרענד אז איינעגע פון דיא היימישע פיה זיינען בעפאסבאהנע, טראגען אויף דיא פלייצעס משאות אונד ניט איבערזאגען, איז דער מענש געקוממען צו אזא געדאנק: פילייכט איז מעגליך ער אליין זעלבסט זאל זיך בענוטצען מיט דיא פעהיגקייט פון דיא טהיר ד. ה. זיטצענדיג אויף דיא טהירס פלייצע איבערטראגען זיך פון איין ארט אויפ'ן צווייטען. ווייזט זיך ארויס אז א אקס, א קוה, א אייזעל, א קעמעל אונד איבערהויפט א פערד זיינען זייער פעהיג צו דעם, אונד אזויא איז ארויסגעקוממען רייטען. נור פאהרען רייטענדיג צוזאממען מיט קליינע קינדער וועלכע קענען זיך זעלבסט ניט האלטען אויפ'ן פערד איז אונבעקוועם, דעריבער האט דער מענש אנ-געהויבען קלערען וועגען דעם. פילייכט איז מעגליך איינסטרא-יען דיא רייזע אזויא, אז מען זאל קענען זיטצען א ביסעל בע-קוועמער. דורך דעם קלערען איז ער געקוממען צו א מיטעל מאכען אזוינס וויא א קארט וואגען. פון אנפאנג זיינען געוויס דיא וואגען געוועזען פאדאבנע אויף אונזערע דארפישע שליטענס; ראדער מוז זיין אודאי א שפעטערדיגע ערפינדונג. דיא אקסען פון ראדער־וואגען פלעגען ניט ווערען געשמירט מיט ווייכע שמירונג. דעריבער ווען עס איז געפאהרען אזא עקיפאזש פלעגט זיך הערען א געשרייא וואס רייסט ביא דיא אויערען. אזעלכע קיביטקעס אדער ארבי (арбы) געפינט זיך נאך יעצט ביא דיא נאמדאווע טאטערען, וועלכע זאגען אז זייא

פּאטרען וויא ארדענטליכע מענשען, ניט בעהאלטען, ברויכע וויא ניט זארגען וועגען דעם אז זייערע וואגען זאלען ניט שפּריצען. אין אזא וואגען פלעגט מען געוועהנליך איינשפּאנען אקסען אדער קיה, פון איבען האט זיא געמאכט אזוינס ווארע א בודקע, פון פעל, עס זאל ניט קאנען צושטיין קיין רעגען אונד דיא היצע שטראהלען פון דער זאנע. אין וואגען אדער קיביטקעס זיינען געזעסען די קינדער מיט די פרויען אונד עס איז דארט געלעגען די גאנצע בעל-הביתישקייט, די מאנספּלייט האבען דאס רוב געריטען אויף דיא פערד אונד אכטונג געגעבען עס זאל צופאל ניט אוועקגיין א מהיר פון זייער סטאדע, אונד צו עס ועהט זיך ניט פילגייבט פון גרעגען עפעס א געפאהר (סכנה).

אין דער צייט ווען מען ציהט זיך איבער, זיצען דיא פרויען, וויא מיר וויסען, אין דיא קיביטקעס. וויא פארגעסען זיך שוין ניט מיט דיא זעלבע ארבייט וואס דיא מאנספּלייט, וויא אין געוועהנליכען לעבען, זאנדערען גיבען אכטונג אויף דיא קינדער אונד ארבייטען נייטיגע פרעדמעטען וואס איז נייטיג צו דיא בעל-הביתישקייט: פלעכטען שטריק, פעטלעס, ציינען, מיט דיא הילפע פון אדערען, קליידער פון פעל, מאכען פון וואלל וואילקעס, פון מילך טווארג (וייכע אונגעקנעטענע קעז).

ביי דיא נאמאדען (וואנדראווונע פלעמיעס) טרעפען מיר שוין אויסגעארבעטע פרעדמעטען פון מעטאל. דער ערשטער מעטאל וואס מענשען האבען אנגעהויבען געברויכען איז געוועזען קופפער, וועלכען אין איינינע ערטער געפינט מען בסך

ליגען אויף דער ערד, אונד אייזען איז דערגאנגען געווארען אין א סך א שפעטערדיגע צייט. פון קופפער איז אויסגעארבעט געווארען געוועהר אונד פערשיעדענע ציערונג. דיא שטיינערנע מעססערס האבען אנגעהויבען ביסלאכוויים איבערבייטען זיך אין קופפערנע אונד עס גייט שוין אריין אין געברויך א שווערד. מען געפינט היינט א סך קופפערנע ציערונג, וועלכע געהערט, אהנע צווייפעל, אט צו דיא אלטע צייט.

דיא פרויען האבען געטראגען אויפ'ן האלדז קופפערנע פערעל, גלאטע אדער געדרייטע אויף איינס אדער עטליכע שנירעל. אויף דיא הענד אונד אמאל אויף דיא פיס האבען זייא געטראגען אזויגע בראנזולעטען; איבערהויפט איז דאן געוועזען אין דיא גרעסטע, וויא מיר רופען דאס „מאדע”, אזעלכע בובענטשיקעס (גלעקלאך), וועלכע האבען זיך אנגעהאנגען אויפ'ן נארטעל, אונד ביא יעדען קערפערליכען ריהר האט דאס געקלונגען. קופפערנע אוירינגלאך איז אויך דאן שטארק געוועזען אין דער מאדע. אפילו דיא ווילדע פון וואלד האבען אויך ליעב צירען זיך מיט פערשיעדענע ציערונגען, וועלכע ניט האבענדיג קיין מעטאלען, שטעקען זייא אריין אין דיא אויערען, אין נאז, אין דיא אונטערשטע ליפ, מושעלען (Раковины), הילצערנע פלאסטינקעס.

אזויא האט זיך דער מענש אנגעהויבען לעבען אין דיא פרייע סטעפעס אונג זיין לעבען איז געווארען פרייער אונד בעקוועמער. דעם גאנצען טאג אונד דיא גאנצע נאכט האט ער פארבראכט נור אויף אכטונג געבען אויף דער סטאדע אונד

זיין טרייער בעגלייטער, דער הונד, האט איהם שטארק מיט-
געהאלפען אין דעם. יעצט האט ער זיך שוין ניט אזוי גע-
שראקען פיר דיא היכענדע חיות, דען אין פרייען ארט זיינען
זיא וויניג דא, אונד ווען זיא קומען יא אמאל אריין פון
וואלד איז אויך ניט קיין גרויסע סכנות, ווארום ער קען דערזעהן
זיא פון דערווייטענס, ווייל אין פרייען ארט איז ליכטיגער וויא
אין וואלד, אונד דערווייל איידער זיא קומען צו קען ער אנ-
ווענדען ניטיגע מיטעל וויא פארהיטען זיך געגען זיא.

צו ער האט אנגעוואהרען דיא מורא פיר זיא, האט ער
מיט'לאויפגעהערט דענקען וויא פיר א געטליכקייט, א איבער-
נאטירליכע קראפט, אונד אויך דיא גרויס ברייטבלאטיגע בוים
צו וועלכע ער האט זיך פריהער געבוקט, האט זיא יעצט פאר-
לאזען די ווערדע ביי איהם. ווייל זי האט איהם יעצט נאר וויניג
נוטצען געבראכט. נור דער מענש ברויך האבען גראז זייגע
פיה וואלען האבען שפייז, ער ניטיגט זיך אין רעגען, וועלכער
פייכט אפ דיא לופט אונד ניט קראפט דיא ערד ארויסצוגעבען
ניטיגע געוויקסע. ער מוז האבען ליכטיגקייט ער זאל קענען
זעהן דיא אנדערע פערדעכטיגען וואס ארום איהם אונד קענען
פארהיטען זיך פון א געפאהר, אט, פענגט ער אן קוקען
ארויף אויבען פון וואנען עס שטאמען ארום דיא אללע פיר
איהם נוטציגע זאכען. ער זעהט דיא זאננע בעוואונדערט ער
איהר פיינעם געשטאלט, ער בעמערקט איהר איינדרוק אויף
דיא גאנצע נאטור אונד רעכענט זיא דעריבער פיר א גאטט.
ניט האבענדיג קיין אמת'ן פערשטאנד פון גאטט, רעכענט

שר אז די זאנגע אליין פון זיך זעלבסט מאכט ליכטיגקייט , גיט װארעמקייט אונד איהר װארעמקייט ברענגט ארויס די געוויקסע ; ער בעמערקט אז די זאנגע רייזט אויך ארום אויפ'ן הימעל וויא דער מענש אויף דער ערד , זיא טרייבט די שווארצע װאלקענס וויא דער מענש זיין שאדען . נור אט האט זיך די זאנגע פארבעהאלטען , די טאג זיינען קלענער געװארען אונד פינסטערע קאלטע נעכט האבען זיך פערשפרייט אויף דער וועלט . אין אזא צייט דארף דער מענש זיך דערשרעקען אי פאר זיך זעלבסט אי פאר זיין שאדען , ווען סאי א מזיק א חיה סאי א מזיק א מענש קענען דאן שולט זיין , גאר אינ־ בעמערקט צו געהן אונד אנטהון שאדען . „די נאכט איז בע־ שאפען געװארען פאר גנבים” זאגט דער עולם א שפריכווארט . אין געדיכטען וואלד איז ניט אזויא קיין גרויסער הלוק פון טאג ביז נאכט , אבער אין פרייען ארט בעמערקט מען דאס שטארק . ווען דער מענש האט דאס געזעהן האט ער זיך שטארק דער־ שראקען , ער האט געמיינט אז די וועלט גייט שוין אונטער , די טאג וועלען ווערען וואס אמאל קלענער אונ עס וועט מעהר קיין ליכטיגקייט ניט זיין . נור נאכדעם אז עס איז אריבער א געוויססע צייט אונד די טאג האבען אנגעהויבען צוריק גרעססער ווערען , די זאנגע האט וויעדער אנגעהויבען פאר־ שפרייטען איהר װארעמקייט אונד ליכטיגקייט , די ווילדע טהירן קערען זיך צוריק אום אין וואלד , די שלאנגען אין זייערע נארעס , וויעדער פרייהייט ! וויעדער זיכערהייט : אז דער מענש האט דאס געזעהן איז איהם אנגעהויבען קריכען

אין דיזער צייט אנגעפאנגען אז עס געפינט זיך צווייא איבער-
נאטירליכע קרעפטע וועלכע הערשען מיט דיא גאנצע נאטור:
איינע א גוטע א ריכטיגע, דיא צווייטע א שלעכטע א פינסטע-
רע. דער גוטער גאט האלט זיך שטענדיג מיט'ן שלעכטען דער
הבר פון זכות. עולם הבא, דראגען איהר מלאך המות, אונ דער
מענש האפט אז עס וועט קומען אמאל א צייט וואס דער
גוטער גאט וועט מנצח זיין דעם שלעכטען. איהם אין גאנצען
איבערצוהרגען פון דער וועלט, אונד אלעמאל וועט נור הערשען
גוטס וועלכעס דיא פארשטארקערן וועט זיין דיא זאנגע.

מיר וועלען יעצט אין תפלה מיט וועלכע דיא ווילדע
פלעגען זיך ווענדען צו דער זאנגע, אזויא איזט זיא: „שטייא
אויף, דו זאנגע! איך שטעלל איין צו דאס אין וואס מיר
געהערען זיך, דעך מיט דיינע שטראהלען דיא נאכט מיט
אלע געפאהרליכע צו אונזער געבעט אונד נעם פון אונז צו
פאר א קרבן א ציג, א קוה אדער א פערד. א זאנגע! הימעל-
קינד! דו זייא צו אונז גנעדיג אז מיר זאלען זיין בעריהמט
מיט דיא פיעל קיה, מיט דיא סך שעפסען אונד באראנעס,
מיט אונזער אייגענעם כח אונד געזונד!".

ווען אין יעטרישען לעבען האבען מענשען שוין אנגע-
פאנגען הבר'ן זיך אייגער מיט'ן אנדערען אונד האבען
געקענט פיר גלייכער וואנדערען צוזאמען א גאנצער שבט,
איז אין נאמאדישען (פאסטוכישען) לעבען האט זיך נאך מעהר
פארברייטערט ביי מענשען דער קאלעקטיווער (צוזאמען)
לעבען. איין מענש א יעגער האט נאך געקענט אליין קריגען

שפייז, אבער איספראווען זיך אליין מיט א געוויססער צאהל
פיה איז נאר אונמעגליך. ווען ער אליין זאל נור אכטונג געבען
אויף זייא, וואלט א העלפט אנטלאפען אונד א העלפט וואלטען
דיא רויבענדע טהירן זנישצעט אונד ער וואלט געבליבען מיט
דיא ליידיגע הענד. דעריבער גיבען אכטונג אויף דיא סטאדע
אללע טשלענעס פון שבט אונד זיא געהער ניט צו איין מענשען
נור צום גאנצען שבט אונד יעדערער איז א גלייכער שותף.
ווען צוויא אזעלכע שבטים בעגעגענען זיך אויף א ברייטע
סטעפע זייט וועלטען אפ אהן א ברייטע מלחמה, דען די ביידע
צדדים ווילען פארגרעסערן דיא צאהל פון זייערע שעפסען
קעמלען אונד פערד. דיא וואס האבען מנצח געווען פלעגען
געוויינליך צונעמען אין גאנצען דיא סטאדע בייא דיא אונטער־
געגעבענע, ווארום מענשען וואס שטייען אויף אזא נידעריגע
מדרגה ענטוויקלונג פרעגען ניט, אדער וויסען נאר ניט וואס
איז ספראוועדליווע (מיט ישר) אונד וואס ניט, זייער גאנצער
רעכט, דין, בעשטייט נור אין כח, כל דאלים גבר, ווער עס
איז שטארקער דער איז גערעכט, אונד ער קען זיך באכפא־
באשזאיען מיט יענעמס וויא איהם געפעלט. דיא מענשען וואס
האבען געהערט צו איין שבט האבען נאך עטוואס געפיהלט
איינע צו דיא אנדערע עפעס א אוואשעניע, האבען זיך גע־
סטארעט ניט אבישזאיען איינער דעם צווייטען; אבער אויף
דיא טשלענעס פון א אנדער שבט האבען זיי נאר אנדערש גע־
קוקט אונד האבען זיך ערלויבט געגען זיי ארויסצווייזען שרעקליכע
אונמענשליכע מערדעריען. עס זעהט אויס אז אין דיעזער

הינזיכט זייען זיא ניט אזוי פון דיא מענשען־פרעסער
(Людоѣды).

איינע פון דיא גרעסטע ערפינדונגען וועלכע געהערט געוויס צו דיא אלטע אומבעקאנטע צייט, איז: פייער. נור עס ווערט איבער אז אין דיא צייט וועגען וועלכע מיר רעדען דא האבען זיא נאך ניט געוואוסט ווייא ברענגען זיך א נוצען פון פייער. דעם ערשטען מאל האט דער מענש געברויכט דערזעהן פייער פון א ברענענדען בוים, וועלכער האט זיך אנגעצונדען פון א בליטץ. בעקומען פייער איז געוועזען איינע פון די שווערסטע אב מלאכות. אז מען האט געוואלט קריגען פייער פלעגט מען אזויא לאנג רייבען צווייא שטיקער האלץ איינע אן דיא אנדערע ביז זייא האבען זיך פון היץ אנגעצונדען. נאך א מיטעל צו בעקומען פייער איז געוועזען: האקען א קרעמען מיט א הארטען מעטאל (אין דיא פארוואקסענע דארפער געפינט מען נאך עד היום אזא מין סארט אויסשלאגען פייער. נור דער מיטעל איז געווים א שפעטערדיגער, ווארום דער מענש האט ניט אזויא פריה געוואוסט זיך פון דעם, אז דיא ערד ענטהאלט אין זיך פערשידענע מעטאלען.

אז מען איז דערנאנגען פייער האבען דיא מענשען ביסלאכווייס אויפגעהערט געברויכען רויע שפייז; זייא האבען געקריגען מאגליכקייט געגענשטיין מיט אייגענע מיטלען געגען דעם נאטירליכען קאלטען קלימאט פון דיא צפון־קאנטען, אונד אזויא האבען זייא אנגעהויבען בעזעטצען זיך אין פער־שידענע קאנטען. אפילו אין דיא נארטע־קאנטען טרעפט אויך

אמאל זייער קאלטע נאכט, דעריבער קומט דארט אויך שטארק צונוטץ דאס פייער. נור א חוץ דעם אלעם האט פייער אין זיך א מעלה וואס עס שרעקט די ווילדע טהירן אונד זיי האלטען זיך צוליעב דעם איין ניט מאכען קיין נאפאדעניע אויפ'ן מענש; ווייטער, דאס אליין וואס עס איז ליכטיג א גע־וויסע שטרעקע ארום איז אויך ניט קיין קליינע נוטץ. דעריבער איז פייער גלייך וויא די זון אונד די לבנה געעהרט גע־ווארען ביי דער אמאהליגע נאראדען פיר א גאט, ער באדעט זיך אויך מיט דער פינקטעקייט גלייך וויא די זון אונד די לבנה, ער מאכט אויך א גוטע ליעבע איינדרוק אויפ'ן מענשען אלזא איז ער אויך א גאטט׳ אט. וויא עס האבען געבאך גע־מוזט פון אונוויסענשאפט קלערען די פארגראבטע אונגעבי־לדעטע מענשען! געטצענדינער צו פייער געפינט זיך נאך היינט אויך אין אזיא, יעדעס יאהר גייען פון זיא גאנצע קאמפאניעס ארום באקו, וואו עס געפינט זיך, לויט זייער מיינונג, א הייליגע קוועלע פייער, דען ארום באקו איזט דא ברענענדע נאפט־קוועלען.

וויסענדיג וואס פיר א מיינונג די אמאהליגע מענשען האבען געהאט וועגען פייער, קענען מיר לייכט פארשטיין די אורזאכע פאר וואס זיא פלעגען דאס רוב, ווען איינער איז געשטארבען, פארברענען זיין טוידטען קערפער. זיא האבען שטענדיג געמיינט אז דאס לעבען פון געשטארבענעם גייט אוועק אויף א נייע וועלט וואו עס הייבט זיך אן א נייער לעבען, נור נאך אנדערע וויא אויף דער וועלט. דעריבער האבען זיא

געוואלט אז דעם מענש זאל בעגלייטען אין נייעם לעבען א גאטטליבקייט, ד. ה. פייער אונד דאס זאל זיין א מליץ יושר פיר איהם. דיא אש פון פארברענטען קערפער פלעגען זייא איינקליבען אין א טאפ, וועלכען איניגע פאלקער האבען מיטגעפיהרט מיט זיך וואהין זייא זיינען געגאנגען אונד אנדערע האבען פארגראבען אין דער ערד צוזאמען מיט דיא פרעדמעטען מיט וועלכע דער מענש האט זיך בענוצט ביי'ם לעבען, כדי ווען ער וועט זיך נויטיגען דארט אין דעם זאל ער האבען גרייט, וויא למשל א באגען, א ביקס, א שפיז א. ז. וו. דיא נאמאדען (Кочевники) וועלכע האבען מיטגעפיהרט דיא אש (איבער-היפט האבען זיי מיטגעפיהרט דיא אש פון דיא גרויסע גבורים וועלכע האבען ביים לעבען איינגענומען אין א מלחמה אונד דיא אש פון דיא מנהיגי הדור (פיהרערס פון פאלק) וועלכע זייא האבען ביים לעבען גיעהרט פיר זייער גוטער פיהרונג), אז זייא זיינען געבליבען אויף א ארט אויף איניגע מאנאטען, פלעגען זייא אוועקשטעלען דעם טאפ אש אויף דער ערד, ארום איהם פון אללע פיער זייטען ארומגעשטעלט מיט שטיינער אונד אויבען א גרויסען שטיין וועלכער האט צוגעדעקט דעם טאפ וויא א ארט דאך. ווען זייא זיינען אוועק אויף א אנדער ארט האבען זייא וויעדער מיטגענומען דעם טאפ. אזעלכע בית-עולם'ס האבען געהייסען דאלמעני (долмены).

III

דערהויפט זאגט פון יעדע האלבווילדען מענשען (ד. ת.

דער מענש װעלכער איז שױן איבערגעגאנגען דיא שטופע װאס מיר האבען גערעדט איזו׃ װיא אזױא פארזעהען זיך מיט א געװיסען פארמאכט שפײז, אונד דאס איז דיא אורזאכע װאס באלד אין אנפאנג איז דער מענש דערלאנגען פערשידענע קינסטליכע בקאכאכען װיא פארהײזערען דיא מיטלען פון בעקומען שפײז, דער יעגער קוקט זיך אײן איף דעם דעכען פון דיא װילדע חיות אונד פויגעל אונד זוכט אין פלאן װיא אזױא ער זאל קענען איבערער זײן װעקער אז דיא פאלעשאנגע װעט איהם געראטען. אלעס װאס איז געשעהען אן דיא כמארע אינגעגעסעט שטארק דעם פיה פאטער װעלכער װעלדער אז דיא נאכפאלאדכטיגא זאל זיך פארזאמלען סמארעט ער זיך אײנפיהרען אזױא אז עס זאל אדאם דיא געפאהר פיר דיא היבענדע חיות אונד נים זיך פיה איבערקערען דעם האבאקשט אונד געװאהנהײט פון זײנע פיה, אט דיא אבסטאמאטעלקאדניא ברענגט דעם נאמאד צו דעם אז ער קוקט זיך צו װאס עסען אונד קענען עסען דיא חיות, אום ער זאל קענען ריהיג װיסען אין װאס בעשטײט זײער שפײז. ער דערזײט אז כמעט אלע הײמישע פיה ערנאהרען זיך בלױז מיט געװיקסע, דאס איז דער הױפטשפײז זײערער. ער קוקט זיך צו, צו דיא גע־װיקסע פון פעלד װעלכע װאקסט פון זיך זעלבסט, ער זעהט באלד װיא עס שפראצט נור װאס ארױס פון דער ערד, װיא עס בליהט, װי עס קומט ארױס פון דעם קערנער װעלכע איז אראפ־געפאלען אויף דער ערד אונד אין א געװיסע צײט ארום איז אויף דעם ארט פון דעם ארױסגעקומען געװיקסע. װען ער האט

נור בעמערקט אז געוויקסע באוויזאיען זיך פון קערנער, אין שוין ניט אזויא שנעלער זעהען בעמערקען אז עס איז מעגליך אליין אויפהייבען צייטיגע קערנער, פארזייען זיי אונד עס וועט ארויסקומען געוויקסע; עס איז מעגליך אויפציהען איינציגע פארבען גראזען אין דיא ערטער אין וועלכע פון זיך וועקסט וואקסען זיא ניט. פאלגליך אז דיא ערדען געבען דיא אנדער יענע געוויקסע האט ער גענומען, איבערגעפירט זיך וויסען דעם געשמאק פון דעם אונד האט דאס אליין געגעסען, אונד דאס לאזט זיך זייער לויבען, וואס, וויא מיר ווייסען, האט ער אין יעצטיגען האבען ניט דאס געווען מיט געוויקסע וויא דיוויקע שוואמען, ווילדע יאגדעס א. ז. וו., נור אין דיא סטעפעס געפינט ער ניט, ניט קיין שוואמען, ניט קיין יאגדעס אונד ניט קיין פרוכט פון ביימער. דעריבער מוז מען ניט בראכטען מיט פעלדגעוויקסע ווען מען וויל ניט אין גאנצען אפזאגען זיך מיט געוויקסע.

דער מענש האט געווים ניט איינמאל פארזוכט גראז איידער ער האט זיך ערקונדיגט אויף בעשטימט אז זיא ענטה־האלט אין זיך ניט קיין שום קראפט אונד פון איהר שפייז קומט זיין קערפער גאר ניט צו. נור אט איז איהם אריינגעפאללען א זאנג וויין וועלכע וואקסט איפ'ן ווילדען ארט אין איינגע ערטער אין היצען קלימאט פון זיך זעלבסט.

דער שטענגעל (Стебелекъ) פון דיא וויין איז ניט געשמאק, עס איז ניט פיטאטעלנע (עס זעטיגט ניט, עס ניט קיינע קרעפטען) נור דיא קערנער פון דעם וועלכע זיינען צד

ריבען געוואָרען אין מונד מיט דיא ציינער אונד עס איז געוואָרען ווייך, איז א גוטע געשמאַקע שפּייז.

אינזער האַלבווילדער פֿענגט אָן מאַכען פּראָבעס אויף דיא וויין, אונד צוזאמען מיט אנדערע קערנדיגע געוויקסע ווייקט ער דאס: (אום צו פאַרווייקען) אין מילך, וואַסער, קאָכט, א. ז. וו. אונד ער ערקונדיגט זיך אלע מאָל מעהר אז עס איז מעגליך דאס צו עסען אונד עס איז א גוטע שפּייז. ער איז צופרידען, ווארום דיא נייע שפּייז וועלכע ער פּאַר-ברויכט אמאָל איבער אמאָל מיט דיא אַלטע זעטיגט איהם זייער אונד דאס ברענגט דעם מענש צו צופרידענהייט אונד ניט ענערגיא צו אַרבייטען. „כל ימי עני רעים, וטוב לב משתה תמיד" האט משלי געזאָגט. דעם אָרימאַן איז געבאָך שטענדיג ביטער זיינע טאג אונד נאכט אונד דער וואס האט שטענדיג וואס צו עסען אונד וואס צו טרינקען איז אימער גוט אויפ'ן הארצען. אַט קלייבט ער אויס אייניגע געוויקסע וויא דהיינו: ווייץ, רייז אונד הייבט אן סטאַרען זיך אַליין איסקוסטווענע (מיט אַ אייגענער קונסט) איינפיהרען דיא געוויקסע כדי ער זאל קענען האבען ווען ער וועט ברויכען, ניט וואַרטען ביז עס וועט זיך איהם טרעפען צו געפינען. ער קלייבט אויף אַ ביסעל קערנער פון דיא ווילד געוואַקסענע שזילעס (געוויקסע) אונד פערבלייבענדיג זיצען אַ לענגערע צייט אויף איין אָרט, טהיילט ער אָפּ צו דעם אַ שטיק פעלד, רייניגט זיא אויס פון דיא ווילדע גראָזען אונד וואַרפט דיא קערנער אין דער ערד. עס איז בעוואוסט וויא געשיקט עס ווערט צייטיג אין דיא וואַרמע

לאנדער, דעריבער האט ער ניט דערזעהן אז זיין ארבייט איז ניט געוועזען אומזיסט אונד ער קען זיך אנזעטיגען מיט דיא פרוכט פון זיינע הענד, מיט דיא קערנער וועלכע זיינען ארויסגענומען געווארען פון דיא שיינע צייטיגע זאנגען וואס איז ארויסגעקומען דורך זיין פארזייען. נור מיינט ניט אז דאס איז איהם גרינג אנגעקומען; פארקעהרט, ער האט געהאט דערביי גאר פיעל ארבייט אונד קלאפאט, דען אויסער דעם וואס ער האט געברויכט אויסיעטען דיא פעלד פון פערשידענע זייטיגע ווילדע געוויקסע, אויסשניידען דיא גראז, אויסשטארפען דיא פאטשווע (דיא איבערשטע ערד) מיט א שארפעס געוועהר, האט ער צו דעם נאך געמוזט שוין נאכ'ן פארזייען אכטונג געבען אויף דיא פיה וועלכע זיינען פון דיא ארבעה אבות נזיקין, האבען קיין רחמנות אויף מענשענס ארבייט אונד בראדשזענדיג ארום פארקריכען זיי אויפ'ן פארזייעטען ארט, טאפטשען מיט די פיס אונד פרעסען אויף דיא געוויקסע וועלכע דער מענש האט פארזייעט מיט זיין בלוטיגען שוויים. אט דאן קען זיין איז דעם מענש אריינגעקומען אין זינען א געדאנק מאכען אזוינס וויא א ארט פארצאמונג ארום דעם פארזייעטען ארט.

אזויא הייבט אן דער מענש בעקאנגען זיך מיט פערשידענע מיני תבואה אונד פאנגט אן געברויכען זייא פיר א שפייז. צוליעב דעם מוז ער זיך סטארען ניט בייטען דיא ערטער אזויא אפט וויא פריהער, ווארום ער מוז דאך א געוויסע צייט ווארטען ביז דיא פארזייאונג וועט צייטיג ווערען. פריהער האט ער ניט געהאט קיינעם וואס זאל איהם צובינדען צו

א אָרט, אָבער יעצט איז איהם שוין אַ שאַד זיין אַרבייט, ער
וויל ניט פארלירען דיא קערנער אויף וועלכע ער האפט זא
לאַנג אונד איז זיכער אַז עס איז ניט קיין פאַרלאָשע האָפנונג,
נור דערווייל זייגען זיא נאך ניט צייטיג. אָט אַזוֹיא האָט ער
געקראָגען אַ ציבינדונג צום אָרט אונד פעגט אָן בּלייבען אויף
איין אָרט אַבּי אַ לענגערע צייט וויא פריהער. וויא באַלד ער
האָט זיך בּעקאַנט מיט תבואות, האָט ער געהאַט מאָגליכקייט
בּעקומען שפּייז אַ הוֹין דיא סטאַדע זייגע, דעריבּער האָט ער
איבּער דיא לעצטערע ניט אַזוֹיא געציטערט וויא פריהער ווען
ער האָט געהאַט דיא גאַנצע הוֹנה פון דער סטאַדע. מיט
אַ גרויסע סטאַדע מוז מען אָפטער בייטען דיא ערטער ווייל
זיא זוכען אויף אַ אָרט זייער ניך דיא גראָז, אָבער דער
מענש איז יעצט שווערער אויף דיא פיס, עס ווילט זיך איהם
שוין ניט בּייטען אַזוֹיא ניך דעם אָרט, ער וויל גלייכער האָבען
ווייניגער היימישע פיה אַבּיא ער זאָל ניט בּרויכען פאַרלירען
דיא פאַרזייעטע קערנער. אונד אַזוֹיא גייט ביסלאַבּווייס איבּער
דער לעבען בּלויז מיט פיה (נאָמאַדיש) אין ערדאַרבּעטערישען.

בּלייבענדיג זיטצען אויף אַ אָרט אַ לענגערע צייט האָט
דער מענש געקראָגען חשק פאַרפיהרען זיך עפּעס אַ בּעקווע-
מערע וואהנונג, אין וועלכע ער האָט זיך פריהער ווייניג גע-
נייטיגט, אונד אין אמת'ן, וויא אַזוֹיא האָט ער געקענט פריהער
זאָרגען וועגען זיין וואהנונג, דאַן ווען ער האָט געוואוסט אַז
היינט איז ער דא אונד מאָרגען ווייט פון דאַנען אפשר 20-30
וויארסט; ער האָט ניט געהאַט ניט קיין צייט, ניט קיין לוסט

סטראיען זיך אפילו אביא א וואס פיר א וואהנונג, דען ער איז אין א קורצע צייט געבליבען אויף איין ארט אונד ער האט געוואוסט אז אוועקגייענדיג פון דאנען וועט זיין ארבייט גיין לאבוד (פארלארען אומזיסט). אבער יעצט איז שוין גאר עפעס אנדערש, יעצט בעזעצט ער זיך אויף א ארט אויף עטליכע מאנאטען, לויגט שוין פארברענגען צייט אונד ארבייט אויף דעם. פריהער האט ער זיך געפוילט גראבען א פעשצערע (מערה) אונד האט זיך בענוגענט מיט א פאלאטקע וואס א רוח מציה (א געוויינליכער ווינט) האט געקענט אומווארפען; יעצט אבער ניט נור ער גראבט א פעשצערע נור ער שטעלט נאך ארום מיט פלעקער, פלעכט ארום דיא פלעקער מיט צווייגען אדער דעקט צו מיט פעל, טראגט אריין אין זיין זעמלאנקע היא ער זאל ליגען ווייכער, מיט איין ווארט: ער סטארעט זיך צו שטעלען אין זיין ערד-הייזעל אזויא פיעל בעקוועמליכקייט אויף וויפיעל ער קען נור גרייכען מיטן כח אונד מיטן שכל. אט דא פאנגט זיך שוין אן א סארט היימיש-לעבען (осѣдлая жизнь).

פון אנפאנג בעזעצט זיך דער מענש אויף א ארט נור אויף-עטליכע מאנאטען, נור מיט דער צייט געוויינט ער זיך צו צום זייעם ארט אונ פענגט אן לעבען שטענדיג נור אויף איין ארט. איבערהויפט איז זייער פריאטנע דער זיטצענדער לעבען אין דיא קאנטען וואו עס איז דא א צייט אין יאהר וואס איז קאלט, אין וועלכע זינט דער מענש איז דערגאנגען וויא בענוטצען זיך מיט פייער האט ער אנגעהויבען אריינגיין אין דיא

ער גענומען דאס

מען דארף ניט מיינען אז דער מענש וועלענדיג איינאָרדנען זיך א היימיש לעבען האט געמוזט אין גאנצען אוועקוואַרפען דיא סטאַדע; גיין, דאס האט גאר ניט געשטאָרט האָבען א געוויססע צאהל פיה, וועלכע האבען געקענט פאשען זיך נאהענט פון זיין אָרט. נור קיין סך היימישע פיה האט ער שוין ניט געקענט האבען, וואָרום צו פאשען זייא וואָלט ער געבּרויכט פאַרנעהמען א ווייטע שטרעקע, שלעפען זיך מיט זייא דאָרט אַהין אונד דאס וואָלט איהם געשטאָרט דיא ערד־אַרבּייט אונד ער וואָלט ניט געקענט צוליעב דעם בּלייבּען אויף זיין יעצט בּעליבּטען בּעשטימטען אָרט.

נור אין וואָס פיר א אָרט האט געבּרויכט זיך בּעזעצען דער מענש, ווען ער האט געוואָלט פיהרען אזא לעבען; אין א ווילדע סטעפּע האט ער ניט געקענט בּעזעצען זיך, ווייל אויסער דעם וואָס דיא ערד פון א סטעפּע טויג ניט צו זייאונג, האט ער דאך געמוזט האבּען האָלץ אויף סטראָיען זיך א וואָהנונג אונד אויף הייצען, אונד אין סטעפּע איז קיין האָלץ ניטאָ. אויף דעם בּעשטימטען שטענדיגען וואָהנונג האט ער געמוזט נואשׁונער קוקען ווי אויף א ווערעמענע וואָהנונג. די ווערעמענע וואָהנונגען זיינען אויפגעסטראָיעט געוואָרען אזויא, אַביא פון האנד אַוועק, אָבּער א שטענדיגע וואָהנונג איז ניט קיין פלאַן אזויא סטראָיען. אָט, אַנשטאַדט דיא איינע פעטצערע דיא אונבּעקוועמע פּאַלאַטקע איז אַרויסגעקומען א בּריים שטיבּעלע ־פילץ. זיא וועט שוין ניט איינפאַלען אין א בּורע אונד ריינט אין ... קען זיא פאַרהיטען דעם מענש פון א שלעכט וויארסט; ער האָ־

חעמער, ויא איז בעקוועם אונד ווארעם, ווייל אין מיטע
שטוב שטייט א אטשאג (א אויווען אהן א קוימען) פון שטיינער
אויף וועלכען עס ווערט געברענט פייער, דער רויך גייט ארויס
דורך דער לאך וואס איז געמאכט אין דאך, וועלכע האט
געדינט אנשטאדט אונזערע קוימענס. ווי מיר זעהען דא וויא
אזויא עס איז געטראגען געווארען די הייזלעך פארשטייט
מען אז אין דיא פוסטע סטעפע האט מען דאס ניט גיקענט
דעקאראציען, דען עס וואר קיין מאטעריאל אויף דעם. דעריבער
אפילו אין אונזער צייט איז דא אונגעהייער גרויסע סטעפעס
וויא קאספייקע אונד מיטעל אזיאטישע (средне азiатской)
וואס האבען ניט קיין דארפער ניט קיין שטאדט אונד די איינ-
וואהנער פון דארט זיינען נאמאדען (פאסטוכער). וועלענדיג
האלטען זיך ביא ערדארבייט אונד ניט אויפלאזען אין איין וועג
דיא כמארע, האבען מענשען ניט גיקענט בעזעטצען זיך אין
וואלד, דען ערשטענס איז דיא ערד פון וואלד, ווען מען קען
זיא ניט נוט בעארבייטען, ניט מסוגל (ניט נוט) צו תבואה,
צווייטענס, קענען דיא ווילדע טהירן אויסראטען דיא פיה אונד
אמאל נאך אנפאללען אויף זיין אייגען ווארנונג. אלזא זעהט
מען אז דיא בעסטע זאך איז געווען בעזעטצען זיך דארט וויא
עס גייט איבערגעהאקט, דא א שטיק פעלד, דא א שטיק
וואלד אונ דארט א שטיק וויזע (בלאטע, Лугъ), אט נאר
אויף אזא ארט האט גיקענט דער אמאהליגער מענש זייען
תבואה, בעקומען האלץ אונד פאשען פיה.

ווען ער האט אמאל געהאט צייט האט ער גענוצט דאס

געוועהר זיינע אונד איז אוועק מיט א הונד מיט אין וואלד נאכאווען זיך אביסעל פון ווילטאג וועגען מיט פאלעשאנגע אויף דיא טהירן אויף וועלכע זיין זיידע האט געשריבען ניט פון ווילטאג נור פון וויטאג, דען ער איז געווען שטארק אין געפאהר אונד האט געמוזט שרייבען מיט זיינע אלטע קאר־ פערליכע קרעפטען, וויא מען זאגט, אדער מיר אדער דיר דעם טוידט, אבער יעצט איז ביי איהם דיא גאנצע שרייבט א שפילאבטעל אונד ער שרייבט אום צו בעקומען א ווייכע, קאריגע אונד ווארימע פעל פון א וואלף אדער א בער אויף מאכען זיך א פעלץ מיט וועלכען מען קען זיך אין א נויט בעגיין אן דעם אויך. אמאל האט דער מענש געשטעלט נור אויף זיין איינענעם קארפערליכען כח, אבער יעצט האט ער ביי זיך צו הילף א שארפען שווערד מיט א נוטשיסענדעם ביקס. היינט זעהט וואס פיר א גרויסע נפקא מינה איז צווישען זיידען אונד צווישען איינקעל? יא! דיא צייט האט זיך שטארק פארבעסערט פיר דעם מענש.

קלייבענדיג ערטער וואו זיך בעזעצען האבען דיא מענשען ניט געקענט ניט בעמערקען אז וואסער איז א גרויסע ווינאדע פיר דעם מענש: וואסער טרינקען מוז ביי א טהיר ביי א מענש, וואסער פרישט אפ דעם מענש וועלכער באדט זיך אין איהר, איהר דונסט (פארע) קיהלט די היץ, וואסער שטעלט צו פיש מיט וועלכע, וויא מיר וויסען, האט דער מענש שוין באלד אין אנפאנג געשפייזט זיך מיט דעם. פאר־ שטייט מען דעריבער אז דאס ערשטע בעזעצונג פון מענשען

איז געווען: ביא א ברעג טייך אדער א אזערע, ביא א וועלדעל אונד דיא ערטער וואו דיא ערד איז אונדאבגע זי איף זייען זי אויף פאשען פיה. וויגענדיג ביא א ברעג טייך האט דער מענש בעמערקט אז האלץ אין וואסער גייט ניט אראפ אויפ'ן גרונד, נור עס שווימט פון אויבען זא וויא פישען אונד ער געדאכט, אז ער האט דאס בעמערקט איז שוין ניט געווען קיין גרויסע זאך [illegible] מאכען אויס ווי אזאך, אונד בענוצען זיך מיט דעם ווען ער ברויך איבערפאהרען אויפ'ן צווייטען ברעג.

דער מענש האט פארזייט תבואה קערנער אונד דיא נאטור האט בעלאהנט זיין ארבייט: ער קען, ניט נור שפייזען זיך מיט דעם ביז דעם צווייטען שניט, נור ער גרייט נאך אן א וואפאס, פילייכט מאכט זיך ניט קיין געראטענער יאהר. צו דער תבואה ברויכט ער א שפייכלער וואו עס זאל קאנען זיכער ליגען אונד ניט פארפוילט ווערען פון רעגען, אונד א באנק דיא האלץ וואס געפינט זיך נאהענט איז זיין געברויך געווארען ערפילט.

ווען דער פאטער איז פארנומען אין פעלד מיט ארבייט פאשען דיא קינדער דיא פיה, נור אפט איז דיא לאנגע פארנאכטען אונד עס איז אנגעקומען דיא פינסטערע נאכט. דיא חברה פון גנבים, אונז אין אזא צייט קענען דיא קינדער ניט בלייבען אין פוסטען ארט, דען ווען זיא זאלען בלייבען וואלטען זיא ניט געקענט בעשטיין געגען א וואלף אדער א שלעכטען ווילדען מענש ווי א וואלף וועלכע ביא נאכט אין דער פינסטער ווען מען בעמערקט זיא ניט פון

דערווייטענס קענען שטארק בּזיק זיין. דער פאטער, וועלכער האט זיך אנגעארבייט א גאנצען טאג, קען ניט צו דעם נאך גיין ביא נאכט היטען. דעריבּער ווערט געסטראיעט בּיי׳ם הויז א שטאל וואו עס ווערען פארטריבּען פארנאכט דיא פיה. נור נאך מעתר איז דער שטאל צוגיטין געקומען ווינטער ווען קיין פאשע איז ניטא אונד מען מוז קארמענען דיא פיה אין דערהיים מיט היא אדער שטרויא.

אין דער צייט ווען דיא מאנבּלייט ארבּייטען דיא ערד אונד פאשען פיה פארנעהמען זיך די פרויען מיט שטובּינגע ארבּייט. מיט דער צייט האבּען מענשען זיך אויסגעלערענט שפינען, וועבּען אונד מיט די ארבּייט אויך מיט גייען האבּען זיך איבּערהויפּט פארנומען פרויען. זייא גרייטען אויך אן עסען זייערע מאנען אונד קינדער, מעלקען דיא קיה, גיבּען אכטונג אויף דיא היימישע פאגעל אונד אויך דיא טהירע וועלכע גייען ניט אין פעלד.

נור ניט אללע מענשען זיינען געוועזען אזויא גליקליך אז זייא האבּען געקענט אין פאלקאמענע גוטע ערטער מאכען שטענדיגע וואהנונגען. עס האט זיך דעם איינוואהנער פון וואלד אויך פארוואלט אמאל איינארדענען זיך א בּעקוועמע, זיכערע וואהנונג, אבּער זיין ווילען האט ניט געקענט ערפילט ווערען. עס האט געשטערט דאס וואס אין וואלד געפינט זיך ווילדע טהירן אונד אנדערע ניט בּעקאנטע זיינע מענשען. ווילדע יעגערס וועלכע וואלטען איהם געוויס ניט לאזען איינזיצען רוהיג. נור דער מענש האט זיך גענען דעם אויך א עצה

געגעבען. אז מען קען ניט סטראיען אויף דיא טרוקענע ערד האט ער געסטראיעט הייזער אויפ'ן וואססער. אין א אזערע ניט ווייט פון ברעג האט מען אויסגעשלאגענע פאלעס (сваи) אויף וועלכע עס איז געסטראיעט געווארען א ארט בריק אונד אויף דעם איז אויפגעשטעלט געווארען אזעלכע קליינע הייזלעך. צוגעקומען צו דיא הייזלעך פון ברעג איז מען דורך א בריס פון וועלכען א טהייל איז געווים בעשטאנען פון ניט אויפגע־קלאפטע ברעטער. וואס פלעגט ווערען ביינאכט צוגומאכען מען זאל זיין זיכער אז עס וועט קיינער ניט צוקומען. אין א טייך האט מען ניט געסטראיעט אזוינע הייזער, ווייל דיא קראפט פון דיא גייענדע וואססער וואלט זיא מיט דער צייט פארטראגען, אבער אין דיא שטייענדע וואססער פון דער אזערע קענען דיא הייזער זיכערע שטיין. אפטאטקעס פון אזוינע גע־בייזעס געפינט מען זייער פיל אין שווייצאריע. וויא ווייט אלט זייא זיינען צייגט דאס, אז א סך אזערעס אין וועלכע מען געפינט דיא אפטאטקעס האבען זיך שוין אויסגעטריקענט און בלאטעס.

העראדאט, וועלכער האט געלעבט מיט 2,200 יאהר צוריק האט געזעהן דיא הייזער אונד דיא מענשען וואס האבען גע־וואהנט אין דעם. אזוי דערציילט ער וועגען דעם: „אויף דוּיכע פאלעס וואס שטייען אין דער אזערע איז געמאכט געווארען א גרויסער בריק, וועלכער האט א סאאבשצעניע (בעהעפטונג) מיטען ברעג דורך שמאלע בריקלאך. אויף דעם בריק האט יעדער בירגער געהאט זיין איינען הייזעל אין וועלכען עס איז געווען

אלאך אין פאל (פאדלאגע) גלייך אין וואסער אריין, אונד אום דיא קינדער זאלען ניט אריינפאלען אין לאך האט מען צוגעבונדען דיא פיס ווייגע מיט א שטריק צו עפעס. אגי שטאדט היא גיבען וויא דיא פערד אונד דיא וויטשעגע פיה (וועלכע שלעפען מצאות) טרוקענע פיש, וועלכע דא איז אזוי פיעל אז ווען מען לאזט אראפ. דורך דיא לאך פון פאל, אזאק אין וואסער ווערט ער פאקד פאר מיט פיש. ביא אונז אין רוסלאנד אין אוקראינישע געגענדען אין קעלטען אונטער געפינט זיך א אזעלכע פארטין, וועלכע וואקסט אמאל אויס פארפיילטע פאדעם אונד בלעטער וואס זיינען געשלאגען מיט קופפערנע טשוויקעס. פון דעם ווערט מען אז אזעלכע פאבר־ ראקעס וויא העראדאט דערציילט האט זיך געפינען אמאל אין ווייטען עלטער, אויך אין דיא ערטער וואו יעצט געהערט דאס צו אונזער פאטערלאנד רוסלאנד.

אט, וויא אזויא מענשען וואלגערדיג זיך פיעל טויזענ־ דער יאהר פריהער אין יענערס נאכדעם אין פאסטיכער ווייגען געקומען אם ענדע צו א וועטציגען לעבען.

אויך אין ארט האבען זיך בעזעצט איינצעלנע פאמיליעס, יעדע פאמיליע אין א בעזונדער הויז. אז דיא פאמיליע איז פארגרעסערט געווארען אז מען האט זיך שוין ניט געקענט זעצען אלע אין הויז, האבען זיא אויסגעשטראלט נייע הייזער אונד אזויא איז ארויסגעקומען גאנצע דערפער בע־ וועסען מיט דיא טשלענעס פון איין שבט (Родъ). דיא ערד, דער וואלד אונד דיא גאנצע נאספאדארסטווא האט געהערט

צו אללע מיטגלידער פון שבט גלייך. אויפ'ן שבט איז געווען איינער א עלצטער וועלכער האט אכטונג געגעבען אויפ'ן ארדענונג אונד האט געזעהן אז יעדער זאל ארבייטען זיין געוויסע טהייל ארבייט; ווען צוויא קאלעגעס האבען זיך געקריגט האט ער שלום געמאכט צווישען זיא א. ז. וו. דיא לאגע פון מענשען האט זיך אומגעביטען צום בעסערען, זיא זיינען געווארען רייכער אונד האבען בעקומען מעהר בעקוועמליכקייט פון לעבען. נויטענדיג צוגעבונדען צום הויז האבען זיא שוין ניט אזויא גיך געריהרט זיך פון ארט, דעריבער האבען זיא זיך געטראכט בעקומען דיא נייטיגע פראדוקטען פון לעבען בעססער דורך שטיללע ארדענטליכע ארבייט איידער דורך [illegible]. ווען דיא יעגערישע אדער פאסטוכישע (נאמאדישע) שבטים טרעפען זיך איינע מיט דיא אנדערע קומט שטענדיג ארוים א מלחמה צווישען זיא, ווייל ביידע ווילען האבען איין וואסער אדער אויף איין ארט ווילען דווקא ביידע פאשען דיא פיה, אבער דיא זיטצענדע ראדען (שבטים) זעהען צו לעבען גוט איינער מיט דיא אנדערע. איין ראד, דאדורך ווייל ער וואהנט נעבען א גרויסע אזערע, האט זייער פיעל פיש מעהר ווי זיין איינענער געברויך איז, דערפאר אבער האט ער ניט קיין הארענע פעל אין וועלכער ער נייטיגט זיך שטארק, ווייל נעבען אידם נאהענט איז ניטא קיין וואלד. דער צווייטער ווידער פארקעהרט, פעל קען ער קריגען ניט נור פיר זיך זעלבסט, וויפיעל ער געברויך, נור אפילו אוועקגעבען פרעמדע ווען ער וויל קען ער האבען גענוג, דערפאר אבער קיין פיש

האט ער ניט. אזוי פארבינדט זיך צוליעב דעם צווישען זיי פריינדליכע פערהעלטניססע אונד עס ווערט אויסגעביטען פעל אויף פיש אונד פיש אויף פעל א. ז. וו. אונד דיא ביידע ראדע (שבטים) ברענגען איינער דעם אנדערען א ניצען.

דאס איז דער אנפאנג פון מסחר.

נור ניט דער מסחר אליין ברענגט מענשען צו דעם, זיי זאללען זיך שטארק לעבען אין אחדות, דאס איז נאך נייטיג מען זאל אללע זיין זיכער מיט'ן לעבען אונד מיט'ן פערמעגען. מיר האבען שוין געזעהן, אז דיא וואנדראוונע פעלקער האבען געזוכט מיטלען וויא פארהיטען זיך פון דיא רויבענדע יעגערס. אפט דיא וועלכע געפאהר איז פאר־געשטאנען דיא ערדארבעטארער פון דיא וואנדראוונע פעלקער, וועלכע זיינען ניט ווייט געוועזען פון בעראבעוען איהם אונד בענוטצען זיך מיט זיינע אויסגעארבעטע פראדוקטען. ווידער האט זיך געטראפען אז איינער פון דיא ערדארבעטארער גופא, וועלכער האט ניט געוואלט לעבען א ארדענטליכען שטילען לעבען אין דארף, איז אוועק אין וואלד, האט אויפגעקליבען א באנדע באנדיטען וויא ער אונד האבען זיך געלאזט אין די דערפער רויבען. אנטקעגען אזוינע באנדיטען אונד אנטקעגען דיא וואנדראוונע פעלקער האט מען געמוזט שטענדיג זיין גרייט פארהיטען זיך פאר זיי, דעריבער האבען דיא נאהענטע דערפער געמאכט צווישען זיך אחדות, זיי זאללען העלפען איינע דיא אנדערע אין א נויט, איבערהויפט זיינען געוועזען ניטהיג פיר דיא ערדארבעטארער

דיא וואנדראווגע פאלקער, וועלכע זיינען געוועזען זייער פיל אונד וועלכע וואנדערנדיג איבער דיא סטעפעס פלעגען אנפאללען אויף יעדען דארף וואס האט זיך זייא נור געטראפען אויפ'ן וועג אונד אנגעמאכט גרויס שאדען. דעריבער האבען דיא זיטצענדע ערדארבעטארער גערעשעט אז מען דארף זיך בארען געגען זייא מיט אבשצע כחות, אללע דארפער צוזאמען, אונד אין דיא ערטער וואו עס פלעגען אפטער קוממען דיא וואנדראוו-טשיקעס האבען זייא געסטראיעט אזעלכע קרעפאסטען פון גריבער, אקאפעס אונד הילצערנע וואנט. אין דיא ארומגע-צאמטע ערטער וועלכע האבען געהייסען שטאדט פלעגען זיך אין א אבשצע געפאהר איפקלייבען דיא ארומיגע שטילע איינ-וואהנער אונד דארט אונטער דיא אוקרעפלעניעס האבען זייא געקענט גוט זיך אפבראנען פון דיא שונאים, וועלכע, וויא גרינג זייא געמען איין אין א אפענעם ארט אזויא שווער איז זייא ארייגקריגען אין א ארט וואס איז ארומגעגראבען אונד ארומ-געצאמט מיט א וואנט.

אמת, אפילו דאן ווען זייא האבען ניט איינגענומען דיא שטאדט האבען זייא פונדערסטוועגען אנגעמאכט פיעל שאדען, דען זייא ונישטצען דיא תבואה פון פעלד, פארברענען דיא הייזער פון דיא פוסטע דארפער, נור דערפאר אבער קענען זייא ניט ראבעווען דיא סטאדע, וואס איז פארטריבען געווארען אין שטאדט, ניט הרגענען קיין מענשען, אונד דיא תבואה מיט דיא הייזער וואס פעהלט איז נאך ניט אזא אומגליק, ווארום תבואה איז אויפ'ן צווייטען יאהר אפגעוואקסען אונד

הייער איז אויך ניך איפגעבראכט ווייל דער וואלד האט געהערט צום כלל אונד יעדער האט געקענט נעמען וויפיעל ער האט געברויכט אונד א דאנק דיא ארבייט פון ערדארבעטארער איז דער שאדען ניך פארהיטעט געווארען.

אויפבויאען א שטאדט דארף אסך מעהר ארבייט פאר-נעמען וויא א דארף; ייעדער, מיט'ן דארף בענוצען זיך נור דיא איינוואהנער פון דארף אליין, מיט דער שטאדט אבער בענוצען זיך אללע ארומיגע דערפער, אלזא, בויאען א שטאדט איז א אבשאצע זאך אונד אללע וואס ווילען האבען א ארט וואו זיך בעהאלטען אין א געפאהר טוען געמען א טהייל אין דער ארבייט. אט דא דארפען זיך שוין ווידער צוזאמענ-בינדען פערשידענע שבטים (Родъ), אלזא, דיא אבשטאמאטעלי-סטיגעס פון דערפער אליין דרייען זיך אזויא אז זייא ברענגען צו דעם עס זאל ווערען א שטענדיגע פריינדליכע פערבינדונג צווישען מענשען פון פערשידענע דערפער. זייא הערן זיך ערשטענס. צוליעב מסחר, זאלען קענען מישען דיא פער-שידענע פראדוקטען ווארע, צווייטענס, דער גאנצער כלל זאל קענען זיין זיכער מיט'ן לעבען אונד מיט'ן פארמעגען.

מיט יעדען דארף בעזונדער האט רעגירט א עלצטער, אדער א שופט, נור ווען עס איז איפגעקומען אזא זאך וואס האט אינטערעסירט דעם גאנצען אקאלאדאק (גליל) דאן האט זיך איפגעקליבען, ווי מען רופט דאס, א וועטשע (вѣче), ד. ה. א אסיפה פון דיא בעלי בתים פון צווישען זיך צוזאמענגעבונדענע דערפער, רעשען וואס מען זאל טהון. אויף אזא אסיפה האבען

זיא געוואהנליך איינגעוויקעלט ווירד אין שטאדט.

דיא העברעער (Ebräer) האבען זיך איינגעוויקעלט אין פע־שיעדענע צייטען: ערשטל, איינמאל אין יאהר, איינמאל אין דריי אדער פיער יאהרען, נאך אין דיא היינטיגע צייט, ווען עס איז פארטיידיגען א געוויסע דעם גאנצען פעל. אזויא וויא איזט דיא אכיפת זייער איינגעוויקעלטען מענשען פֿון פערשידענע דאקטער, אזוא איז געווען א אזויער יאס גיבט זיך אין פיט, א אונפער יאס גייט זיך אין פעל, א דער וואס ברויך פיה, א דער וואס באקט ברויט. דערפער איז באן געוועזען דיא היינטיגע צייט מאכען געשעפט ד. ה. ביידען דיא פֿאראהקען וואס איינער האט מעהר וויא ער בראוכט, איזט דיא פֿאראהקען וואס יעדער האט איבעריג אונד ער גיבט זיך אין דעם אונד יעדער ווייטער גיבט זיך אין זיין פֿראדוקט. אזויא זיינען דיא העברעער אין דער ווייטער צייט געווען אויך יודים אונד אזויא וויא דיא העברעער האבען זיך איינגעוויקעלט אין שטאדט האט זיך דא אנגעהויבען האנדעלען מסחר.

אזויא האבען מענשען געלעבט אין דיא אלטע אונגע־דענקליכע צייטען. אזויא זיינען זיא פֿיעל יאהרען ער־געגאנגען פֿון יעגערשען לעבען אין נאמאדישען אונד פֿון נאמא־דישען אין איינגעזעסענען, היימישען.

מיר ווערען זיינען געוואָרען אדאדבעטאָרער אונד אנגע־הויבען פיהרען א איינגעזעסענען לעבען נאך מיט 3000 יאהר צוריק.

№ 2. א קאַטיק'ס אויסגאַבען.

וויסענשאפטליכע פאלקס-ביכער.

ערצאהלונגען וועגען ווילדע מענשען

פערפאסט פון קאראבטשעווסקי.

איבערזעצט דורך

א. ברעסלער.

צווייטע אויסגאַבע.

ווארשא

דרוקק האלטער עט קאַמפּ., נאַלעווקי 7.

№ 2. — **א. קאטיק'ס אויסגאבען.**

וויסענשאפטליכע פאלקס ביכער.

ערצעהלונגען וועגען ווילדע מענשען

פערפאסט פון קאראבטשעווסקי

איבערזעצט דורך

א. ברעסלער.

צווייטע אויסגאבע

ווארשא

בדפוס האלטער ואייזענשטאדט, נאלעווקי 7.

שנת תרנ"ח לפ"ק

ЭРЦЕЛЕНГЕНЪ ВЕГЕНЪ ВИЛДЕ МЕНШЕНЪ

т. е. Разсказы про дикаго человѣка.

Соч. **КОРОБЧЕВСКАГО**

Перевелъ съ русскаго А. Бреслеръ.

Второе изданіе

А. Котика.

ВАРШАВА

Типографія М. П. Гальтера и М. Айзенштадта, Налевки № 7

1898.

Дозволено Цензурою
Варшава, 10 Февраля 1898 г.

„ווילדע יאגערס

I.

אייגענע און פרעמדע מענשען.

וועלכער מענש האט אין זיין לעבען ניט געזעהן פערשידענע סארטען מענשען? אפילו אין א קליין שטאדטל טרעפט אויך זעהר אפט אז עס פאהרען דורך ציגיינער – פערדס סוחרים, פויערן פון דארף ברענגען תבואה אין מארק אריין; א מאל געהט דורך א „ווענגער" מיט א גרויסען קארב גאלאנטעריא סחורה; עס טרעפט אז דער פריץ פון שטאדטל איז א דייטש, דער עקאנאם זייער א פראנצויז און דעם וואלד וואס געפינט זיך נעבען שטאדט האט געקויפט א ענגלאנדער.

דעם פרעמדען מענשען ערקענען מיר אי דורכ'ן געזיכט אי דורך די קליידער זייערע: דער ציגאנער איז שטענדיג שווארץ-ברוין מיט געקרייזעלטע האאר און געקליידעט ווי א רוססע. דער פויער איז אויך א ביסל שווארץ, נאר דאס געזיכט איז גאר עפעס א אנדערע און געקליידעט אויך אנדערש. דער ווענגער האט אויך שטענדיג א פארברענט פנים מיט שווארצע האר, פון דעסטוועגען איז ער פארט ניט געראטען, ניט אין ציגאנער און ניט אין פויער אפילו די רוססיש וואס ער רעדט איז אויך נאר ווי א אנדער שפראך. אין אנדערע ערטער טרעפט מען נאך מעהר פרעמדע און אונבעקאנטע מענשען: טאטארען, ארמיאנער, גרעקען א. ז. וו. א טאטאר דערקענט מען באלד אן די געגאלטע קאפף אויף וועלכע ער טראגט א יארמאלקע, אן דער קרומער נאז און זיין געלען חאלאט. א ארמיאנער און א גרעק ווען זייא טראגען ניט זייערע קליידער קען מען ניט באלד דערקענען, נאר אז מען זאלל צוזאממען וואהנען מיט זייא א געשטימטע צייט וואלט מען געוואוסט ווי ערקענען זייא אי אין געזיכט, אי אין

דער שפּראַך און אין נאָך אַנדערע סימנים. — אין אַ גרויסער שטאָדט וואו דער מסחר איז פאַרשפּרייט, קען מען אַ מאָל זעהן פיעל פערשידענע מענשען פון פערשידענע לאַנדען און מען קען אַ מאָל זעהן אַ חינעזער, אַ נעגער מיט קליינע קרויזע אויגען, און וואָנסעס, מיט רויכע ווייכע פּאַראָשעס. דאָרט קען מען אַ מאָל פאַרפאָרען אַ מעשה. — אַ שוואַרצן קאַרינער נאָר ניט קיין שוואַרצן געזעהן אין אַ בעשאַלטע, אין אַ קורטקע [1]) אין ברייטע הויזען און אַ האַלאַט פון אויבען. מען טרעפט אַ מאָל אַ נעגער שוואַרץ ווי אַ קאַמעל און האָר ווי שוואַרצע וואָל. געוויינליך, די מענשען וואָס זעהען ניט גלייך צו אונז, ניט מיט זייער געזיכט, ניט מיט דער שפּראַך און ניט מיט די קליידער, קען מען גלייך דערקענען אַז זיי זענען פרעמדע, נאָר מיר דערקענען אפילו אַ דייטש, אפילו אַ ענגלענדער און ניט דאָס קריסטען נאָר אויך יודען און אפילו די וואָס האָבען בכלל דעם וועלכען געזעהן זייא מיר, וויא מען זאָגט: „עס ליגט זייא דער יוד אויפ'ן פּנים", מיר האָבען שוין אונזערע סימנים מיט וועלכע מיר דערקענען דעם חלוק פון איינעם ביז'ן צווייטען, נאָך מעהר אפילו רוסישע יודען אַליין זיינען אויך ניט גלייך איינע צו די אַנדערע און מיר קענען אונטערשיידען ניט נאָר אַ ליטוואַק פון אַ וואָהלינער, נאָר וועלטליכע מענשען דערקענען צווישען ליטוואַקעס גופא אַז דער איז אַ ווילנער און דער אַ מינסקער. אַ בריסקער און אַ ביאַליסטאָקער זענען אַזוי ווי צוויא פערשידענע קאַנטען מענשען.

יאָ! זעהר פיעל פערשידענע קאַנטען מענשען פון פערשידענע נאַציאָנען וואָס געפינען זיך אויף דער וועלט, קומט פאָר צו זעהן יעדען, אפילו דער וואָס האָט אַ היימישע פּרנסה און פאָהרט ניט אַרויס קיין ד' אמות פון שטאָדט. ווער רעדט דער וואָס רייזט אין פערשידענע לאַנדער. דער ראַבט זיך האָט שוין עווים געזעהן אַלערליי קאַנטען מענשען. נאָר אויף דער וועלט לעבען נאָך אַ סך מעהר מענשען, וועלכע מיר האָבען קיינמאָל ניט געזעהן און וועגען וועלכע מיר האָבען כמעט נאָר ניט געהערט. ווען עס איז שוין יאָ פאָרגעקומען עפּעס צו הערען איז אַלץ אַזעלכע

[1]) אַ כאַרט אינזערע קליינע פעלצ'אָך, איבערז.

באבע-מעשיות: אט, דארט אין די ווייטע ערטער וועגען די מענשען מיט הינטישע קאפף אדער מיט אויגען ביז די ערד אין מענשען מיט פליגלען; דאס דארף מען אבער ניט גלויבען, אויף דער וועלט לעבען מענשען מיט פערשידענע קאלארען, אי ווייסע, אי געלע, אי רויטלעכע, אי שוואַרצלעכע, נאר זיי זענען אלע אזעלכע מענשען ווי מיר.

II.

דער חלוק צווישען מענשען.

דער חלוק צווישען מענשען קומט ארויס פון דעם, וואס זייערע זיידעס האבען געוואוינט אין פערשידענע ערטער און צו יעדער ארט האט מען געמוזט זיך צופּאסען. מקומו של אדם [illegible], און וואס פאר א ארט דער מענש וואוינט אזא לעבען איז ער געצוואונגען צו פירען.

איינער איז איבערגעלעבט וואהנען אין וואלד און לעבען פון פאליאוואניע (יאגען) אויף טהיערען (חיות) אדער פאגעל. צו דעם איז איבערגעלעבט איבערגעלען וויפיעל מאל פיעל ווארעם, אויסזוכען די וועלדפערטער צייד (וועג), וויזען וואו זיי בעהאלט זיך, אויס-שפּירען דרינען מיט איין שאס און ניט מאכען קיין פעהלער. אום גיכט פארלירען אומזיסט א פייל אדער א קויל וועלכען צו בעקומען איז זעהר שווער אנגעקומען. אזא יאגער קען מען אביינפיהרען אין געדיכטען געדיכטען וואלד. וועט ער ניט פאר-בלאנדזען, ער וועט שטענדיג געפינען א וועג, נאך דער זון, נאך דעם שאטען פון די ביימער, נאך די טריט פון די חיות, דורך וועלכע א אנדערער געהענדיג אויפ'ן זעלבען ארט, וועט גאר ניט בעמערקען אז דא זענען וועגן געגאנגען טהירען. ווען דער יאגער איז נאך אין וואלד און עס איז געווארען נאכט איז אויך ניט קיין סכנות, ער איז שוין געוואוהנט צו דעם און זוכט אויס א טרוקען ארט וואו ער זאלל זיך קענען לייגען, אדער ער קריכט ארויף אויף א בוים און נאכטיגט איבער. אין נאהנטען וואלד וואו ער קומט אפט, קען ער יעדעס בוים'ל, יעדע קנאספע, ער ווייס

יעדעס מאל וואס איז יעצט אם בעסטען צו זוכען אונ ער האט פון ביקס מעהר חיונה וויא ער זאלל זיך געהן יעצט פארנעהמען מיט דער סאבע וועלכע ער איז ניט געוואהנט.

ווען עס איז אויסגעקומען וואהנען נעבען א ברעג פון א אזערע אדער ביים ברעג ים, דער האט זיך צוגעוואהנט צום וואסער אונ גוט איבערגעלערנט האפען פיש; און יאגט פיר א וועטטער עס איז, וועט ער אלץ קענען איבפאנגען זיך מיט דער לאדקע; ער ווייס פריהער ווען עס וועט איהם נאך ליכטער זיין – אללע מאל אריינפאללען און געבען מעהר פיש וויא שטענדיג אונ ווייס וויא פארהיטען אז זיא זאללען ניט געהן אין [illegible]. ער קען אי זאלצען אי [illegible] [illegible] אי [illegible].

ווער עס לעבט פון דער ערד, דער האט שוין [illegible] פון דיא עלטערן בעקומען דיא אללע ידיעות וואס מען ברויך צו דעם: וויא אויסקלייבען א גוטע ערד וואס איז מסוגל צו תבואה, וויא בעארבייטען זיא [illegible], ווען שניידען אונ אויפקלייבען פון פעלד, וויא דאס טריקענען אונ היטען ביז דיא צווייטע [illegible].

מיר זעהען ביי אונז אז יעדער פויער קען גוט דיא נאטור פון זיין שטיקל ערד אונ ווייס וויא בעגעהן זיך ארום איהר. נאר דער פויער איז וויא מען זאגט, נאר אויף זיין באנק א [illegible], ביי איהם אין דארף ווייס ער וויא צוא פיהרען, אבער אז ער פאלט אריין אין שטאדט פיהלט ער, אז דארט זענען דיא מענשען, הגם ניט קליגער, אבער פלינקער שפיצינער. א שטאדטישער איז שוין גאר ניט דער אייגענער וואס א דארפישער; ער זאלל קריגען ארבעט, ער זאלל געפאללען דעם פרינציפאל אונ ווען ער ארבעט אדער האנדעלט פאר זיך – דעם קונה, מוז ער געהן ריינער אונ שאנער אנגעטהון, אויך לעבען אנדערש. דעריבער, א ישובניק אדער א קליין שטאדטלדיגער ווען ער וואהנט אין א גרויסער שטאדט. ווערט ער, מיט דער צייט, גאר ניט עהנליך אויף זיינע אלטע חברים וועלכע זענען געבליבען זיצען אין זיין געבורטס-ארט.

דאס וואס מיר זעהען ביי אונז, איז דאס זעלבע אויף דער גאנצער גאטטעס וועלט. גאנץ לאנג, נאר אמאל אין ווייטען

עלטער האבען מענשען זיך צושפרייט און בעזעצט איבער דער וועלט און עס איז זייא אויסגעקומען לעבען אין פערשידענע ערטער – איינע, אין קאלטע וואו דיא ערד געהט אפ נאר צוויא מאנאטען אין יאהר – אנדערע, אין הייסע וואו סטערינאווע ליכט צוגעהען אויף דער זונן, און ערגיץ ווידער עס געהט אוועק א לאנגע ציים נאר אהן רעגען אדער עס גיסט מיט א מאל אויס א רעגען וויא א מבול, וועלכער פארגיסט אללעס וואס געפינט זיך ארום. דעריבער, דיא איינוואהנער פון דיא קאלטע קאנטען זענען בדמעט א גאנץ יאהר איינגעוויקעלט אין צוזאמענגענאהטע צוויא פעל, און דיא איינוואהנער פון דיא ווארימע קאנטען געהען נאקעט וויא אדם הראשון. און מיר און מענשען וואס זענען פאדאבנע (ענהליך) אויף אונז, וואהנען אין אזעלכע ערטער וואו אין יאהר איז א העלפט ווינטער און א העלפט זומער און וואו עס איז דא גענוג רעגען. דערפאר אבער קענען אסך געוויקסע ניט וואקסען אין אונזערע קאנטען.

מיר ווייסען שוין: ווען מיר בעגעגענען א מענש וואס איז פאדאבנע אויף אונז, בעוויזט דאס אז ער וואהנט אין דיא ערטער וואס זענען גלייך צו אונזערע און דיא ערטער וואו עס איז א סך הייסער אדער א סך קאלטער וויא ביי אונז זענען ניט אזוינע ערטער וויא אונזערע און מענשען זענען דארטען אויך אנדערע.

III.

געבילדעטע און ווילדע מענשען.

דער לעבען פון דעם מענשען איז ניט אומעדום גלייך. אין פערשידענע קאנטען איז פערשידען דער לעבען זיינער. אין דיא קאלטע קאנטען קומט איהם אויס שטענדיג נאר בארען (ראנגלען) זיך מיט דיא שטארקסטע שונאים פון מענש: הונגער און קאלט. קיין תבואה וואקסט דארט ניט, אין דיא וועלדער געפינט זיך ניט קיין שום עסענווארג אויסער שוואמען און יאגדעס און דער מענש איז געניים לעבען פון פאליעוואניע (יאגד) און פיש חאפען. אין קורצען: זומער ברויך ער אנגרייטען שפייז אויף א גאנץ יאהר,

דאן קען ער זיך ניט פארהיטען מיט קיין אנדער זאך אויסער מיט'ן מאכען דעם זאפאס, און ווינטער גייט איהם דער שטארקער פראסט זארגען נאר וועגען דעם, ער זאל ניט דערפרארען ווערען. אין די הייסע לאנדען, פארקעהרט, וואקסט יעדע זאך א סך און אלין אליין פון זיך זעלבסט און דער מענש זאטיגט זיך אן מיט ווייניגער שפייז ווי אין די קאלטע ערטער. דארט מיט די אויבס פון עטליכע בוימער קען דער מענש אפלעבען א גאנצען יאהר. דערפאר אבער איז ער ניט געוואהנט צו קיין ארבייט, ער ווערט אזוי פויל אז די גרינגסטע ארבייט איז ביי איהם שווער. נאר אין די ערטער וואו דעם מענש קומט אויס ארבייטען און אז ער שפייזט זיך פון זיין ארבייט, אז ער האט נאך לעדיגע צייט אויך, קענען מענשען אריבקוקען, בעטראכטען אלעס וואס געפינט זיך ארום זיי, קלערען וועגען דעם, ווי אזוי מען זאל קענען מאכען אז דאס לעבען פון מענש זאל ווערען גרינגער און בעקוועמער. דאס וואס זיי האבען בעקלערט איז איבערגעגאנגען פון די עלטערן צו די קינדער. דער יונגער דור האט נאך צוגעגעבען צו דעם וואס מען האט שוין געוואוסט פון די אלטע און אזוי איז ביסליכווייז, לאנגזאם ארויסגעקומען דאס וואס הייסט בילדונג (ציוויליזאציא).

נאר ניט אלע פעלקער האבען געקענט דערגרייכען צו בילדונג, צו דעם האט מען געברויכט לעבען אין די לאנדען וואו עס איז דא פלאכע ערדען וועלכע מען קען צוגעוואהנען צו זיך און נוצליכע געוויקסע וועלכע מען קען זייען. דאס איז נאך אויך ווייניג, מען האט נאך געברויכט אז אין די לאנדען זאל מען קענען געפינען די מעטאלען קופפער און אייזען און מען זאל פון דאנען קענען גרינג אריינקומען אין אנדערע געבילדעטע ערטער א סך פעלקער האבען ניט געקענט פארפיהרען ביי זיך נוצליכע ערדען און געוויקסען, פראסט, ווייל זיי האבען ניט געהאט וואו געהעטען אזוינס און האבען געוואהנט ווערער ווייט פון די געבילדעטע פעלקער וואס זיי זאלען קענען פון זיי זיך אויס-לערנען נוצליכע וויסענשאפט און נוצליכע מלאכות. אלע פעלקער זיינען געגאנגען אויף איין וועג: אויסלערנען זיך ביסליכ-

ווייס ווי פארבעסערען דאס לעבען, איינע זענען אוועק ווייט אין דעם וועג, די צווייטע האבען זיך אפגעשטעלט אין מיטען, און די דריטע זענען געבליבען שטעהן באלד אין אנהייב וועג. אט די לעצטע, וועלכע קענען ניט, ניט שרייבען פיר זיך הייזער פון שטיינער אדער פון ציגעל, ניט באגרינדען זיך מיט אייזען און ניט שרייבען, רופט מען: „ווילדע פאלקער".

נאר מיינט ניט אז דער ווילדער מענש איז גאר ניט פאבאזשע (ערליך) זיא איז נור איבערדיפט צוא די ווילדע מהירען, ווייל ער איז שטענדיג נע ונד, האט ניט קיין בעשטימטע וואהנונג. פאלט אייך ניט איין, מען זאגט דאהער פריש א. ז. וו. זיין ער איז דער ווילדער וואס עס זענען געווען אמאל אין ווייטען פערגאנגענהייט אונזערע זיידעס, און וואלט דאס איינז נאר צוא קיין גנאי ניט זיין, וועלכע מיר אללע שטאמען פון ווילדע. זיי אונזערע זיידעס זאלען זיך דארט באווייזען און מיר זאלען מיט היים געוואהנט אין די ארטער וואו ער וואהנט.

און אפטען געפינט דארף מען אים גאר ניט רופען „ווילדער", ריכטיגער ווערט זיין אז מען זאל אים רופען „פראסטער מענש", ווייל דער לעבען זיינער איז ניט אזוי ווילד ווי פראסט, א סך פראסטער ווי אונזער לעבען.

IV.

ווילדע און האלב־ווילדע פעלקער.

עס איז געווען א צייט וואס אפילו אין איירארפא איז געווען בלויז ווילדע מענשען, וויא האבען געוואהנט אין האהלען (מערות). געלעבט נאר פון יאגד און דאס גרייטע געוועהר זייערע איז בעשטאנען אין א שטיין, א בויגען און א שטיינערנע האק. מיר ווייסען דאס פון דעם, וואס אין פיעל ארטער אין איירארפא, ווען מען גראבט די האהלען געפינט מען מענשליכע שארבענס און צוזאמען מיט דעם שטיינערנע געוועהר. נאר די צייט איז שוין לאנג אוועק. אין איירארפא געפינט זיך שוין ניט קיין ווילדע, דען אפילו

דיא סאמאיעדען [1]) הייסען שוין ניט קיין אמת'ע ווילדע. נאר אין דיא איבעריגע טהיילע פון דער וועלט געפינט זיך נאך יעצט אויך, אזעלכע מענשען וויא אמאל אין ווייטען עלטער זענען אלע געוועזען. אין אזיען, ווייט אראפ אין צפון ווייט אין סיביר, אין דער גאנצער לייגע פון דעם אסט־אופער (מזרח ברעג) אונ אין זיד (דרום) אין איינע ווייטע ערטער אין אינדיא געפינען זיך ווילדע. דיא ווילדע פון נארד (צפון) אזיען זיינען ענליך צוא אונזערע סאמאיעדען, זיא האבען אויך אזעלכע געלע פלאטשיגע פנימ'ער, וואנדערן ארום מיט זייערע הערשען אונ פערבעטלען זיך אין פאלאטקעס פון הירשען פעל. דיא ווילדע פון דיא אינדישע בארג, זיינען שווארץ־לייביגע אונ קורץ געוואקסענע. זיא פארנעהמען זיך מיט פאלאוואניע, פיר פאשען אדער מיט ערד ארבייט, גם ווענט זיך אין וואס פיר א ארט זיא וואהנען. אין דיא אינזלען וואס געפינען זיך אין דער לייגע פון אסט ברעג אזיען, געפינט זיך נאך מעהר שווארץ לייביגע אונ קורץ געוואקסענע מענשען, ווילדע געהען גאנץ נאקעט.

פון אסט אזיען איבער'ן גאנצען ים הגדול (тихій океанъ) ביז דיא ברעגעס פון אמעריקא זענען צושפרייט גרויסע אונ קליינע אינזלען. דער גרעסטער פון אלע אינזלען, אווסטראליען, אדער וויא אנדערע רופען דאס, נייא האללאנד, רעכענט זיך דער פינפטער מאַטעריק (דער פינפטער טהייל פון יבשה) פון דער וועלט. דארט איז בעוועהנט מיט שווארצע מענשען וועלכע זענען דיא ווילדסטע פון אלע; זיא האבען קיינמאל ניט גענאמען דיא טהירען וועלכע מען קען צוגעוואהנען צוא זיך אונ הנם זיא האבען דיא ווילדע זשילעס (קרייטער) אדער תבואה געוואקסע האבען זיא נור אויפגעקליבען דיא פון זיך זעלבסט געוואקסענע קערנער, אבער ניט פערשטאנען דיא ווערדע פון זיא אונ ניט געקלערט וועגען דעם דעריבער איז זיא ניט איינגעפאלען לערנען זיך זייען.

עטליכע אינזלען ווייטער פון אווסטראליען, וואהנען פאפואסען,

---

[1]) א פאלק וועלכער געפינט זיך אין ארכאנגעלסקי גובערניע אונ אין איינע ארטער אין סיביר, שטילע מענשען, זענען קריסטען אונ גאטצענדינער, איבערזעצער.

שוואַרצע מענטשן גאָר אַ אַנדער סאָרט ווי די אויסטראַליִיצעס, זייער געקרייזלטע מיט געדיכטע געקרייזלטע האָר און געשיקטער פעהיגער פאַר זיי. די איבריגע אינזלען פון שטילן מער (ים הגדול) זענען באַזעצט מיט מאַלייעס (¹ וועלכע שטאַמען אַליין פון נאָרד (צפון) [illegible] פון יאַפּאַן [illegible] זענען נאָך גאָר אַמאָל אַליין אונ האָבן זיך באַזעצט אין די אינזלען. נאָר ווי זענען געבליבן [illegible]. ווייל זיי האָבן ניט געהאַט קיין שום איבעראַנג מיט זייער אַלטער פאָטערלאַנד האָבן ניט געהאַט אויך די אינזלען [illegible] אונ האָבן ניט געהאַט ביז יעצט זיך איבערגעלאָזט אייגענע [illegible] אונ קראַפט.

בײַ [illegible] אַרום [illegible] [illegible] געפונען, ווילדע זענען [illegible] [illegible] איז אייגענע נאָרד סיביר [illegible] [illegible], [illegible] זיך מיט [illegible] [illegible] אונ פיש, שפּייזן זיך מיט זייער פלייש, [illegible] זיך מיט זייער [illegible] אונ [illegible] מיט זייער [illegible].

ווייטער אין זיך, ווי עס איז שוין געזאָגט, פאַנגען זיך אָן די דאָרפער פון די הייסע אינדיאַנער וועלכע זענען באַזעצט אין גאַנץ אַמעריקא. זענען יעגערס אָדער ערדאַרבייטער, זייען מאַיס אַ סאָרט תבואה ווי [illegible], פון [illegible] האָבן זיי צוגע- וואָהנט צו זיך אונ איינגעוואַרבן [illegible] מיטאות, אַזוי ווי אַ איזעל אין שפּאַנט, — די לאַמעס ווי אַ סאָרט גרויסע שעפּסן).

אין מיטעל (средней части) אַמעריקא האָבן זיי אויס- געשטרויעט גרויסע שטאָדט מיט שטיינערנע אונ ציגעלנע הייזער, האָבן געהאַט אַ סך גאָלד, נאָר ניט געוואוסט פון אייזן אונ ניט דערגאַנגען קיין ריכטיגן כתב. צווישן די אינדיאַנער איז דאַ עטליכע מדרגות ווילדע, אַ אייניגע וואָס שטעהן נאָך אויפ'ן נידעריגסטן שטאַפּעל, אַ אייניגע וואָס שטעהן שוין אביסל נאָהנטער צוא אונז.

אין נאָרד אַמעריקא אין די מדבריות וואו עס געפינען זיך אָזערעס וואָס האַלטן הונדערטער [illegible], לעבן ווילדע וואָס

¹) דאָס איז איינע פון די גראָסטע [illegible] (שבטים) צווישן די ווילדע, זענען באַקאַנט נאָר ווי [illegible] אויפ'ן קאָפּ. איבערז.

פ נעהמען זיך מיט ערדארבייט אונ אנדערע וואס פארנעהמען זיך נאר מיט פאלעוואניע אונ גראביאזש (רויב, גזלה).

אין זיד אמעריקא וואו עס איז דא גרויסע וועלדער מיט אומגעהייער גרויסע ביימער, הויכע בערגע, וועלכע שטעהען ניט קיין סך האבער פיר דיא איבאריגינעס. אין נאך זיד וואו עס איז שוין שטארק קאלט איז אויך דא וועלדער.

אפריקא געפינט זיך אין גאנצען אונטערן ווארימען פאיאס.

אין מיטעל פון צפון זייט וואס ליגט ביים מיד ים, אין מצרים (עגיפטען) האט זיך דיא השכלה אנגעהויבען פריהער וויא אומעטום, נאר נאך מצרים געהט א גרויסער מדבר אין וועלכען עס וואקסען ניט געוויקסען קיינע פלאנצען (גראז) אונ קיינע געוויקסע. נאר נאך דעם מדבר האט מען אפילו אמאל שוין געוואוסט, אז עס געפינט זיך גוטע ערד אונ עס לעבען דארט מענשען נאר שווארצע אונ סבראיגע, וועלכע זיא האבען גערופען עפיאפען (Эфіопы). פון דיא עפיאפען האט מען דערצאהלט אזעלכע מעראדיגע זאכען אז אפילו שרים האט מען פארגעדעקט פאבאשע אויף זיא, יעצט ווייס מען, אז דארט לעבען פערשידענע שווארצע פעלקער, נאר ניט אזעלכע בבהאשנע וויא מען האט דערצאהלט. אט דיא נעגערס, וועלכע געהערען אויך צוא זיא, פארנעהמען זיך שוין מיט ערדארבייט אונ קענען שמידען אייזען. דיא קאפערס פארנעהמען זיך מיט האדעווען פיה, פיהרען גרויסע מלחמות איינע מיט דיא אנדערע אונ מיט דיא האטטענטאטען. — דיא האטטענטאטען זענען געוואקסען זא שוואך אונ פויל אז זיא ווילען בעססער ליידען הונגער איידער ארבייטען. אין מיט אפריקא לעבען אויך אזעלכע ערגליך צוא דיא האטטענטאטען, קליינינקע מענשען בערג וויא קארליקעס. איינע פעלקער פון דיא נעגערס אונ קאפערס זענען גרינגע מלבושות אונ האבען גרויסע שטאדט. דיא איראפעייער (איראפעאישע מענשען) האבען א לאנגע צייט מורא געהאט אריינקומען אהין: דיא ווילדע פעלקער פלעגען זיא הרגענען אונ אמאל נאך אויפפרעסען לעבעדיגערהייט אויך; אפילו יעצט וואס זענען שוין זא ביס-ליבוויס אריינגעקראכען, פון דעסטוועגען האבען זיא נאך מורא אונ געהען מיט שרעק. ניט אזוי גיך וועלען דיא שטארקע, נע-

פעהרליבע ווילדע אפריקאנער אונטערגעהן זיך אונטער דיא אייך פייצעס.

מיר האבען דערצאהלט נאר פי דיא גלאווגע, גרויסע פאלקער אבער עס איז דא וועדר פיעל אונ האבען פערשידענע נאמען.

וויסט, פון ווילדע איז אינטערעסאנט אונ נוטציג, אינטערעסאנט, וויל ביי זיי איז דא א סך זאכען וואס ביי אונז איז ניט דא, נוטציג, וויל אונזערע עלטערן האבען אמאל געלעבט אזא פראסטען לעבען ווי דיא ווילדע אונ ביי אונז אליין איז געבליבען א סך פון דיא פראסטקייט. אין פיעל הינזיכטען נאך זענען מיר ניט אזוי וויט אוועק פון זיי ווי מיר מיינען; פיעל זאכען וואס מיר ווייסען אונ וואס מיר ארבייטען האבען דערגאנגען אונזערע עלטערן נאך דאן ווען זיי זענען געווען ווילדע.

דעריבער ווען מען וויל גוט פארשטעהן אונזער היינטיגען לעבען אונ ווירטשאפט דעם פריהערדיגען, מוזען מיר וויסען ווי עס לעבען ווילדע. פיעל ~~זאכען פון~~ זיי וועט אונז זיין בעקאנט אונ אז מען זאלל זיך גוט צוקוקען וועט מען זעהן ניט אויפ'ן פאפיר, נאר פראקטיש מאכי אז אללע מענשען זענען גלייכע ברידער איינער מיט דעם אנדערן.

V.

דיא הונגעריגע ווילדע אין אויסטראליען.

אללע ווילדע קומט אוים צוא הונגערן, נאר צוליעב פער שידענע פרטשינעס: דיא הונגערן מחמת דעם וואס זיי זענען פויל זענען ניט קיין בעלי תכליתים, ד. ה. זיי גרייטען ניט אן אין דיא נויטע צייט אויף דיא שלעכטע; דיא אנדערע ווידער דערפאר, וואס זיא האבען פשוט ניט וואס צו אנגרייטען זיי ווייסען ניט, אז זיי זאללען שוין אפילו האבען א זאפאס, ווי אבהיטען איהם ער זאל ניט קאליע ווערען. אט דיא, זענען געצוואונגען צוא הונגערן אונ קארמענען (שפייזען) זיך מיט אללעס וואס דער מאגען נייערער קען

נאר פארטראגען. מען זאל זעהן וויא עס לעבען אזעלכע ווילדע דארף מען צוקוקען זיך צוא דיא אויסטראלייצעס.

אויסטראליע איז א גאנצער טהייל וועלט וואס איז אפגעטהיילט מיט גרויסע ימים פון דיא איבריגע טהיילען. קיין פרעמדער מענש פלעגט פריהער גאר ניט אריינקומען אהין ווייל עס איז דארט ניט געווען וואס צו נעהמען און דיא אויסטראלייצעס זענען יעצט דיאזעלבע ווילדע וואס פאר טויזענד יאהר.

ווען מיר זאללען דיעם ערשטען מאל דערזעהן א אויסטראלעץ וואלט ער אונז אויסגעקומען זייער בעזאבראזנע און סטראשנע. זייא זענען שווארץ אדער דונקעל-ברוין, שרעקליך דאר, בלויז הויט און ביינער, דינע האנד, דינע פיס, א לאנגער בויך מיט א לאנגען קאפף אויף וועלכען דיא האאר ליגט וויא א דאך און קיין קאמב'ל וועהט אוים איז אויף איהם קיינמאל ניט ארויפגעקומען. ביי דיא מאנס-לייט איז דיא הארץ, דיא הענד און דיא פיס בעדעקט געדיכט מיט האאר. בארד האבען זייא לאנגע און געדיכטע, אויפ'ן געזיכט זענען זייא ביינעדיג, סקולאסטע, גראבע ליפען מיט א צופלאטשעטע נאז, דיא אויגען שווארצע, קליינינקע און טיפע. ווען זייא זאללען זיין זאטטער וואלטען זייא שוין ממלא אויסגעזעהן שענער. זייא לעבען אבער אפ דעם גאנצען לעבען אין האלב-הונגער.

ביי דיא אויסטראלייצעס וואס וואהנען נעבען ברעג ים, טרעפט פיעל מאל אז זייא האבען ניט אפילו א פאלאטקע. נאר נאכטיגען אין מערות אדער אין פראסטע גריבער וועלכע זייא דעקען צוא מיט צווייגען. דיא פעשטשערעס (היילען) זענען גענוג ברייט און דארט פאמעשטשען זיך עטליכע פאמיליעס. באלד ביים אריינגאנג ברענט א פייער וואס דיא פרויען ברענגען א גאנצע נאכט. דיא פעשטשערע איז אמאל אויסגעמאהלט מיט גרויסע ריסונקעס, א זא סארט וויא אונזערע קינדער ריסעווען, דארט איז אויסגעמאהלט אזעלכע סטראשנע מענשען און טהירען וועלכע געפינען זיך גאר ניט אין אונזערע קאנטען. דיא ווענט שמירט מען אוים פריהער מיט אכרא (א זא פארב) און אויף דעם ווערט געמאהלט ריסונקעס מיט קוילען אדער מיט שווארצע פארב.

אויסטראלייצעס שלאפען אויף טרוקענע גראז אדער צווייגען

בלויז נאקעט און אלע צוזאמען. אז זיי שטעהען אויף, נארטלען זייא זיך נאר ארום מיט א נארטעל פון ראנישזע. ביי די מאנס־לייט איז קורצע נארטלען און ביי די פרויען אביסעל לאנגערע ביז די קניא. ווען עס איז קאלט ווארפען זייא אויף זיך ארויף א פעל פון א דוואוטראבקע [1] (двутрабка). אין א קאלטע נאכט דעקען זיי זיך צו מיט די פעל אדער קריכען פראסט אריין אין ווארימע אש.

ווען עס איז געבליבען עפעס פון נאכטיגע וועטשערע, עסען דאס די אויסטראליצעס אין דער פריה אנשטאט פרישטיק. ווען ניט, נעהמען זייא אזעק מיט א ניכטערן מאגען און שטיללען דעם הונגער אויס'ן וועג מיט וואס זייא געפינען נאר. ווייא די גאנצע געהט נאר אויף אזויא קלויבען זייא זיך צוזאמען און נעהמען זוכען שפייז אויף דעם היינטיגען טאג, זוכען געהט די גאנצע פאמיליע: דען די פרויען און די דערוואקסענע קינדער קענען מיטהעלפען אין די ארבייט פון זוכען און די קליינע קינדער קען מען דאך סאי וויא ניט איבערלאזען אליין. די ברוסט קינדער וועלכע קענען אליין ניט גיין וויקעלט מען איין אין א פעל און מען בינד זייא צו צו די פלייצעס פון די מוטערס כדי די פרויען זאללען האבען פרייע האנד.

די אויסטראליצעס שפייזען זיך נאר מיט דעם וואס זייא געפינען אין וועג, קיין זאפאס ליגען אויף א ארט האבען זייא ניט, דעריבער קענען זייא ניט אומקעהרען זיך צוריק אויף זייער ארט מיט לידיגען איידער זיי האבען געפונען שפייז, און ווייסען ניט ווען וועט זייא אויסקומען זיין אין, וויא מיר רופען דאס, דערהיים. ווען געלינגען, וועללען זייא גיך האבען שפייז אויף א מיטטאג, אז ניט, קומט אויס נאכטיגען דארט וואו עס פאלט אויס. ניט אומעדום געפינען זיך די פעשצערעס (הייליען), עס קען זייא פונקט אויס־קומען נאכטיגען אין א גלייכען ארט און וואו קיין כויסער איז נראדע אויך ניטא איף וועלכע דער אויסטראליער איז פעהיג זיך

[1] אזא חיה, אויס'ן האלז העננט איהר א־זאק וויא א זאק, אין דעם טראגט זיא די קינדער ווען זיא איז מעוברת, די קינדער איהרע ווערען געבוירען ניט צייטיג און הענגען אין דעם זאק ביז זייא ווערען פאלקאם צייטיג. זיא געפינט זיך נאר אין אוסטראליע. איבערז.

אומגעשעצען, אפילו קיין קאסטען קליינע בוימלעך) געפינט זיך אויך ניט איינער וועלכע ער וואלט קענען באהאלטען זיך פאר א ווינט, דעריבער גייען דיא אויסטראליענס מיט אין זייערע פאנצערס (גודחען) וואס איז געמאכט פון קארע אדער אויפגעפלאכטען פון צווייגען, און שפאנען. דיא שפאנען שטעקט מען אריין אין דער ערד און מען בינדט צו דיא פאנצערס. קומט ארויס א זא באדעקט פלאכטע. עס ווערט זא געשטעלט אז דער ווינד וואלט ניט קענען אריין בלאזען. עס טרעפט אז דיא פלאכטע פארפירט זיא זייט פון זייער ארט, זיא בלאזען ארום עטליכע וואכען נאכאנאנד און נאכטיגען אין אזעלכע פלאכטעס. דיא פאנצערס מיט דיא שפאנען טראגען דיא פרויען. דיא אויסטראלישע פרויען אויספאלגען איבערהויפט שווערע ארבייט. א אויסטראליער ווען ער איז געשיקט, שטארק און קען האפען א סך אויף פאליגאמיע האט ער ק'רוב עטליכע ווייבער. ער באגעהט זיך מיט זיא שטרענג, שלאגט אהן רחמנות, עס טרעפט אז דיא פרויא קריגט מיט א שטיק האלץ אין קאפ אריין און בלייבט ליגען, נאר א דאנק וואס דער קאפ שארבען פון דיא אויסטראליענס איז גראבער (דיקער) וויא אונזערער.

אויסער דיא פאנצערס טראגען דיא פרויען מיט, ברענענדע האלאוועשקעס, פאמער ברויכט מען פייער זאלל זיין גרייט. דער אויסטראליער קען אפילו בעקומען פייער רייבענדיג טרוקענע האלץ, נאר דאס איז זייער שווער און עס ברויך לאנג געדויערן.

דיא פרויען טראגען אויך מיט דיא ביס'ל בעל-בתישקייט וועלכעס איז זא וועניג דא אז עס געהט אין גאנצען אריין אין א זאק וואס איז געמאכט פון פעל אויסגעפלאכטען פון צווייגען אדער פראכט אויסגעדרייט פון קראפעווע. אין זאק וועלכען דיא אויסטראלקע טראגט אויפ'ן פלייצע, קען מען שטענדיג געפינען פלאכע שטיינער מיט וועלכע זיא צורייבען די געפינענע קערנער און צומאהלען דיא ווארצלען. פון דיא צוריבענע קערנער קומט ארויס מעהל פון וועלכע עס ווערט געבאקען אויף הייסע גלאטע שטיינער אזעלכע מצות. דיא הארטע הילצערנע ווארצלען ווערען פריהער צוריבען נאכהער געבראטען: אדער מען עסט דאס רויער הייד. אוי-סטראליענס עסען פון הונגער ניט נאר רוהע ווארצלען. זיא לייגע

נאָה צוא דעם צוא, ווען עס איז זייא ווינציג, אַזאַ סאָרט ערד ווִיא ליים אונ דיא ערד טראָגען זייא אויף מיט אין זאק. פעסטערס אונ געוועהר ווערט געמאכט פון שארפע שטיינער וועלכע ווערן שטארק צוגעקלעבט מיט סמאָליע צוא א שטיק האָלץ. אין זאק געפינט זיך שטענדיג א זאפאס שארפע שטיינער אונ סמאָליע. דאָרט געפינט זיך אויך אָדערן פון טהירן מיט וועלכע מען בינדט צוא צוא א מאַפאַריקע גרויסע שטיינערנע האַק. ווייכע זאַכען ווִיא למשל: פלייש, פעל א. ז. וו. קען מען ניט אַזוי גוט שניידען מיט שטיינערנע האַק, דעריבער ווערט אַנשטאַט דעם געברויכט ראַ-קאָווינען) פון וועלכע עס געפינט זיך א גרויסער זאפאס אין זאק. דאָרט ליגט אויך קאָרע פון וועלכע מען קען אָנרייסען ליק, וואס דער אויסטראַליער געברויכט אַנשטאַט שטריק אונ א שטיק ווייכע האָלץ וואס ער ברויך רייבען אָן האַרטע אום בעקומען פייער דאַן ווען עס ברענט אַז דיא האָלצווערקעס לעשען זיך אויס. פאסורעס (קיך געפעס) טראָגען זייא ניט מיט, פראָסט ווייל זייא האָבען אויך ניט, זייא קענען אפילו ניט מאַכען קיין ליימענע טאָפּ אונ צום טרינקען געברויכען זייא מענשליכע קאָפּ שאַרבענס.

דיא אָרטער וואו זייא בראָדזשען (קריכען) אַרום זענען זעהר מאָגערע, עס געפינט זיך דאָרט זעהר ווינציג געוויקסע אונ טהירען וואס מען זאל קענען מיט זייער פלייש זיך שפייזען. עס איז בלויז ענטוועדער וויעזעדיגע אָרטער (луговыя мѣста) מיט קליינע בוימלעך, פערקע טהאַלען וואס לאָזען זיך אַראָפּ צום ים אָדער זאַמדיגע, שטיינערדיגע אָרטער וואו עס וואַקסט נור צוזאַמענגע-דרייטע קוסטאַרניקעס (קליינע בוימלעך).

דער ברעגענדיגער (וואס וואהנט ביין ברעג) אויסטראַליער, איבערהויפט ביין נאָרד ברעג, קען ניט זיין קיין איבערקלייבער אין עססען ער מוז עססען אַללעס וואס קומט איהם נאר אין האַנד אַריין אונ וועלכעס אַנדערע מענשען וואס זענען ניט געוואוהנט צוא דעם, וועלען אַוועלכעס בשום אופן ניט עססען; ער עסט אי זשאַבעס, אי יאַשטשערינעס, אי וואָרצלען אי קערנער פון געוויקסע. אין

[1]) אזעלכע ים חיות וואָס דער גאַנצער סקעלעט ווייסער איז ווִיא א האַרטער פאַנצער.

ווענע אָרטער איז ניט דא קיין נעטס אָדער אויבס וועלכע געפינען זיך אין דיא אנדערע טהיילען פון דער וועלט. דער בערענדיגער אויסטראליער מיט בעקאנט העלפענדיג אויף דער ערד זיבען שפּיז. אויפגעלייגט פעדערשיגע העלפענדע פּלינען אונ אויסגראבען דיא ווארצלען וועלכע ער קען עסען. ארום קעגער איז איבערהויפּט קליין געווארדען אין דיא טהירען אין דיא געוועקסע אונ קיין מען אָועק נייט פון ים ווער קען ניט געפינען גראסערע טהירען, אייפ׳ן ברעג געפינט זיך נאר ים־פאגלען, וועלכע שפּייזען זיך מיט פיש. פעשע אָבער ניט קיין געשמאקע, נאר דער אויסטראליער בראכט ניט מיט זייא העם זייא נעמען ניט אזוי בעמיטעט. אָבער דאפען דיא פאגעל איז זייא, ניט האבענדיג קיין אנדער וואָרפענדע געוועהר אויסער א פארשארפטע פאלקע. געהר שווער, ווי ער זאל זיך שיקען וואָרפען דערביי אויף דיא פאגעל טרעפט ער פארט געהר וויניג אין ציל ארין.

אום צוציהען צוא זיך דיא ים־פאגעל לייגט זיך דער אויסטראליער אוועק ניט געקענדיג זיך קיין רירהר אויף א האאר, פונקט ווי ער שלאפט, אונ האלט אין מויל א פיש. דיא פאגעל וועהענדיג דיא פיש אונ מיינענדיג אז דער מענש וועלכער האלט זיא מיט דיא צאהן איז א טויטער, פליהט זיא אראפ אויף דער ערד אונ האפט דיא פיש. נאר דיא אויף דער גיט דער מענש א האפ מיטן האנד דיא פאגעל.

הגם, א אויסטראליעצעס זאהען ביין ים, פון דיבעטייטען ווענען זייא ניט קיין גוטע פיש־כאפּער. זייא זוכען בעסער דיא פיש אויפ׳ן ד נג, קלייבען אויף דאס וואס וואַרפען ארויס דיא וואסער־וואלען, אָדער וועלכע בלייבען איבער נאכ׳ן פריליוו (прибоя). קיין לאָדקעס סטרויען קענען זייא ניט, נאר שוויכפען באלד ביין ברעג אויף א פראם (плотъ) אויפגעבונדען פון צוויא אָדער דרייא קלאָטצער. קיין סיעט׳ן, קיין אודאמשקעס ואוועלכע

1) עס איז בע ואיסט אז דער ים פארגיסט אללע מאל דעם ברעג אין א בעשטימטע צייט [אללע 6 שעה] אונ אין א בעשטימטע צייט געהט ער צוריק אוועק אויף זיין אָרט. דאס הייסט פריליוו אי אטליוו (прибой и отливъ), עס קוממט ארויס פון דיא ציהונגס קראפט פון דיא לבנה. איבערזעטצער.

געמצען צום האפען פיש) געפינט זיך ביי זיי ניט. **דאס גאנצע** גליק איז וואס דער ים ווארפט אמאל ארויס א גרויסע פיש אדער א קיט[1]) וועלכער ווערט אויפן ברעג אויסגעטריקנט און פגר'ט פריהער איידער ער איבערעסט אריין געהן צוריק אין וואסער אדער ווערט פון ים ארויסגעווארפען א טויטער. די אויסטראליצעס קוקען ניט אויף דעם וואס זיין פלייש איז פערדארבען און עסען זיך שטארק אן מיט איהם. זיי לעבען דאקעגס און אנדערע לעבעדיגע באשעפעניש וואס געפינט זיך אין ים, אבער האפען דאס קענען זיי נאר אויפן ברעג.

ווען די מאנסבילט געהען אוועק ווייט פון ים האפען פאגעל אדער טהייערע גראבענע וויא די טערקעש (פון ים), געהען די פרויען און די קינדער זוכען שפייז פון דער ערד און קלייבען אויף אלעס וואס מען קען נאר געהמען ליידט ניט ארבייטענדיג שווער דערביי. אז דער אויסטראליער אז די אויסטראלקע האבען וועהר א גוטען מבעית זיין (א שארפע איגל), זיי וועלען ניט פער־ביטען אין גראוד אדער א קריכענדע פאגעל, זיי וואלען ניט דער זעהן. עס איז נאר שווער צוא גלייבען וואס פיר א שארפע און א ווייטע ראיה די אויסטראליצעס האבען. אויף די גרויסע וויזעס אויף וועלכע עס איז ניט מיט א אויג א וואך צוא בהון, קוים ניט זיך א שאקל א גראז, קוים קוקט ארויס א טהירקען, דער אויסטראליער האט שוין בעמערקט און איז שוין דארט.

אמת, דארט וועלן די טהירען ניט אזוי אנגעשראקען וויא ביי אונז, האבען ניט אזוי מורא פיר א מענש פון דעסטוועגען דארף מען זיינע געשיקט זיין מען זאל זיא קענען פינקט דערהיטען און טאדטען מיט א פראסטע פאלקע וועלכע איז נאר פערשארפט געווארן אויפן פייער.

די טהירען וועלכע געפינען זיך אין אויסטראליע וועלען נאר ניט פאראושע (ערהליך) אויף אונזערע. מען זעהט דארט נור אוילכע בכ־ארטע טהירען וועלכע שפרינגען אויף די אונטערשטע פיסליך, האבען שארפע מארדישקעס, פריילעכע אייגליך, גלייבע

---

[1]) א ים חיה, דאס איז די גרעסטע טהיר פין דער וועלט, עס טרעפט קיטען ... האטען ביז 15 מאסטען די לאנג. איבערז.

אויערן, לאַנגע אונטערשטע פיס און אַ גראָבער שטאַרקער עק. דיא פאָדערשטע פיסליך זענען קורצע און זייא געהען אויף זייא ניט נאָר שפּרינגען אויף דיא אויפגעלייגטע אונטערשטע פיס אָנגעשפּאַרענדיג זיך אויפ'ן עק. זענען געשיקטע און מאַכען גרויסע שפּרינג. אַז זייא שטעהען אויף דיא אונטערשטע פיס זענען זייא הויך וויא אַ מענש. דיא וואָלל זייערע איז קורצע און ווייכע, און דיא פעל טראָגט דער אַוסטראַליער אויף זיך אַנשטאָט קליידער. דאָס איז דיא דוואוטראָבקעס (двуутробки), זייא הייסען אַזוי, ווייל זייא שוואַנגערן דיא קינדער אין אַ פעל וויא אַ זאַק וואָס איז ביי דיא „זיא" (נקבה) געוואַקסען אויפ'ן האַלז געגען דיא ברוסט.

אין אַוסטראַליע געפינט זיך נאָך קליינע סאָרטען דוואוטראָבקעס אַ העלפט קלענער וויא דיא געוועהנליכע. פריהער, נאָר אַמאָל זענען דיא דוואוטראָבקעס געווען אומעדום, נאָר זינט עס האָבען זיך פאַרפיהרט דיא רויבענדע טהירען (לייבען, בערען, וואָלף א. ז. וו.) זענען זייא ניט אומשטאַנד געווען בעשטעהן געגען דיא טהירען, ווייל זייא האָבען ניט, ניט קיין שטאַרקע באַק צעהן, ניט קיין שאַרפע פאָדערשטע צעהן, ניט קיין האָרנער און אַפילו לויפען קענען זייא אויך ניט אַזוי געשיקט וויא דיא רויבענדע טהירען, דען זייא האָבען ניט קיין קאַפּיטעס. דיא דוואוטראָבקעס זענען שוין כמעט אין ערגעץ ניט דאָ, נאָר אין אַוסטראַליע זענען זייא נאָך פיעל דאָ, ווייל דאָרט איז ניט דאָ קיין רויבענדע טהירען אויסער הינד און אַנטקעגען זייא האָבען דיא דוואוטראָבקעס שוין געקענט זיך אַ עצה געבען.

דאָס וואָס עס איז דאָרט ניט דאָ קיין רויבענדע טהירען איז פיר דיא דוואוטראָבקעס געווען אַ מעלה, פיר דיא מענשען אָבער איז דאָס געווען אַ חסרון. רויבענדע טהירען פאַרפיהרען זיך נאָר דאָרט וואו עס איז דאָ גרויסע גראַז-עסענדע טהירען: אָקסען, פערד, שעפסען, ציגען א. ז. וו. וועלכע זייא צורייסען און פרעסען אויף און נאָר דיא גראַז-עסענדע טהירען האָט דער מענש געקענט צו געוואוהנען צו זיך, היינט אַז עס איז ניט געווען קיין רויבענדע טהירען איז דאָך מסתמא דיא גראַז-טהירען אויך ניט געווען. דיא דוואוטראָבקע האָט דער מענש ניט געקענט צוגעוואוהנען צו זיך.

ווייל זיא ווענען זעהר נארריש אונ מען קען פון זיא קיינע נוטצען האבען. דעם הונד האט דער אוסטראליעץ זיא צוגעוואהנט אונ ער העלפט איהם אין פאליעוואניע. נאר ווען דיא פאליעוואניע געראטה ניט אונ איהם ווילט זיך עסען עסט ער אויף דעם הונד אלליין.

אין אוסטראליע געפינט זיך נאך צוויא סארטען טהירען וועלכע ווענען וואנדערליכער וויא דיא דוואאוטראבקע. איינע הייסט: אוטקאנאס (утконосъ) (זיא הייסט אזוי ווייל זיא האט א קאטשקענע שנאבעל), האט פיס פערוואקסען מיט פעדערן אונ א מארדע וויא א קאטשקענע שנאבעל. דער צווייטער סארט הייסט: עכידנא (эхидна), האט א נאז פאבאזשע אויף א הינערשען שנאבעל אונ געדייטע האאר וויא ביא א יאזש. זיא לעבען אין וואסער אונ גראבען נארעס אויף דיא ברעגעס. א טהייל ווענען ענהליך צוא א חיה אונ טהייל צוא א פאגעל, ווייל זיא בראגען אויך אייער אונ דיא אויסגעליפעטע קינדער פון דיא אייער שפייזען זיא מיט מילך. אין אוסטראליע געפינט זיך א גרויסע פאגעל וועלכע הייסט קאוואר (Казуаръ), האט פעדערן וויא הארטע האאר. פליהען אין דער הויך קען זיא ניט, ווייל דיא פליגעל ווענען קורץ לויט איהר געוואוקס (ווענען זעהר הויכע, האלטען ביז פינף פוס (футъ מעסט איבערז.) נאר לויפען קען זיא זעהר געשיקט צוטרייבענדיג מיט דיא פליגעל, זיא לויפט געשיקטער פיר א פערד, איהר איין שפרונג האלט צוויא סאזשען. דיא קאווארעס האלטען זיך דאס רוב ביא א וואסער. זיא פלעכטען אויס אויף דער ערד גרויסע אונ ברייטע נעסטען פון ווארצלען אין ערך 10 ארשין דיא לייג אונ $1\frac{1}{2}$ ארשין דיא הויך. דארט לייגען זיא אריין גרויסע אייער אויף וועלכע עס זיצט דער זכר. אויסער דעם לעבען אין אוסטראליע אויף דיא בוימער פיעל פאפוגאיעס [1] (попугаи).

מיט אזא געוועהר וויא מיר האבען געזעהן ביים אוסטראליעץ ד. ה. מיט א שפיז אדער מיט א שטיינערנעם מעססער קען א מענש ניט אללע מאל געלינגען הרג'נען דיא דוואאוטראבקע אדער קאוואר,

---

[1]) דאס איז זעהר א קלוגע פאגעל, קען נאכרעדען גאנץ מענש זיינע ווארטער אונ אפילו אויסלערנען זיך גערעדקען בעשטימטע ווארטער. איבערז.

ער איז נאָר מנצח מיט דעם וואָס ער זאָגט זיך נאָך נייא נאָר אָהן אַ אויפהער ביז ער טוט דאָס ווייניגע אויספיהרען; ער קען 2—3 טאָג נאָכגעהן נאָך איהר און ניט לאָזען זיא אַ רגע אָפּרוהען, ביז ענדט-ווערער זיא ניט זיך אונטער אָדער ווען זיא ווערט ביז געהט זיא גלייך אויפ׳ן מענש איהם באַדאַנקען נאָר דער דיהקענדער אויסטראַ-ליען הרג׳ט זיא פריהר איידער זיא געהט צוא איהם צוא.

קיינער קען זיך ניט פערגלייכען מיט אַ אויסטראַליען אין קלעטערן אויף בוימער. ווען דעם אויסטראַלישען יעגער קומט אַמאָל אין וועג, אום צוא בעקומען האָניג פון אַ בינשטאָק, קלעטערן אויף אַ הויכען גלאַטען בוים וואָס צווייגען געפינען זיך נאָר אויפ׳ן סאַמע שפּיץ, איז בעוואונדערן ווייא קינסטליך ער קריכט. אַרום-כאַפּענדיג דעם בוים מיט אַ שטריק פון ראַגאָושען און אַנהאַלטענ-דיג זיך מיט איין האַנד שטייט אָן דיא שטריק, האַקט ער מיט דער צווייטער האַנד מיט אַ שטיינערנעם מעסער לעכער אין דעם בוים און אויף דיא לעכער קריכט ער גלייך ווייא אויף טרעפּ.

דער אויסטראַליען איז ניט נור געשיקט, נאָר אויך היטריג. אז ער וויל געפינען אַ בינשטאָק האַפּט ער אַ בין, קלעבט צוא איהר צוא מיט וואַקס אַ פעדערל און גיט אַכטונג וואוהין זיא פליהט, ביז ער טוט זיך דערוויסען וואו דער בינשטאָק איז. אונטערן בינשטאָק מאַכט מען אַ פייער כדי דיא בינען זאָלען אַנטלויפען פון רויך און מען נעהמט דערווייל צוא דעם האָניג. דער אויסטראַליען קען אויך סטרויסען געטעצען פיר דיא בהמות און טרייבט געשיקט אַריין אַ דוואַאוטראַבקע אָדער אַ קאַוואַר אין אַ גריב, וועלכע איז בעדעקט פון אויבען מיט גראַז. אַז דיא בהמה פאַלט אַהין אַריין איז איהם שוין ניט שווער זיא הרג׳נען.

ווייא שווער דעם אויסטראַליען איז קריגען שפּייז, איז וואַסער נאָך שווערער צוא קריגען. וואַסער וואָס איז גוט צום טרינקען איז אין אויסטראַליע זעהר ווייניג דאָ. קיין סך טייכען געפינט זיך דאָרט ניט, און אין פיעל אָערטער איז דיא וואַסער געזאַלצען; הייסט פיעל מאָל טרוקנען אַז פון היץ ווערט דיא ערדע אין גאַנצען אויסגעטריקענט. אין זיר (דרום) ברעג, וועגען וועלכען מיר רעדען דאָ איז ניט אַזוי חיים ווייא אין גאַנץ אויסטראַליע. פון דעסטוועגען

איז דארט ווינציג וואסער, בפרט אין דיא הייסע ערטער אין אוראַ וואסער אַ יקר המציאות (עס איז וועלטען צוא געפינען). אונ אזוי וויא דארשט טוטשעט דעם מענשען מעהר אלס הונגער דעריבער קען דער אויסטראליער געפינען וואסער נאך מיט מעהר פינקטליכקייט וויא שפיון; דורך וועלכע פערשידענע סימנים, דורך אייניגע געוויסע צייכענס ערקענען זיא אז אויף דעם ארט געפינט זיך וואסער. זיא ערקענען אפילו ווען דיא וואסער געפינט זיך ערשט אַ סאזשען אדער צוויא אַראפ טיעף אין דער ערד. ווען ער קען ניט געפינען קיין וואסער גראבט ער אויס געוויקסע מיט זאפטיגע וואסערדיגע ווארצלען אונ זויגט אויס דיא וואסער פון זיא. דערפאר ווען ער געפינט אַ טייכ'ל אדער אַ גרוב וועלכער איז נאכ'ן רעגען אנגעזאפט געווארן מיט וואסער, איז איהם שוין ווינציג בלויז אנטרינקען זיך, נאר ער ווארפט זיך אין גאנצען אריין אונ ליגט דארט לאנג אוועק.

הגם דער הונד דינט דעם אויסטראליער וועהר גוט אין פאליוואניע, פון דעסטוועגען איז פארט שווער ביי אזא געוועהר וויא אַ פראסטער שפיז אז איין מענש אליין זאלל מנצח זיין דיא חיה. דער ווילדער אויסטראליער פארשטייט אז צוויא כוחות איז מעהר אונ מכלא שטארקער פיר איין כח אונ זיא קלייבען זיך אויף צוזאמען אייניגע פערזאן העלפען איינער דעם צווייטען. צוזאמען איז גרינגער טאדטען דיא חיה, דען זיא רינגלען איהר ארום פון אללע זייטען אונ טרייבען זיא נור אין דער זייט וואו עס שטעהען שוין גרייט געטליכע יעגערס מיט געוועהר.

אז זיא געהען אין פאליעוואניע אויף דיא קאווארען, טהוט זיך איינער אן אין אַ פעל מיט פעדערן פון אַ פאגעל אונ נאכמא-כענדיג פונקט זייער געשריא קלייבט ער זיך אריין אין מיטען דיא סטאדע, אז ער איז שוין דארט הייבט ער אן טרייבען אונ שלאגען דיא פאגעל וועלכע לויפען צוטומעלטערהייד אין אַ אנדער ארט אונ דארט ליגט פארבעהאלטען יעגערס, וועלכע כאפען וויפיעל עס איז נאר מעגליך אונ הרג'נען.

אין פאליעוואניע אויף דיא דוואוטראבקעס בינדען דיא יעגערס אן אויף אַ שטריק אַ פעל פון אַ יאסטרעבע (אַ רויבפעגעל

פאנעל), ווארפען דאס אין דער הויך אום צושפרענגען דיא טהיר וועלכע לויפט פון שרעק אין קוקט (צווייג) אריין וואו זיא ווערט געשטאכען .

דיא יאנגערס וועלכע מאכען צווישען זיך אחדות, לאזען ניט קיין פרעמדע אריין אין זייער ארט אונ פאלגען אן אויף יעדען וואס ערלויבט זיך אליין ניט געפרעגטערהייד אריין גיין. זיא קריכען אז דיא אלטע טהירען וואס געפינען זיך אין דעם אויבענענד איזאו זיא האבען זיך בעזעצט געהערט נאר זיא אונ פערהיטען זייער איינענס פון פרעמדע הענד .

אם וויא געבאך עס קארמענען זיך דיא מענשען, וועלכע וואהנען אין אזא ארט אוואו מען קאן כמעט גאר ניט קריגען צוא עססען. פון דעסטוועגען שלאגען זיא זיך פארט אדורך זייער גאנ לעבענס באדערפעניש אונ שטארבען ניט פון הונגער. אין זייער זאך זענען זיא אזויא קלוג וויא מיר, זיא ווייסען נור איין זאך — אנעסכען זיך אונ אין דעם האבען זיא זיך זא ענטוויקעלט אז מען דארף גאר בעסער ניט. זיא קאנען ניט נאר אויסזוכען ווילדפייגעס נור קענען אויך מיט אזויגע אויסגעקלערטע, מיטן שכל, מיטלען, מאכען אז דיא טהיר אדער דיא פאגעל קומט אליין צוא זיא אין האנד אריין. זייערע שכנים ווייטער אין מאטעריק (ווייטער פון דיא ברעגעס א״בערו.). אוואו מען לעבט שוין בעקוועמער אונ פרייער, האבען אויסגעקלערט זייער קינסטליכע געוועהר, פערשידענע יאנערשע אונ פיש-האפעשע געציינג וועלכע זענען פאבאושע אויף אונזערע. עס איז צוא בעוואונדערן וויא ריכטיג זייער געוועהר איז געמאכט .

געהענדיג ווייטער אין מאטעריק זעהען מיר שוין שטארקערע אונ בעקוועמערע היטטען, וועלכע ווערען געמאכט פון גראבע קלאצליך. דיא שפאלטען ווערען פארשמירט מיט לעהם אדער פאר-שטאפט מיט גראז. א דאך ווערט געמאכט שפיטציג אונ צוגעדעקט מיט צווייגען. דיא שפאלטען אין דאך ווערען פארשמירט מיט לעהם. דיא אווסטראליעצעס קענען מאכען ליאדקעס פון קארע, זיא וויאבלען (гребять) מיט איין וויאסלע וועלכע איז אויך געמאכט פון קארע; אזעלכע ליאדקעס זעהט מען אין פיעל אווסטראלישע טייכען אז:

אפילו אין מיטער אין נארד (צפון) אונ זיידעט (מזרח) ברעג.

אז דיא איבערראלייצטע דאבעי פיש בריינגען זיא זיך אנידער, דריקען אויס דעם קאפף אזוי אז דיא אייער ליגען אינטערן וואסער אונ האלטען דארט א שפיל, ווען דיא פיש לייגט פארביי זעהט ער אונ קען זיא [illegible] נאר אז מיר. וויא [illegible] איך חאפען פיש דורך פייער, [illegible] אונ [illegible] געמאכט פון פארגעשט [illegible]; א [illegible] אדער א [illegible] (צווייא [illegible] פאנער א [illegible]. דיא [illegible] פון מיט אונ נארד [illegible] ניט [illegible] וויא דיא וואס וואהנען אין זיך (קריב ברעג. נאר [illegible] אז ביא זיא נוט ארומגעטראגעט דיא [illegible] פון דיא [illegible] וואס זיא טראגען אויף זיך.

[illegible] לאמיר [illegible] וואס מיר האבען געזעהן ביא דעם [illegible] אז ער איז [illegible] אין פאליעזאנע וויא איינער א יאגער, [illegible] ער [illegible] אונ דערהערט בעסער פון [illegible] דעם נאנג פון דיא ווילדפרעט (дичь) פאר איינען א יאגער. ער האט [illegible] אנדערע מיטלען מיט וועלכע ער [illegible] זיך אנדערע יאגערס. ער ווייסט פון [illegible], [illegible], אבלאיינע, ארויסגראבען אונ נאך אנדערע מיטלען. ער [illegible] אז א הונד [illegible] שטארק [illegible] אין פאליעזאנע דאס-זעלבע איז אויך ביא פיש-האפען. אדער ווערט קען אז דיא אללע אונזערע מיטלען איז צו [illegible] נאך נאר אבאל ווען דער מענש האט ארומגעבראכט איבער דער וועלט אונ האט ניט גע-וואוסט פון קיין שטענדיג בעשטימט ארט. היינט פון וואנען קומען דיא אללע ידיעות צוא דיא מענשען וואס זענען געווען זא ווילד אונ פארגרעבט אין אללעם ?

דיא זענען דעריבער געווען אזויא וויסענד, ווייל דאן האט דער מענש געלעבט נאר פון פאליעזאנע אדער פיש-האפען אונ דער וועלכען לעבען האט איהם געלערנט קענען, בעאבאכטען, דענקען וועגען דעם אונ דער לעבען האט איהם שוין אויסגעלערנט בעקלערען, בעטראכטען אונ בעגוטגען זיך מיט דעם וואס ער האט דער-קלערט.

VI.

דיא הונגעריגע ווילדע אין אזיען אונד אמעריקא.

צום ענדע דעם אינדישען פאלואסטראוו אין אזיען, ציהען זיך הויכע בערג. אין דיא ערטער איז א געווירדטע [illegible] היטץ. איבערהויפט איז דיין דיא לופט נאך א רעגען. אינדיען ביא א[illegible] בארג נעהען בלאטיגע ערטער וואו עס וואקסט באמבוס אונד קארט טראקסטניר [illegible] אין געדיכטע [illegible] קראזען, [illegible] דיא בארג וואקסען [illegible] באדאלעמיי [illegible] גערס, ביערן אונד קאבאנעס. אין דיא [illegible] ריבען (נוגעין), שווארצע, דארט מיט גראבע ריפען [illegible] מיט איינגעבויגענע פליצעס, דארט איז שוין היטצע אונגעווינדטע [illegible]. א פרעמדער מענש ווען ער איז דארט אפילו א קליינע צייט מוז ער קריגען פיבער.

אמאל אין דיא אלטע צייטען האבען זייא אויך געוואהנט אין דיא געווינדטע ערטער, נאר זינד עס זענען אנגעקומען דיא ניט ווילדע מייסטע איראפייער וועלכע הרגנ'ן שוין ניט מיט א פראסטען שפיז א סחיר, נאר שיסען מיט האראמאטען אונד מיט איין שאס טאדטען זייא פיעל מענשען, זייא זענען געווארן דיא בעלי בתים פון אינדיא אונד אנגעהויבען לערנען מיט'ן קאנדישיק אמונה אונד השכלה דיא ווילדע, זענען דיא שווארצע ווילדע אוועק אין דיא בערג. איינינע פון זייא האבען געקריגען א ארט אוואו מען קאן נאך לעבען אביס'ל בעקוועם, מען קען אקער'ן דיא ערד אונד פאשען פיה; אנדערע ווידער אין בלאטיגע פארוואקסען מיט וואלד אוואו עס איז ניטא קיין ארט ניט אויף אקער'ן אונד ניט אויף פאשען פיה. אט דארט וואהנען דיא אירולען. זייא שפייזען זיך מיט יאגדעס, אויבס, ווארצלען אונד מיט אייער, צוויא אדער דרייא מאנאטען אין יאהר שפייזען זייא זיך מיט דיא יונגע קנאספען פון דיא באמבוקעס. אנשטאדט קליידער בינדען זייא ארום דעם קערפער מיט א שמאטע אונד אז זייא האבען ניט קיין שמאטע געהען דיא מאנסלייט בלויז נאקעט אונד דיא פרויען בינדען זיך ארום פון פארנט מיט בלעטער. דיא אירולען פערבאהאלטען זיך אין דיא לאכער פון דיא סקאלען אדער אין שטיינערנע פאלאטקעס.

פון מלאכי׳ן. הייסען זיי נור פלאכטען ראגאזשעס פון צווייגען און קארוגעס (קערב) פון באמבוקער וועלכע זיי טושען אויס ביי די נאהנטע שכנים פאר זאלץ און פעפער.

האבער איבער די אירולען אין די וועלדער ווען די ערד איז טרוקענער און די לופט געזונטער לעבען די קורומבען (אבצעקעס kypyмбы) וועלכע בראדזשען אויך ארום זוכען שפייז. ביי זיי קען מען שוין געפינען גרויסע פאלאבקעס וואו עס וואהנען צוזאמען גאנצע פאמיליעס ; נור די אללע איינוואהנער זאלען זיך דארט צוזאמען אויסשעצען איז זייער שווער. עס איז קענטיג אז די וואהנונגען זענען נור געמאכט אויף א איבערנאכטענדען טראף און עס געהען אהין אבין אויף א קורצע צייט נור די וואס געפינען זיך נאהנט פון וואהנונג.

די קורומבען בעטלען אפאל אויס אדער בעקומען פאר ארבייט, פון די נאהנטע נאראדען וועלכע זייען שוין תבואה, אביסעל קערנער. דאן ברענגען זיי אויס א שטיקעל וואלד, טשאראפען אויס די ערד מיט א שארפע פאלקע און זייען די קערנער. נור קוים אבער ווערט די פארזייאונג אביסעל צייטיג אזוי עססען זיי דאס אויף מיט׳ן ווארצעל.

כל זמן זיי האבען דאס וואס זיי זאמלען און זיצען אויפ׳ן ארט, נור אז דאס געהט אויס הונגערן זיי ווידער און הייבען ווייטער אן בראדזשען. קלייבען יאגדעס און ווארצלען, יאגען זיך נאך הירש׳ן, האפען שלאנגען און קריכענדע פאגעל.

די שכנים זייערע וועלכע אקער׳ן די ערד און האדעווען פיה לעבען שוין ניט אין דחקות און שטיצען די הונגעריגע אירולען און קורומבען. זיי שטיצען זיי ניט אזוי פון רחמנות ווענען זיי פון מורא, ווייל זיי האלטען זיי פאר מכשפים. דעם מיטעל האבען די אירולען און קורומבען בעקומען צוליב דעם ווייל זיי ווייסען יעדעס גראז און קענען אללע טהירען פון די קלענסטע ביז די גרעסטע.

די שכנים זייערע וועלכע האבען אין דעם קיין ידיעה ניט אז עס ווערט זיי קראנק א הייטיש פיה רופען זיי א אירול אדער קורומבער זאל זיי היילען און איבערהויפט אפשפרעכען א עין-

הרע . זייא רעכנען אז נאר דיא ווילדע ניבען א עין-הרע און נור זייא קענען אפ שפרעכען ווייטער קיינער נים . דריבער פרי זייא זאללען נים געבען קיין עין-הרע און אפשפרעכען ווען מען האט שוין געגעבען , צאהלט מען זייא פאר דעם און קריגען נאך אמאל א שמענדינע פענסיע . געוועהנליה , דיא גאנצע זאך איז א נארישער אבערגלויבען , קיין עין-הרע איז גאר נים דא , נור פראסטע מענשען גלויבען אין דעם און האלטען פאר מכשפים אדער בעל מופתים , דיא , וועלכע זעהען אוים עפעס אנדערש ווי זייא , און מיינען אז יענע ווייסען קאמפעררשט אזוינע סתרי-תורה .

אין אמעריקא אין דיא זיד (דרום) וואלדער איהרע , וואנדערן ארום אסך ווילדע שבטים וואס לעבען נור פון פאלייעוואנע , איינע פון זייא דיא באטאקודען (Ботокуды) , זענען זעהר נים קיין ריינע מענשען , פון ברוד קומען זייא אוים שווארצער ווי זייער אמת'ר שווארצער קאליר איז .

זייער געזיכט איז ענליך צו דיא מאקאקען . זייער צירונג קומט ביי אונז אין דיא אויגען אוים זעהר מאדנע . קליינע שטיקליך האלץ שטעכן זייא אריין אין דיא אויערן און אין דיא אונטערשטע ליפ . דיא באטאקודען וואהנען אין זעהר געדיכטע וועלדער , אין וועלכע עס איז כמעט אונמעגליך דורך קריכען צווישען דיא בוימער . דארט איז זעהר היים און דיא ווילדע געהען ענטוועקער בלויז נאקעט אדער גארטלען זיך ארום מיט א שמאלען גארטל . דיא הייזלעך זייערע ווערען געמאכט פון צווייגען און זענען לאנג אדער רונד , זייא שפייזען זיך מיט דעם וואס זייא שיסען ווילדפרעט מיט א בויגען , ווען זייא קענען נים שיסען קיין טהירען חאפען זייא און קלויבען אויף פון דער ערד אללעס וואס קומט זייא נור אין האנד אריין . דער איינציגער מין וואס זייא עסען נים , איז : שלאנגען . דיא גרויסע בוימער זענען זא באוואקסען אז עס איז אונמעגליך דורך קריכען צווישען דיא געדיכטעניש , אט דער וואלד מאכט אז דער מענש קען פון קיין זאך נים וויסען , דען מען קען דארט נים פאשען קיין פיה און נים אקערן דיא ערד .

דאס קען מען שוין נים זאגען ווענען קאליפארניע , א קאנט וואס ליגט אין מיט אמעריקא און אין וועסט (מערב) ברעג איהרען .

דאס איז א קאנט וואס האט פיעל וואלד, פיעל וואססער אונ די ערד איז פרוכטיג. ביי די ברעגעס פון די טייכען וואקסען די גרויסע דובען (אזוי הייסען די גרויסע [illegible] איבערז), אונ באוויל דאלין (лопчато бумажное дерево) [illegible]ס ווערט פון דעם געבאכט לייווענד. די גאנצע סחורה וואס ווערט אויסגעארבעט אין לאדז אונ אין ביאליסטאק איז נור פון די באוויל דאלין. איבערז.). עס געפינט זיך דארט גרויסע וויעזעס וועלכע האלטען עטליכע טויזענד דעסאטין די לאנג אונ זענען באדעקט מיט ווילדען האבער (פון זיך זעלבסט געוואקסענעס. איבערז.). די טייכען זענען דארט פול מיט פיש, ווי לאקסען אונ פארעלען; אין די קליינע וועלדלעך געפינט זיך הירשען אונ ווילדע ציגען. מיט איין ווארט, עס איז א ארץ זבת חלב ודבש, עס איז דא פון פאגעל מילך, פון דעסטוועגען לעבען די ווילדע איינוואהנער פון קאליפארניע ניט בעסער ווי די באטאקודען, געהען כמעט-נאקיט. וואהנען אין פאלאטקעס, ארבייטען ניט די ערד, האבען ניט קיין ליאדקעס אונ האבען שפייז קוים אויף ערנאהרען זיך. איבערהויפט איז דאס ריכטיג וועגען די איינוואהנער פון באטאקודען מיט קאליפארניע, זיי בראדזשען ארום, קליינע קאמפאניעס ווייז דאס רוב בלויז נאקיט, נור ווינטער צייט ווארפען זיי ארויף אויף די פלייצעס א פעל פון א הירש אדער פון א אנדער טהיר. פרויען טראגען אפילו זוממער פון פארנט אונ פון הינטען ביז די קניע פארטוכער פון לאנגע טרוקענע גראז. זוממער איז דערהויפט ווארג פון קאליפארנישען אינדיין 1) געפינען א ארט א וואו זיך פערבאהאלטען פיר די היטץ פון די ברענענדע זאננע, ווינטער בעשטעהט זייערע וואהנונגען אין א גרוב באדעקט מיט צווייגען. וועלכע ווערען ארייגעשטעלט ארום גרוב אונ די איבערשטע עקקען בינדט מען אויף צוזאמען, קומט די גרוב אויס פארדעקט, די לאכער ווערען פארשטאפט מיט קארע אונ פון אויבען ווערט אנגעליינט מיט ערד אדער מיט לעהם. די הייזליך ווערען אמאל געמאכט גרויסע פיר עטליכע פאמיליעס צוזאמען.

---

1) אלע אמעריקאנישע ווילדע הייסען אויך אינדייצעס, ווייל קאלאמבוס האט פון אנפאנג געמיינט אויף אמעריקע אז עס איז אינדיא, אונ האט זיי גערופען אינדייצעס. איבערזעצער.

די קאליפארנישע אינדייצעס זענען זא פויל אז די האבען אפילו זיך ניט איינגעארבעט אין פאליעוואנע, זיי קענען לכתחילה ניט מאכען קיין האפ-קעסטיל און נאך אזויגע זאכען וואס פאר-ייגענע די פאליעוואנע. ווען זיי געהען אין פאליעוואנע אויף — טהוט זיך איינער אן אין א פעל מיט א קאפף מיט הארנער פון א הירש, גנב'ט זיך אריין אין א סטאדע און גיט פלוצלינג א שאס אוים פון א באגען, מיט די באגענס הרג'ענען זיי ריזעס און קליינע פאגעל. זיי עססען אלערליי קריכענדע בעשעפענישען איבער געפינטע נור די הויפט שפייז זייערע איז: זשאלאנדעס, ווארצלען, קרייטער פון גראזען און יאגדעס. די זשאלאנדעס ווערען געטרוקענט אויף די זונן נאכהער געמאהלען אויף מעהל, פון די מעהל ווערט געבאקען אזא גראבער סארט ברויט וועלכען זיי עססען מיט גראז אדער מיט יאגדעס.

וואססער-[illegible]תיערעס און פיש, חאפען זיי מיט געטצען וועלכע ווערען אויסגעשפרייט פון איין עק ברעג ביז צום צווייטען. די פיש שטאבען זיי אמאל שטעהענדיג אויפ'ן ברעג, דען קיין ליאדקעס איז ביי זיי ניטא, דעם טייך שווימען זיי איבער אויף אזא פלאט וועלכער איז געמאכט פון טראסטניק.

אזוי לעבען די מיט קאליפארנישע אינדייצעס. די שכנים זייערע (לקחל אין נארד קאליפארניע) לעבען שוין בעססער. זיי לעבען דריבער זא שלעכט, ווייל זיי זענען זעהר פויל און זענען ניט קיין בעלי-תכליתים, ווייגען מארגענדיגען טאג קלעהרען זיי גאר ניט, אביא אויף היינט איז דא. דעם פעהלער זעהען מיר ביי אנדערע ווילדע אויך. אז דער מענש זאל אנהייבען לעבען בעססער, מוז ער פריהער אויסלערנען זיך קלעהרען, דענקען, ווען ער שוין כמילא טראכטען וועגען צוקונפט און זעהן בעקומען דאס וואס ער איז נור אימשטאנד צוא דערגרייכען. אבער ווען מען קלעהרט ניט וועגען די לאגע צוא עס דארף אזוי זיין צוא ניט ווען מען קיינמאל ניט ארויסקריכען פון דעם.

דער הונגער ברענגט דעם מענש צוא דעם, אז ער טוט אפ די גרעסטע מערדעריען:

הונגעריגע ווילדע עססען מענשען פלייש אויך, איבערהויפט

עסען זיא די פלייש פון זייערע געהרג'טע שונאים, נור אז זיא וועלען שטארק הונגעריג עסען זיא אמאל אייגענע מענשען אויך [1].

צוליב דעם הונגער האבען די ווילדע מורא עס זאלל ניט זיין קיין איבעריגע מיילער צום עסען דריבער הרג'ענען זיא די ניא געבארענע קינדער דאן ווען אהן זיא איז שוין אויך דא אסך. אלטע אונ שוואכע וועלכע קענען שוין ניט ארבייטען איז געמיינער זיא טאדטען זיא אדער בראנגען אוועק אין א פוסטען ארט, בטראגען אויף א פאלאטקע אונ לאזען זיא דארט איבער אליין אהנע מיטלען צום לעבען. אפילו דאן ווען די מענשען קומען שוין אויף די שטופע וואס זיא לידען שוין ניט קיין הונגער. פון דעסטוועגען האבען זיא נאך אלץ מורא אונ הרג'נן אלטע אונ איבעריגע קינדער.

נור פון דעסטוועגען, אז די ווילדע הונגעריגע, וועגען וועלכע מיר רעדען דא, קען מען ניט אנרופען שלעכטע. פארקעהרט זענען שטילע, פרובלוטע, מען קען קיין שלעכט'ס ניט אומזיסט אונ זענען גרויסע מכניס-אורחים, זענען גרייט מהיילען זיך מיט'ן ביס'ן ווען עס קומט אדער פארבלאנדזשעט צוא זיא אמענש. אונ זענען ניט אזוי נארייש וויא עס דאכט זיך. ווען זיא ווייסען נאר אז זיא וועלען פון דעם זיין זאט, ארבייטען זיא אונ מאכען אללעס ניט ערגער וויא אנדערע מענשען, הגם עס געפינט זיך ניט קיין מענשען וואס זאלען לעבען ערגער וויא די ווילדע הונגעריגע, פון דעסטוועגען זענען זיא אין דער נאטור בעססער וויא אסך אנדערע ווילדע אדער האלב-ווילדע, דער מענש ווערט פארדע אונ שלעכט ניט דאן ווען ער איז ארעם, האט גאר ניט אונ פערלאנגט ניט קיין סך, נור דאן ווען ער האט שוין עמוואס אונ איהם ווילט זיך האבען נאך מעהר, ווען ער האט מנה (הונדערט) אונ וויל מאתים (צוויא הונדערט).

[1] צו וואס דער הונגער קאן ברענגען האבען מיר געזעהן ביי דען חורבן (ווען דער בית המקדש איז חרוב געווארען), אז מוטערס האבען געגעסען דיא פלייש פון אייגענע קינדער, איבערזעטצער.

VII.

נאסטאיאשטשע יאגערס. (Настоящіе охотники)

די הונגעריגע ווילדע וועלכע מיר האבען דא בעשריבען, קען מען אנרופען: „יאגערס בעל-פרדס" (מיט נויט). ווען עס איז נור מעגליך פאנגען זיא אן פארפיהרען היימישע פיה אונ בעארבייטען די ערד. עס געפינט זיך אבער זאלכע ווילדע, וועלכע זענען זא געוואהנט געווארען צום בראדיאטשען לעבען, אז זיא ביימען איהם באין אופן ניט איבער אויף קיין שום אנדער לעבען. דאס קען מען זאגען אויף די בושמענעס (бушмены), וועלכע לעבען אין זיד אפריקא. די בושמענעס זענען קליין געוואוקסיגע מיט דינע האנד, דינע פיס אונ א אראפ געהאנגענעם בויך, די הויט זייערע איז גראב אונ טרוקען. זיא שמירען דעם קערפער מיט פעטס, צו וועלכע עס קלעבט זיך צוא דער שטויב אונ די זאמד אין וועלכע זיא וואלגערן זיך, אויף דעם שמירען זיא נאך אמאל אונ וואשען ניט אפ די פריהערדיגע, אזויא ווערט מיט דער צייט אויפ'ן קערפער א ברוד פון אויבען וויא א קארע אונ דער קערפער אליין זעהט זיך כמעט גאר ניט ארויס. זיא זאגען אז עס איז זיא צוליב דעם וואריםער. דער געזיכט זייערער איז ברייט, פיער-קאנטיג מיט א צופלאצשעטע נאז אונ סקולאסטע (ביינניג), עס טרעפט ביא זיא אפט קרומע אויגען וויא ביא כאטארען, נור לעבעדיגע, פייערדיגע אונ רוהען ניט קיין רגע. דער מונד איז ברייט, די צאהנער גלייכע נור ביידע ציילען שפארען ארויס אויפ'ן פראנט אונ צוזאמען מיט די גלייכע שפעהענדע גרויסע אויערן זעהען זיא אויס אין געזיכט וויא א טהיר.

די בושמענעס געהען נאקעט. נור ביי דעם עק בויך בינדען זיא צוא א קליין פיער-קאנטיג שטיקל פעל אונ אויפ'ן פלייצע ווארפען זיא ארויף א פעל פון א טהיר. אין די האאר זייערע וועלכע זענען פאכאזשע אויף שעפסען וואלל, אדער ריכטיגער, אויף א ווייכע שווארצע בארשט, שטעקען זיא אריין פעדערן פאר א ציערונג. די בושמענעס סטראיען ניט קיין הייזער נור פארבאהאלטען זיך אין פעשצערעס (מערות, היילען) באדעקט מיט שטיינער. ווען זיא גע- פינען ניט קיין מערות, נאכטיגען זיא פראסט אין א גרוב. זעלטען

אמאל, אז זייא בינדען אויף צוזאמען צווייגען, פארשטאפען דיא לאכען מיט מאך אונ ארונטער ליינענדיג זיך אונטער דען פארהאנג. בעטען זייא אונטער בלעטער. נור ווען זייא פאללען גראדע אריין אין א ארט וואו עס געפינט זיך א סך ווילדפרעט אונ קענען דארט פארבלייבען א לאנגע צייט, שטעלען זייא שוין אריין צווייגען אין דער ערד, דעקען צוא מיט צווייגען אונ מיט פעל.

וויא געשיקט א אויסטראליעץ איז, נור א בושמען איז נאך געשיקטער. דער קליינינקער, דארינקער אונ ריהרענדער בושמען וועט א מענדום דורכקריכען, וועט אללעס דערהערען אונ אלעס דערזעהן.

עס איז ניטא א מענש זאלל קענען אזויא פיעל איבערטראגען וויא ער. ער קען זיין גאנצע טאג אהן געגעסען אונ אהן געטרונקען. מיט זיינע געוועהר קען ער ארבייטען אנטיק. זייא שמירען אמאל דיא געוועהר מיט גיפט, דאן איז פון דיא קלענסטע ראנע ווערט דיא טהיר געטאדט, זייא נעהמען גיפט פון גיפטיגע שלאנגען אונ מישען צוא דעם צוא פון גיפטיגע געוויקסע. דער גיפט איז וועהר א געפאהרליכער.

דיא בושמענעס טראגען שטענדיג מיט, א זאק פון א פעל פון א אנטילאפע (וויא א סארט גרויסע ווילדע קאזע), א געמיז פון אויס-געדרייטע געוויקסע וויא א סארט ווילדע קאנאפלעס אונ א פאלקע מיט א פארשארפטען שפיץ. מיט דיא פאלקע גראבט ער אויס ווארצלען, טרייבט ארויס דיא טהירען וועלכע זיטצען אין דיא נארעס אונ גראבט גריבער.

דיא בושמענעס טראגען אויך מיט, וואססער אין דיא אייער פון דיא פאגעל סטראאוס (страусъ), וואס געפינט זיך אין זייער קאנט, דאס עפענונג פון דיא איי פארשטאפען זייא מיט גראז.

דיא בושמענעס זענען זעהר קינסטליכע מייסטערס אויף סטראיען פערשידענע האפקאסטליך פיר קליינע אונ גרויסע טהירען. זייא קענען האפען אונ הרג'נן מעהר סטראאוסען וויא דיא ווייסע מענשען (אייראפייער) וועלכע רייטען אויף פערד אונ האבען ביקסען. א דייטשען רייזענדער איז אמאל פארגעקומען זעהן וויא דיא בושמענעס האפען ווילדפרעט, אזויא דערצאהלט ער: „עס איז כאן

געוועזן ניין פערזאָ, וועלכע זענען געוועזן שטארק אויסגעדארט פון הונגער. אויסשטעלענדיג זיך אין א ריאד (צייל) ווייט איינער פון צווייטען עטוואַ צוויא הונדערט טריט, האט קיין איינער פון זייא ניט גערעדט א ווארט, אללע האבען געשוויגען, נור ווען עס האט ווער באמערקט א שטיקל שלאד פון ווילדפרעט האט ער אויפגעהויבען דעם שפיז. די וואס זענען געשטאנען נאהנטער צוא איהם האבען איבערגעגעבען דעם וועלכען צייכען די רעשט און אללע האבען זיך איבערגעדרייט אויף די זייט אויף וועלכע עס איז געוועזן דער שלאד. אויף דער רעכטער זייט איז געפונען געווארן א שלאד פון א גרויסע אנטילאפע.

באלד האבען זיך אללע צוזאממען געקליבען און האבען גע-וויזען מיט די שפיזען וואהין די טהיר איז נאך זייער מיינונג אוועק. און צוויא די יונגסטע און געשיקטעסטע האבען זיך אויפגעקארטשעט אנגעהויבען קראבקען זיך דורך די קוסטארניקעס (קליינע בוים-ליך) פונקט וויא קאטץ און זענען גיך ענטשוואונדען געווארן פון אויג, אויך זא שטיל און בעהוטזאם האבען זייא זיך אומגעקערט און אוועקגעפיהרט די יאגערס צו דעם בוים אונטער וועלכען עס איז געשטאנען א גרויסע אנטילאפע".

נאך געשיקטער איז א בושמען אין פאליעוואניע אויף א סטראאוס. זייא נעהמען א שטיק האלץ, וואס איז אויסגעהאקט אין מיט'ן וויא א ארט זאטעל און בינדען צוא דעם צוא א פעל מיט פעדערן, א האלז און א קאפף פון א סטראאוס, דאס לייגען זייא ארויף אויף די פלייצעס און שמירען אוים די פים אזויא אז עס זאלל אויסקומען פאכאזשע אויף א סטראאוס, זייא מאכען אויך נאך פונקט די מינעס איהרע. די נאכגעמאכטע פאגעל זייט עקסטרא פריהער ארום איינע ארטער, ציהט אום דעם קאפף גלייך וויא זיא זוכט עפעס. דא גייט זיא פאמעלעך, דא לויפט זיא ביז זיא נעהט צוא נאהנט צוא די סטאדע. ווען דער אמת'ר סטראאוס פאלט טוידט פון שאס און די גאנצע סטאדע אנטלויפט פון טומעל, לויפט די פאלשע פאגעל מיט זייא מיט. ער מוז זא טהון, ווייל ווען די סטראאוסען באמערקען דעם פאלש פיקען זייא איהם, ער מוז אומבעמערקט אוועק.

אין חינדאסטאן איז דער אויסטראלישען עהנליך צום בושטען ; נור אין חדאבראסט נעהט איהם דער בושטען איבער , ווייל ער איז געוואהנט אבאטען זיך (געהן אין פאליעוואנע) אויף גרויסע געפאהרליכע טהירען , עס איז שווער געפינען א מענש זאלל קנאפער מורא האבען פאר דעם טיידט וויא א בושטען . א קליינע קאמפאניע בושטענעס פאלען שמאלע אן אויף א לייב . ניט קיין גרויסע רויבענדע טהירען האבען ווייערע ערוואקסענע קינדער פאר דעם צונג . הרג'נען א מענש איז ביא וויא גאר ניט געוואטשעט , וויא האלטען א קאמפאניע ווייסע קאלאניסטען פיר אזא פאליעוואנישע רויב וויא א סטאדע בויוואלען (буйволы)[1] . האלטען ביא זיך פיה ווילען זיא פאר קליינעס פאלל ניט . דיא בעסטע זאך איז ביא זיא ארום בראדזשען פרייא אהן ארבייט , אפילו הינד שטערען זיא אויך אונ האלטען זעלטען א הונד ביא זיך . אויף דיא בושטענעס זעהט מען וויא ווייט דער בראדיאגישער לעבען עסט זיך איין אין מענש אונ וויא שווער עס איז איהם אפגעוואהנען זיך פון דעם .

אין אמעריקא , אביסל ווייטער אין צפון ווינקעל וויא דיא קאליפארנישע אינדייצעס , לעבען קאלאמבישע-אינדייצעס . זייער קאנט איז צוטהיילט מיט בארג אויף צוויא טהיילען . אין איין זייט נאהנטער צום ים וואהנען פיש-תאפער , אונ אויף יענער זייט — יאגערס , וועלכע פארנעהמען זיך נור מיט פאליעוואניע . דיא זענען מיטעל געוואוקסינע , מאגערע אבער שטארקע , שטארקער פאר דיא אינדייצעס פיש-תאפערס . איך אויפן געזיכט זענען זיא שענער פיר יענע . נור דאס געזיכט איז לאנג , דער נאז שפיטציג , דיא ליפפען דינע אונ דיא מינע זיינע זעהט אוים ביין אדער מרה-שחורה'-דיג . זיא טהוען זיך אן אין פלאטצען אדער קאלדרעס געמאכט פון קארע אדער קליינע פעלבלאך . נור אם מיינסטענס טראגען זיא העמדער פון הירשענ פעל אדער פון א ווילדע קאזע . ביא דיא מאנסלייט איז דיא העמדער ביז דיא קניע אונ ביא דיא פרויען ביז דיא טרים , הויזען טראגען זיא אויך פון דיא זעלבע פעל , זיא

---

[1]) אזא כארט אקס , האט ליעב קוילען זיך אין בלאטע אונ אין וואסער , מען ארבעט מיט איהם גלייך וויא מיט א פראסטען אקס , נור זיין פלייש עסט מען נים . אין איראפא זענען זייא ניטא , איבערה.

פראנען אויף זייבע שטיוועל אונ אמאל נאך הימלען פון פעל . דיא
וואהנונגען זייערע ווערען געמאכט פון שערדעס (צווייגען) באדעקט
מיט גראבע ראנזשעס אדער מיט פעל , זיא שפייזען זיך מיט פיש ,
וואסער-ווילדפערעס , ווארצלען אונ אויבס , עס ווענט זיך אין וואס
פאר א ארט זיא וואהנען . נור פיש חאפען איז נור א בייא זאך .
דער עיקר איז ביא זיא פאליעוואניע אויף גרויסע טהירען , וויא :
בויוואלען , לאסען אונ הירשען נאך וועלכע צו חאפען מוזען זיא
אוועק וייט פון וואהנונג , זיא מאדען דיא טהירען שיסענדיג פון
א בויגען צו גנבה'נענדיג זיך נאהענט פון דיא סטאדע , אדער פער-
טרייבען זיא אין דעם ארט וואו עס ליגען שוין פארבאהאלטען
יאגערס . אום נאטהען דיא טהיר לויפען דארט וואו דיא יאגערס
זענען פארבאהאלטען , ציהען זיא אן דאס גראז אדער הייזער אן
אויף דיא קוסטען (קליינע בוימליך) שמאטעס פון פערשידענע
קאלארען ; דיא שמאטעס , רעבענען דיא ערשראקענע טהירען פאר
מענשען , אונ לויפען אהין וואו דיא שמאטעס זינד ניטא , ד. ה.
דארט וואו דיא יאגערס זענען פארבאהאלטען . זיא האבען אויס-
געלערנט הינד געהן אין פאליעוואניע , אונ אזוי מען קען געפינען
ווילדע פערד חאפען זיא דיא פערד אונ פאהרען אויף זיא אין
פאליעוואניע אויף בויוואלען , אז עס געראט ניט דיא פאליעוואניע
אונ ניט דיא פיש-חאפען נעהמען זיא זיך דאן צוא ווארצלען אונ
טאנגעס . איבערהויפט ליעבען זיא א ווארצעל וואס האט א טעם
וויא קנאבעל . צוא געפינען דעם ווארצעל געהען זיא זא וייט זוכען
וויא אויף פאליעוואניע , אזויא ליעב האבען זיא דאס . שפייז קאכען
זיא מיט הייסע שטיינער אדער סמאלען אויף שפיזען , וועלכע זענען
אריינגעשטעלט אין דער ערד ארום פייער .

קיין פערד איז פריהער אין אמעריקא ניט געווען , זיא זענען
פארפיהרט געוואורן אהין ערשט דורך דיא אייראפייער , נור אויף
דיא דארטיגע גוטע פאשע האבען זיא זיך זא פארמעהרט , אז יעצט
קען מען געפינען גאנצע טאבונען , פארווילדעטע פערד . דיא פערד
חאפען דיא אינדייצעס . דארט פאהרען רייטענדיג אפילו פרויען אונ
קינדער ; קינדער פאנגט מען אן לערנען רייטען גלייך וויא זיא
זייבען אן געהן . דיא אינדייצעס באנוצען זיך מיט דיא פערד צום.

פאהרען, אבער פארגעהמען זיך ניט מיט האָרעווען זאלכעס, אונ בענוטצען זיך ניט מיט זייער מילך אונ פלייש.

זייער לעבען האט זיך אין פיעל הינזיכטען פעראנדערט זינד זיא האבען באקומען פערד, נור מען קען ניט זאגען אז ער האט זיך פערבעסערט, דיא פאליעוואנע אויף בוּיוואלען איז געווארן גרינגער, דערפאר אבער זענען זייא געווארן ניט קיין בעלי תכליתים אונ פארזארגען ניט אויף דיא שלעכטע צייט, זא אז דיא מאס ליידונגען איז אין כולל ניט קנאפער געווארן, דאס וואס זייא ברויבען איינשטעלען זיך אין סכנות אין פאליעוואנע אונ אויף מלחמות, מאכט זייא פאר חבאברע אונ שטאלצינע, זייא זענען פיעל חבאברער אונ שטאלצינער פאר דיא אינדייצעס, וואס פארנעהמען זיך מיט פיש-חאפען.

— דיא ריינגענדער לויבען זייא פאר זייער גוטהקייט אונ מבנים-אורחקייט. איינינע שבטים זיינע שטאלצירען מיט דעם, וואס זייא האבען קיינמאל ניט פערגאסען קיין בלוט פון א ווייסען מענשען (אייראפייער). פון דיא בישמענעס אונ קאלאמבישע אינדייצעס קענען מיר זעהן וואס דער יאגערשער לעבען מאכט פון מענש, זיא לערנט איהם אויס נור בראדזשען אונ לאוט ניט געוואהנט ווערען צוא א ארדענונגען אונ גאספאדארסקען לעבען, דערפאר מאכט זיא איהם פאר א געשיקטען, חבאברען אונ שטאלצינען, וועלכער האט ניט קיין מורא ניט פאר שלעכטע מענשען אונ ניט פאר רויבענדע בהירען.

〰〰〰

VIII.

ראזבאיניקעס.

אין אמעריקא, אויף דיא ברייטע וויעזעס איהרע אונ אין דיא פוסטיניעס, לעבען נאך אסה יאגערס וועלכע בענוטצען זיך שוין מיט פערד. נור ניט אללע זענען אזעלכע גוטע אונ בעל רחמנים אויף מענשען וויא דיא קאלאמבישע אינדייצעס. אט דיא אפאטשען, זעען זייא זענען הונגעריג, ראבעווען זייא וועהמען זייא קענען נור. דארט אין זייער ברייטען, גרויסען קאנט געפינט זיך גרויסע בארג, אויף וועלכע ווינטער איז שטארק קאלט. דארט איז דא פיעל וואלדער

וואו עס באהאלטען זיך מענשען און טהירען · צעהן מאנאטהען אין יאהר איז היץ, נור אין די הייסטע צייט איז קאלטע נאכט, דארט בלאזען שטארקע ווינדטען וועלכע מאכען אן א שרעקליך עסטענדען פול וואס איז שעדליך פאר די אויגען און פאר'ן אטהעם · צוויי וואכען אין אפריל און זעקס וואכען אין אקטיאבר און נאיאבר גיסט א שרעקליכער רעגען ווי א מבול, נור באלד נאך דעם פאנגט אן די ערד גרינען און בליהען, דאן באווייזען זיך פון די ראזינעס (גלייכע ערד, וועלכע האבען ניט קיין פארב. איבערז.), בוואלען, אנטילאפעס, און הירשען; נאך זייא גנבה׳נען זיך אריין, בערען, וואלף און ווילדע מענשען-אפאטשען.

די סאמע ווילדסטע פון זייא, וועלכע שפייזען זיך נור מיט פלייש אליין, זעהען ניט שען; דאס מאגערע געזיכט איז ברייט, אהן א בארד, א צופלאטשעטע נאז, א גרויסען מויל, דינגע ליפפען און א גראבע הויט אויפ'ן גאנצען קערפער. אויף די פיס טראגען זייא אזא סארט זאקען פון פעל, אין די הייסע צייט בינדען זייא נור צוא, צוא די ביאדרעס א שטיקל שמאטע אדער א פעל פון א קליינע טהירכען, און די פרויען טראגען א יובקע פון קארע אין די קאלטע צייט און ווען זייא זענען אין וועג טראגען זייא העמדער פון הירשען פעל, זייא זענען באדעקט מיט שמוטץ פונקט ווי מיט נאך א הויט, עס איז זעלטען זייא זאללען זיך אמאל באדען. זייערע הייזלעך ווערען געמאכט פון צווייגען און בלאטער באדעקט מיט פעל אדער מיט גראז, אין די קאלטע צייט פארבאהאלטען זייא זיך אין פעשצערעס און מאכען דארט א גרויס פייער. נור ליעבער ווי אלץ איז ביי זייא: זיין אויפ'ן פרייען לופט און ארום-רייזען פון איין ארט אויפ'ן צווייטען. ווען עס האפט זייא אן אין וועג א קאלטע נאכט אדער עס מאכט זיך פלוצלונג א וויכער (א שטארקער ווינט. איבערז.), באהאלטען זייא זיך אין א גרוב, ווען עס איז קיין גרוב ניטא גראבען זייא עקסטרא אזוינס אויס און שלאפען דארט צוגע־דעקט מיט צווייגען.

דעם אפאטש קומט אויס שפייזען זיך מיט דעם וואס פאלט איהם נור אין האנד אריין. ער ווארט געדולדיג אויף די ווילדפרעט פארבאהאלטענדיג זיך אונטער די קוסטארניקעס צוגעדעקט מיט

גראז, זא אז מען קען פון דער ווייטענס מיינען עס איז א בערגל ; אדער ער וויקעלט זיך איין אין א פעל איינגעפאטשעקעט מיט זאמד אונ זעהט אויס ווי א שטיין. נור אפילו די היטראסטע העלפט איהם אויך ניט, דען די ביזשאלען, לאבסען אונ הירשען פאלען זעלטען צו איהם אריין אונ עס קומט איהם אויס דערנעהרען זיך מיט קליינע טהירכען, ווי קראליקעס אונ וועווערקעס (בעלקעס) ; אפילו מיט שלאנגען אונ ווערים בראכטען זיי אויך ניט. ווען זיי האבען אסך עסענוואַרג געסען זיי זיך זא פיל אן, אז קיים דער בויך ווערט זיי ניט צושפאלטען ; נור דאס טרעפט זעלטען, גיכער טרעפט אז זיי הונגערן.

פריהלינג איז ביי זיי א קורצע צייט אונ דער זומער איז זעהר א היישער, זא אז די גראז ווערט פארטריקענט ; דאן געהען די גרויסע גראז־עסענדע טהירען אוועק פון דארט.

א אפאטש קען זעהר פארטראגען הונגער, מיינען אז דער הונגער איז שוין אויף די לעצטע מדרגה געהען זיי זיך זוכען שפייז דורך גזלה אונ רציחה.

צו דריי צו פיער נור ניט מעהר ווי צוועלף פערזאהן יאגען זיי זיך אויף זייערע פערד אין די קאמפס. זא ווי אללע ווילדע יאגערס, שפרינגען זיי אויך געשיקט אראפ פון פערד, קיים זיי דערזעהען נור עטוואס וואס מען קאן נור עסען : א יאשטשעריצע, א קוזשעבישיקל אדער א קליין פאגעל. קיים דערזעהען זיי א הייזל שטעהענדיג דארט אין א ניט אדער רייזענדער פאלען זיי באלד אן ; די זכרים הרגענען זיי, אונ די נקבות מיט די קינדער נעהמען זיי מיט לעבעדיגערהייד אום נעהמען פאר זיי פדיון שבוים (אויסלייז געלד). נור דאס ערשטע זעהען זיי אביי־חאפען די פערד, די אייזלען אונ פארטרייבען זיי צו זיך. ווען די אפאטשעס יאגען זיך ווערט זיי קיינער באין אופן ניט דער־יאגען. די טהירע וועלכע זיי טרייבען בלייבען אהן כוחות אונ פאללען אמאל אויפן ארט טויט. ביי די אפאטשעס איז די הויפט פרנסה ראבעווען אונ לא די זיי שעמען זיך ניט, יחסנען זיי זיך נאך גאר מיט דעם. ווען זיי קומען אהיים מיט לידיגע האנד, מאכט מען פון זיי חוזק, די פרויען ווילען אפילו ניט

רעדען מיט זייא, אונ זא לאנג ערווייטערט זיך יעדערער פון זייא ביז זייא ווערען מכבד דעם מת מיט א גרויסען גראביאזש.

די אפאטשעס ווערען זעהר גרויסע אכזרים אונ מוטשען שטארק די פלעניקעס, נור זייא אליין קענען אויך פארטראגען די גרעסטע מוטשעניש. בייא אזא הארט לעבען איז די קינדער שווער דערהאלטען זיך, דריבער זענען די אפאטשעס ווייניג דא.

זא וויא בייא אללע אינדייצעס, איז בייא זייא אויך דא א אלמסטער, וועלכער גיט אכטונג אויפן ארדענונג צווישען זייא גופא, נור אויף גראביאזשען אונ אויף מלחמות מיט אנדערע שבטים ווערט אויסגעקליבען בעזונדערע הויפטע. אפאטשען איז א מרה־שחורה'דיגער נאראד, אפילו די שמחות זייערע איז אויך עפעס שלאפערדיג.

איינלעבען זיך מיט די ווייסע מענשען, אייראפייער, איז זייא געווען שווער. בילדען די אפאטשעס האט זיך אויסגעלאזט איז אונ־מעגליך. זייא האבען ניט געוואלט שיידען זיך מיט זייערע געוואהנהייטען. אמת, די ווייסע מענשען האבען ניט אזוי שטארק געזארגט וועגען דעם, נור זייא האבען בעססער געסטארעט זיך פטור ווערען פון זייא. די ווייסע זענען געגאנגען אין פאליעוואנע אויף אפאטשען, גלייך וויא אויף וואלף, דריבער זענען זייא אנטלאפען ווייט אריין אין די בערג, וואו עס קומט זייא אויס שטארבען פון הונגער. זייא ווערען וואס אמאל קנאפער; מיט צעהן יאהר צוריק האבען זייא זיך געצעהלט צוויא טויזענד אונ יעצט איז דא ניט מיין וויא פינף הונדערט. מען ראטעט זייא אויס גאר אהן רחמנות, מען הרג'ט אונ מען פארסמט מיט סטריכנין (אזא סם).

אין אמעריקא האט זיך פיעל איבערגעביטען זינט דער אייראפייער איז אהין אנגעקומען: פיעל וועלדער איז אויסגעהאקט געווארן, גרויסע־פוסטע ערטער איז געווארן פארזייעט; אויף די וויזעס אונ די סטעפעס פאשען זיך פיעל פיה, איבערהויפט זעהר פיעל שעפסען, אם די סטארעס ווערען וואס אמאל מעהר אונ די רויטע יאגערס וואס אמאל קנאפער.

* * *

פון דעם אלעם וואס מיר האבען בעשריבען ווייסען מיר די פרימשיגעם פאר וואס לעבען די ווילדע אזא לעבען. איינגע לעבען אזויא. ווייל זייא האבען קיין אנדער מיטעל ניט געהאט וויא: ארומ־בראדזשען און אויפקלויבען אלעס וואס איז נור מעגליך צו עסען. אט, די אויסטראליעצעם קיין פיה האבען זייא אזוי צוא געהאלטען און בעארבייטען די ערד וועגען זייא, געהט אויך, ניט אימשטאנדיג געווען, ענטוועדער ווייל דארט איז זא טרוקען אז וואסער מוז מען זוכען צווייא פאושען טיף אין דער ערד, אדער פשוט זייא האבען ניט געהאט קיין שכל אויף דעם.

הנם וואס איז שייך צוא פאלעטווארע וועגען זייא ניט נאריישער וויא אנדערע, דען זייא האבען דערקלערט אונזערע מיטלען, ווילדע בייא אנדערע איז ניטא, נור ניט אלעס קען דער מענש אליין דער־קלערען. מכל מלמדי השכלתי, יעדער נארד מוז וואס איז איבער־געהאטען פון א פרעמדען נארד. שכנים בייא ווילדע זייא זאלען קענען איבערנעהמען, בעוואס ניצליכע וויססענשאפט איז בייא די אויסטראליעצעם ניט געווען. אויף זייער אינזעל האבען זייא נור אליין געוואקסען און אנטקלאוגען זיך ווייט, האבען זייא מורא געהאט אריבערצושווימען פאהרען איבער ים מיט זייערע שוואכע לאדקעס.

ניט בעסער פאר די אויסטראליעצעם לעבען די אירולען און.

קורומבען, זייא האבען אמאל געלעבט בעסער וויא יעצט און וועגען ניט מיט זייער איינענעם רצון ארייננעפאללען אין א בלאטע אזוי מען קען ניט פארפירען א חאזאיסטווא. זייא האבען שוין אפילו יאה פון וועמען צוא איינלערנען זיך, אי ערד־ארבייט אי פיה־האדעווען, נור די שכנים זייערע ווילען זייא ניט העלפען, דען דען דער פראסטער געוואהנליכער מענש, שאצט יעדער זאך נאך דעם אויסענווייניגען קוק, און ווייל דער ווילדער איז זעהר פאר־בראדזשעט קוממען זייא אים בייא זייא אין די אויגען פראטיווגע אין אלעס און מיינען דריבער אז זייא האבען ניט די רעכט (פראווע) וואס אללע מענשען. אויסער דעם די ווילדע אליין האבען ניט אזא גרויסען חשק אויף לערנען זיך און וועגען ניט גע־וואהנט ארבייטען אזא ארבייט וואס די נוצען פון דעם זעהט מען ניט באלד ארויס. אט אז זייא זענען הונגעריג זוכען זייא עסבעטנווארג

אונ עסטען וואס זיי געפינען , אבער ווען זיי זענען זאט ליגען זיי אונ שלאפען . דריבער ווייל זיי זענען זא פויל , זאסטאווען (נאטהען) דיא מאנסלייט דיא פרויען , וועלכע זענען שוואכער פאר זיי , ארבייטען פאר זייערט וועגען אונ בעגעהען זיך נאך צוא דעם מיט זיי וועהר מאן־דערליך , לאזען זיי ניט אויפהייבען דעם קאפף . זא אז דיא פרויען ארבייטען געבאך שפענדיג אונ דיא מאנסלייט וועלכע פאשען זיך פון זייער ארבייט , זענען נאך אויף זיי בעלי־בתים .

זארגען ווענען א קבלה אויף שפעטער אונ אנגרייטען א זאפאס אויף דיא שלעכטע צייט . מוז מען ערשטענס האבען אויף דעם שכל , צווייטענס ברויכט זיין גוטע אומשטאנדען : עס זאלל זיין אמאל מעהר וויפיעל מען ברויך אונ עס זאלל קענען ליגען ניט קאליע ווערען . דריבער לידען פיעל ווילדע הונגער פון דעם וואס פעהלט זיי איינע פון דיא צוויא זאכען . צוליב פוילקייט לידען פיעל מאל הונגער דיא קאליפארנישע אינדייצען , ביי וועלכע עס איז ווארעם , עס איז דא גענוג וואסער אונ דיא ערד איז א פרוכטיגע . אין דעם קאן מען שוין ניט אזוי באשולדיגען דיא באטאקודען וועלכע עס איז שווער א עצה געבען זיך מיטן וואלד ווים ניט זיי קיין לידיג פלאטץ אויף קענען זייען . פון דעסטוועגען סייא דיא באטאקודען סייא דיא קאליפארנישע אינדייצען פראבירען אמאל זייען , אריינזעטצען אין דער ערד פערשידענע געוויקסע . ביי זיי איז דא שכנים , וועלכע האבען אמאל אויך געלעבט אזא שלעכט לעבען אונ יעצט האבען זיי אנגעפאנגען פארנעהמען זיך מיט ערד ארבייט אונ לעבען שוין פיעל בעסער פאר זיי .

דער מענש ווערט צוא אלעם געוואהנט אונ אין יעדען סארט לעבען געפינט ער עטוואס גוטעס . דער וואנדראוונער ווילדער הגם ער ליידט הונגער , דערפאר אבער איז ער פרייא , האט קיין אנדער זארג , וויא אויסזוכען א מהירכען (א קליינע חיה) אדער א הויפען ווארצלען אונ ווען ער האט דאס איז ער א שמח בחלקו . פערלאנגט שוין מיין גאר ניט אונ אויף דעם טאמער וועט איהם מארגען פעהלען דאגהט ער ניט . גלאט דיא פאליעוואנע אליין געפעלט איהם : אויס־סלעדעווען דיא ווילדפרעט , איבערכיטרעווען , חאפען אדער הרגנען , אט פון דיא ארבייט אליין האט דער ווילדער הנאה . דריבער

איינע נארען. ווי למשל, די בושמענעס ווילען פאר קיינעס פאלל ניט אוועקווארפען דעם בראדיאגישען לעבען.

מיט וואס שטארקערע טהירען דעם מענש קומט אויס זיך שלאגען איז ער אלץ שמאלער. באן אויסבראלייז קען ניט זיין קיין סך חבאבראסט, ווייל בארען זיך מיט די וויאוואטראבקע אדער מיט די עהמע איז ניט אזוי שווער, אבער ביי די בושמענעס איז שוין גאר עפעס אנדערש: ער מוז זיין אין פאלעסיאנע אויף א העלפאנד, אויף א בוויוואל אונ טרעפען זיך אמאל מיט א לייב אויך. דער בושמען מוז ניט מורא האבען פאר טויט דען ווען ער זאלל זיך ניט איינשטעללען אין סכנות וואלט ער ניט געקענט ערהאלטען אויף דער וועלט. ער מוז זיין גרייט ווען ער געהט אוועק אין וועג, אז ער וועט זיך שוין פון דעם וועג ניט אומקעהרען. דערבער איז ביי איהם זיין אייגען לעבען אונ דער לעבען פון פרעמדע גאר ניט ני־זנאטשעס. פון איהם קען מען ניט פערלאנגען ער זאלל זיין א כובש את יצרו, ער זאלל זיך איינהאלטען ניט רוהרען קיין פרעמדעס; אזא מענש וועט ניט ליידען קיין הונגער, ווען ער זעהט פאר די אויגען דעם שכנ'ס סטאדע. צווישען זיך איז ביי זיי דא א ארדענונג: פון איינע פאמיליעס ווערט א שבט אונ יעדער שבט האט זיין בעשטימטע ארט אויף פאליעוואניע, אין זייער איגענעם שבט העלפען זיי איינער דעם אנדערן אונ נעהמען זיך אן איינער פאר'ן צווייטען. נור פרעמדע מענשען רעכענען זיי פאר שונאים ביי וועלכע מען מעג אללעס אוועק־נעהמען; פרעמדע פיה איז ביי זיי אללעס איינס וואס ווילדע טהירען, אויף זיי מעג מען אויך מאכען פאליעוואניע אונ הרג'נען; פון דעסט־וועגען אויף אמענשען, הגם זיי זענען שמאלע, פאלען די בושמענעס וועלטען אן, נור די אפאטשעס זענען אמת'ע גזלנים. מיט ערד ארבייט אונ פיה פאשען ווילען זיי זיך ניט פארנעהמען, נור וואנדערן ארום פון איין ארט אויפ'ן צווייטען אונ ווען זיי האבען ניט וואס צו עססען ראבירען זיי אונ הרג'נען אויך.

עס פארשטעהט זיך אז דער מענש קען נור ביז דאן פירען א בראדיאגישען לעבען כל זמן די אללע שכנים ארום לעבען אויך אזוי. אבער ווי באלד די שכנים נעהמען זיך צו חאזאיסטווא, פאנגען אן זייען תבואה אדער האדעווען פיה, ווערט זיי דער ווילדער

יאגער זעהר געפאהרליך. דען פון הונגער וועט ער דאך ניט זאלעווען קיין פרעמדע ארבייט. דריבער שטארען זיך די ניט ווילדע פאר-טרייבען די ווילדע ווייס פון זייא. דעם ווילדען יאגער איז שווער איינלעבען זיך מיט שטילע מענשען. פריהער, שפעטער זייא טרייבען אדער ראטען איהם אוים. ווען ער איז נאך שטיל טהוט קיינעם קיין שאדען, לאזט מען איהם צורוהה, איז אויך נור דאן אז די ערד אויף וועלכע ער אכאטעט זיך (גיהט אויף פאליוואנעס) ברויך קיינער ניט. ווען ער שטערט אבער וועמען ארבייטען, איז שוין זיין בלוט הפקר.

ווען עס פרעסלעדעווען און דריקען איהם אזעלכע שכנים וואס זענען ניט פיעל קלוגער פאר איהם. איז דאס נאך פארשטענדליך: זייא פארהיטען זייער גוטס און היטען זיך פון הונגער, אבער ווען דאס טהוען געבילדעטע מענשען – איז א גרויסע עבירה פארגיסען בלוט פון א ווילדען מענשען אפילו דאן ווען ער שטערט זייא עפעס. זייא דארפען געדענקען אז דער ווילדער איז אויך באשאפען געווארן בצלם אלהים און איז אזא מענש ווי זייא; איהם פעהלט נור: אמונה והשכלה (רעליגיאן און בילדונג). נור דאס נעהמט מען ניט, ניט מיט חיל, ניט מיט כח נור מיט'ן גייסט. מען דארף זייא לערנען: ניט בענוצען זיך מיט פרעמדע ארבייט. זייער חוב אלס געבילדעטע מענשען איז: מיט זייער אייגענעם פיהרונג און מדות געבען א ביישפיעל זייא זאללען קענען פון זייא אראפ נעהמען א מוסר: ליעב האבען ארבייט און ניט פערלאנגען יענעמס. צוא דעם מוזען זייא ניט באנעהן זיך מיט זייא ווי שונאים נור ווי גוטע ברידער.

צום שאנדע דער מענשהייט טהוען די ווייסע קאלאניסטען (ניט ווילדע) זעלטען אזוי. זייא איז גרינגער אויסהרגענען די ווילדע ווי לערנען זייא תורה חכמה, בילדונג און מדות טובות. דריבער ווערען די ווילדע יאגערס וואס אמאל קנאפער, זייא קענען נור האבען א קיום דארט וואו זייא זענען קיינעם ניט געפאהרליך און אין די ערטער וואו קיינער האט נאך קיין חשק ניט דארט צוא וואהנען.